

పండ్రెండు రాజుల కథలు.

అను

శ్రీ కృష్ణ బోధామృతము.

ప్రంశనము.

వేదుల సత్యనారాయణశర్మగారు.

ప్రకాశనము.

కాశీహస్తి తమరావు అండ్ సన్స్,

సంస్కృతాంధ్ర బుక్కుషిస్,

రాజమండ్రి.

మొదటికూర్పు.

1936

రాజమహేంద్రవరమున

శ్రీ పృథ్వీ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె.

విషయ సూచిక.

- 1 సుభద్రాసన్మానము—(దర్శయోగము.)
- 2 విక్రమసింహహారాజుకథ
- 3 గుణవర్మమహారాజుకథ
- 4 పముదాకరిమహారాజుకథ
- 5 విష్ణుదత్తమహారాజుకథ
- 6 పుష్పనరమహారాజుకథ
- 7 దివకరిమహారాజుకథ
- 8 జయాంకమహారాజుకథ
- 9 మోహమహారాజుకథ
- 10 చంద్రకీర్తిమహారాజుకథ
- 11 మూర్తిమంతిమహారాజుకథ
- 12 అశ్వనేకూమారుమహారాజుకథ
- 13 కమలాప్తమహారాజుకథ
- 14 ఖాండవవనవినిశేనము.

పన్నెండు రాజుల కథలు

ఇది చాలాపురాణ ప్రసిద్ధముగు పన్నెండుకథలుగల నైతిక గ్రంథము. ఇందలివస్తువు జనలోకముల హృదయాకర్షమైన భారతసంహితనుండి పరంపరాయమానముగా వచ్చుచున్న అమూల్యమైనైతిహాసకవృత్తిమైయున్నది. సరనారాయణులనందగు శ్రీకృష్ణపార్థులు స్వేచ్ఛానిహారులై యున్నపట్ల నిందలి కథావృత్తాంతమర్జునునకు కృష్ణభగవానుడు వాక్రుచ్చియు దాహృతమైనది. శ్రీకృష్ణుడు మృషామానవవేషధారియగు పరమాత్మస్వరూపముగాను, పూర్వ బదరీపన వాసయోగ్యుడగు బాధుడు కేవలయోగముద్రచాలించి ప్రకృతిశృంగారమున కియ్యకొను జీవాత్మస్వరూపమనియు మరలు గ్రహించుకొన్నయెడల నిందు దాహృతమైయున్న కథావృత్తాంతమతయు జీవాత్మ పరమాత్మసంబంధమగు కేవలవైరాగ్యోపదేశమనియు బాతకులకు బోధపడగలను. దీనికే యచలసిద్ధాంతమని యుద్వాదశాస్త్రమనియు వేర్వేరతత్వనామధేయములున్నవి. నావిష్యః పుష్కీవతీనర్వంవిష్యమయం జగత్తనియు ఇందలి పార్థభగవానుల న్యక్తిస్వరూపములు రెండు జ్ఞానాత్మ పరమైయభేద్యనస్తునగు పరమార్థసిద్ధిసనుకకు ప్రబోధించుచున్నవి. జనసామాన్యమీయోగార్థము సంగ్రహించినిత్యనైమిత్తిక కర్మానుష్ఠానముల కృతార్థులైసంత రపల్లముగు మోక్షసామ్రాజ్యమును సాధింతురుగాకయని సమ్మచున్నాము పరమహంసలు క్షీరసీరముల వినరించు సూక్ష్మజ్ఞాన సంపన్నమగుటచే పాతకమహాశయులు తమవిజ్ఞానా పూర్వోకగా నిందలి శృంగారవైరాగ్యోపపత్తిని విచక్షించి తమవిద్యాభిభిలాషనుదీర్చి కొందరును పరిపూర్ణాభిప్రాయముతోఁ దీనిబ్రకటించియున్నాము. దేశభాషాభిమానులెల్లరీయత్నము మాసాహసమేయైనను మమ్ముదగురీతి ప్రోత్సహింతురని విశ్వసించి జనలోకమునకు సులభసాధ్యమగునట్లే కోరియందజేయుచున్నాడు. బ్రహ్మకృపాహికేపలమ్!

ఇట్లు

పాతకవిధేయులు, ప్రకటన కర్తలు.

సుభద్రాసన్తానము.

(ధర్మయోగము)

తొల్లి ద్వాపరయుగంబున నిహలోకంబునకు ద్వారములనందగి పరమార్థ సిద్ధికాలవాలములగు రెండుపట్నములు సూర్యచంద్రులట్లు విరాజిల్లుచుండును, ఇంద్రప్రస్థపురంబు సకలధర్మకోవిదులును విజ్ఞానములునగు పంచపాండవులకు నివాసమై పురాణవిశిష్టినిగాంచిన పుర నరము, ద్వారకానగరము విజ్ఞానాత్ముండును పరమేశ్వరస్య స్వరూప హేతువును, హేతుజాతుండునగు శ్రీకృష్ణభగవానుని జన్మస్థానమై ముముక్షువులగు సాధువులకును, పరబ్రహ్మకు దైవితానేకంబునకును సేవ్యమానమై భాగవతాత్మకమైన యైహిక తీర్థరాజమై తనరారుచుండును. పరావతారుడగు కృష్ణభగవానుని జననీజనకులై పూజ్యతంగాంచిన పురాణదంపతులగు దేవకీదేవియు వసుదేవుండు నొక్కశుభముహూర్తంబున వచ్చి గోగోపరివేష్టితుండును సాధుజనానందసంఘాయి కుండును రుక్మిణ్యాది యిష్టభార్య సుభోల్లాసియునగు నిజకుమారుని పూర్వసంసారికుసింగాంచి పితృపూజలంది సంతృప్టాంగ భాగులై విశ్రమించియున్నతరిని శ్రీకృష్ణ భగవాను నుద్దేశించి యట్లువక్కాణించిరి “పుత్రా! మునిజనస్తోత్రపాత్రా! పాండవమధ్యముండగు పార్థుండు నిజసోదరుల ప్రతిజ్ఞా పరిపాలన మొనర్చి ధర్మనివృత్తిమొనర్ప యోగి వేషంబున భూద్రుక్షణము చేయుచు మార్గమధ్యమున మనపట్నము విచ్చేయుటయు నత్తరి నీన్నే హవశమున మనమందిరమును విడిచియింది నిజ సోదరిచే పాదపూజలంది యీయత్తిమాంగిని కామించి భవదీయాజ్ఞానుసారముగా గుణభద్రయగు నిజసోదరియగు సుభద్రాదేవి మక్కువబట్టి యర్ధాంగు లక్ష్మిగా గ్రహించి మనయనుమతార్థముగా నిండ

ప్రస్తుతుగుస్వస్థలికి దోడ్కొని పోవుటయు నింతకుబెద్దకాలపు వృ
తాంతమైందా?

పరమాత్మస్వరూపమగు నీకన్ననో యైహికాగ్రములన్న నొక్క
లేదర్థచింతగాని సేమవిచక్షణ వితర్కింపవు మేమన్ననో కేవలమకేకా
గ్ధులగు మూఢాత్ములము కడుంగడువృద్ధులము కావుననాచారేచ్ఛ లే
మముబట్టి యైహికముల వైపు దిగలాగుచున్నవి, పితృవాక్యపరిచాలనా
దక్షుడవుకావున నీవృద్ధజననీ జనకుల నల్పనంభోషమున దీర్ఘసభిక
సమర్థుండవు సుభద్ర తుదియాడుపుట్టుచుటచే నామెక్షేమము రసి
సింతసింపమాహ్వాదము ముప్పొంగి యపేక్షించుచున్నది. కావున నీవె
ట్లు మాకోర్కెచెల్లించి హమ్మకృతార్థులం జేయుదువుకదా! అనినుబ
ద్రా దేవినిగాంచిరా దేవకీదేవి వసుదేవురీశ్వరు హెచ్చరించరి జననీజన
కుల మన్నించి శ్రీకృష్ణుడు వారినుచిత సత్కారంబుల దేర్చి పం
పించెను.

తదుపరి శ్రీకృష్ణ భగవాను డిట్లు తర్కించెను జీనియైహికార్థి
యగుటయే దుష్టరము. అందుజ్ఞానా జ్ఞాన విచక్షణాయుత్తమగు మాన
వజన్మ దుర్లభము పశువులు సహితము దారీషణ ధనీషణ పుత్రీష
ణమను నీషణత్రయమునేర్చి యైహికమగుజన్మ పాననముగా ప్రకృతి
సాలభ్యమగు ప్రేమనుయ్యాలనూగి పరమానందము నొందుచుండెను
గదా ఈశ్వరార్థి న నిజప్రేమలతలనలవరించి ఈమెహికకల్పతరువు జగ
త్తంతటవ పి ప న దైశి చు నాయిత్యసంబంధము డిష్టసల్లాపంబుల
సంసారి కృత్యముల కాలక్షేపమొనర్చుట నొకచిద్విలాసమే యైనది
కదా! ఈనిరతానందమునకు మూలమగుబంధు మగ్యాదల స్వజనసంతృ
ప్తి మొనర్పకుండుట బహుశదోషమేయగును పితృదేవేభవా మాతృదే
వోభవా! ఆచార్యదేవోభవాయని పెద్దల యాదేశ మెల్లునిక్కరింప
నగును కావున మర్యాదార్థము తక్షణమే బయలు వెడలినామిద్దుల

తోయోగక్షేమ వృత్తాంతంబుల నరయుట యేప్రధాన కర్తవ్యము.

అట్లు సిశ్చయించి తగునిష్ఠబంధువులతో పరివారంబుతో సేవ సాయుక్తుడై యొక్క శుభముహూర్తంబున నామఃకాలమున యదుశేఖరుండు ప్రయాణసన్నద్ధుడై పల్లెల పక్కణంబుల జనసీమల ముని వాటికల యోగ్యాశ్రమముల విద్వానిలయంబులఁబెక్కు దర్శించుచు నదీనదంబుల వనదుర్గముప్రదేశంబుల దాటుచు నంగలి ప్రకృతి సౌందర్యమున కబ్బురపాటఁడుచు ఘోరరాక్షసుల నుక్కడించుచూ, దుష్ట వనుమృగంబులఁ జెనలాదిచెడరొనర్చుచూ, సాధుయోగుల నిక్కట్లు బాపి యాశీర్వాదములందుచూ గతివయదినప్రయాణంబుల నింద్ర ప్రస్థపురబాహ్యప్రదేశ ముత్సాహగతిని సమీపించెను.

ఆవృత్తాంతమింతపూర్వము వేగులు దెలుపనిని పురభేరులు పెనువిజయ ధ్వజములొనర్చెను. కాళహస్తి ధమరుకలని నాదము భూనభోతరాళములఁ బ్రీతిధ్వనించుచుండెను. సట్టణమాతయు మంగళభోరణములతో నలంకృతమయ్యెను. పురంధ్రులు సేనబ్రాలు జల్లుచుండిరి పాండవులూ మంగళతూర్యరావముల నందఱిని పురస్కరించుకొని సోదరులైదుగురు ద్రాపదియు రథారూఢులై పరమాత్మస్వరూపమునకు సిద్ధస్వాగతమివ్వ బయలు వెడలి యెదురేగి రాజోచిత సత్కారముల నిష్ఠసంతృప్తియొనర్చి శ్రీకృష్ణుని నిజపురంబునకుఁ దోడ్తెచ్చి యొకదివ్య మందిరంబున విడియించి సంతృప్తులైరి.

యాదవేయుండు పాండవులొనఁగు మర్యాదలకమితానంద సంభరితాంతరంగుడై యుచితాసనాసీనుడై యున్నతరి తనమోల గౌరవపురస్కరముగా నిలిచియున్న పాండవువీరుల మనమరలగాంచి బావా! ధర్మజా! అజాతశత్రుండవు. ధర్మమార్గానువర్తివి. నీపురజనంబునట్లొ సోదరులు గుణపన్నయగు ద్రాపదియు గుంతీమతల్లియుఁ దక్కుగల యిష్టబంధువులు నాజ్ఞానువర్తులై నైతికతత్పరులై భవదీయచిత్తంబున

లరింతురేకదా! ఈతిబాధలులేక మీప్రజాసేవ్యము శృష్టికరమేయని యిష్టనల్లావంబుల ధర్మరాజుతో ముచ్చటించి వాకుచెప్పఁ.

పాండవాగ్రజుండు భగవానుని సాదారణదములకు బ్రణమిల్లి. ఓపరతత వేది! త్రిజగదధీనా! భవదీయులెరుంగని యర్థములే చతుర్దశ భువనంబుల వేరుగలవే! ఆయిన మానవస్వభావులపైన అల్పదయావిశేషమువర్షించి మాయాత్మరోత్తరజన్మ సార్థకమొనర్ప చెల్విమొచ్చుమమే మహాప్రియుడవై మాకులపావనంబొనర్ప సంకల్పించు మహాత్మా నీది మ్రోల నై హి కార్థినగు జనసామాన్యుడనేనెల్లు విశేషించినక్కాణింప నేర్తును. భవదీయ దివ్యదర్శనభాగ్యంబున నూపుర్యక్షశ్రీ పాపవేశములు సరిహారమయ్యెను. మాపురజనుల పూర్వపుణ్యములు పండినవి. మీపాదపద్మములు యోగిజన హృదయపూతములై నేడు మాగృహ సీమనలరారీ పవిత్రభూతమొనర్చియున్నవి మహాశ్మలూరక రాగుగదా! అని నవినయముగా సదుత్తరమిచ్చి సుగంధపుష్పచూల్యాది వేషసాంబులనతిథి సత్కారంబుల నొనర్పనేవశంబుల సయోగించుటయును పాండవోత్తముల బంధుమర్యాదకిచ్చమెచ్చి యీశ్వరుండగు భగవాను డిట్లనియెను!

పాండవాగ్రజీ! మేనమరదులారా! మీరెరింగి యు : జ్ఞానకృతమునఁగాక నురుక కంఠయుగ్గడింప నగత్యమశ్యల్యము భక్తితాత్పత్యములెచ్చట తాండవించునో యట్టిదికదా చిద్విలాసమున కావాసముగా హృదయార్పితమగు స్వాధీమెచ్చట పరమార్థమునకై యవ్యాజము పీనియైకమైన దోదైవాంశ సంభూతమచ్చట మెరుపుకాంతివలె నిపురుగిప్పిననిప్పువలె వికసించుచుండనేయుండును మరియు సజ్జనహృదయంబులకెన్నటికి యభయమే మంత్రజపముగాక యద్భావంతద్భవతీయని వారిచిత్తప్రతిచించితమగు సున్నితపరచూర్ణమేనుజనహృదయముల నెల్లప్పుడు జ్ఞానజ్యోతిర్మ యాకారముగా వికాసము నొందుచునే

యున్నది మరియు నాపేర్ని నెచ్చెలియకు నర్జునుడుయోగతత్వ మెరుగునుగదా అని యిష్టసల్లాపంబు లొనర్చుటయుఁ గ్రమ్మరి పాండవ మధ్యమునుగాంచి పరిహాసముగా! నోయీ! తీర్థార్థవేదీ! నీవుక్షేత్ర మహత్త్వములను స్వానుభవమొనర్చి తరించిన సిద్ధాత్తుండవు. ఏతత్ఫలముగా నిచ్చమెచ్చికదా మాతోబుట్టువు సుభద్రాదేవినిముఁజేపట్టి కృతార్థురాలైనది. మాపితృవృత్తులు భవదీయులగుటచే నింతకువచ్చు కారణమైనది అమ్మా! సుభద్రా! అక్కఁ ద్రాపదియు నత్తగల్గియుతతీయఁజిత్తమలరారి భర్తహృదయానునర్తివియై ప్రజానేపక హృదయరంజక కావ్యమలొన్న పారమార్థిక చింతనుండి బావల మరదులదోలియిల్లాండ్రుఁ బ్రేమఁడిగంతువేకదా!

పుట్టినంటికి మెట్టినంటికి వన్నెదెచ్చు నిల్లాలికి మొక్కి పొదక్షిణ మొనర్చుట యీషిశాల మహీతలమెల్ల గ్రమ్మరిపుణ్యతీర్థములు నేపించి ప్రసిద్ధుడై ఎతా దర్శనమొనర్చు నంతటి మహాపుణ్యఫలను ధాయికము. అట్టియుత్తను నారీత్వము నలనరించుకొని యుందువోకదా అనిశ్రీకృష్ణుడు కేశవ్రాత్న పూర్వకముగా తోఁబుట్టువు సుభద్రను పల్కరించె.

తదుపరి భగవానుండు వెంటఁగొని వచ్చిన దివ్యాభరణముల విశేష సత్ప్రసాదరంబుల, మణి మయాలంకారముల, సనపువంకమఫలంబులనన వగు సరిణసహితముగా సుభద్రాదేవికి సారెలొసంగికుంతీ ద్రావిదుల కుచితలాంఛనములు సమర్పించి పాండవేనులకు విశేష బహుకృత్యము సమర్పించి! ఆర్యా! నాస్రియానుజ సుభద్ర మీయింటికివచ్చి పెద్దకాలమునునది, మిమ్ముగాంచి పోవుము గాలవిలంబ య్యెన. కానవీనిగ్రహించి నామన్యర సమగ్రహించి మీపుద్గ జననీ జనకులహృదయానునది మొనఁగూర్చుడుటకలమ్మా! సుభద్రా! మా నవతులగు నారీమణులకు బహ్యములగు వస్త్రరూపములకంటె పాతి

వ్రీత్యమే యైహికామస్మి సుఖసంధాయకమ . గుణసంపన్నయగును. నారీతన్నముగతమున సుస్మత్తమై పూర్వోత్తరములగు దశావిశేషంబులు సహిత మభయరీలవవిత్రమై విరాజిల్లుచు. అని యుదేశించియు సంగెను

అట్లు పాండవుల భ్యాగతిస్వయంవిష్ణుః అసి యపరిదైవముతో నాపూర్వ దివ్యాన్నంబుల సమృతపంచ భక్ష్యవిశేషంబుల భుజించి రుచుల వక్కాశించి సరసనోష్ఠీనినోదంబుల నాత్మపుత్రైచినమించి సుగంధతాంబూల సత్కారంబులందియుండట నర్హులండేకాంతమ్మన శ్రీకృష్ణ భగవదునిఁగాంచి నమస్కరించి జ్ఞానానందమయస్వరూపా! మోక్షదీపా! యోగముద్రీచాలించి మానవసగసారము నెల్లభిలషించి యుంటినో భవదీయులకు విశదమేకదా! సునారణ్ణేశముల మాయావాగురుల లోకచింతల దిగగ్గిరియున్న యీహిలసావతి గోష్ఠ్యురిలోక పూలమగు శాశ్వతానందము నెల్లు బొంది యిహము తరింపజూచునో యెరింగి కృతార్థుడ నయ్యెదను. అని దీక్షణ గావేడెను

శ్రీకృష్ణుడంత సంతుష్టాంతరంగుడై! ఐతా! హితార్థులగు వారికి ఆత్మస్వరూపమే చానమగు గురువుకదా! అట్టిదృఢచిత్తుడ వేయగుట నీశ్వరతత్త్వము నన్నిచ్చి రహస్య మెరుంగగోరితివి. ఆనంద స్వభావమున కిచ్చామాత్రమే మోక్షఫలన మగుచున్నది. భగినును తిరస్కరించుటయే విశ్వాసమైనది. అట్టిది గురుముఖతహాలగ్నమైనవి కావున మోక్షమునకు సదుపదేశమే పరమావధియైనది. జ్ఞానసూన్యమగు బోధ జీవమున కంధకారమగ్నమగు నమూల్యచస్తువు. స్వయం ప్రకాశమగు చిద్విలాసమంతస్థమై యంశియుఁ బ్రసూయించు. అజ్ఞాన జడజాతుల యంగవిశేషములతో నవ్వవ్వభావముమగును నందమును మూఢుడనువలెపలేడు. విజ్ఞానవేత్తలు గనులందలి మాలిన్యరత్నముల వలె తమ యాత్మపరిశోధను దీరిచిత్తమునందలి ప్రగాఢప్రేమానంద

ములు సంగ్రహించి యవిజీవికి అమూల్యాలంకారములుగా ధరించి మోక్షవిజేతలయ్యెదరు. గురుశిష్యుర్యాయుల సదస్సంద్య స్వభావము మిడియుండుటచే నీకీపరమాస్థియు సిద్ధించినది. సిద్ధతత్త్వమునకు నైరాగ్యమేపునది. కావున భక్తిప్రభావమువినము.

శిష్యా! అర్జునా! ఆనందమోక్షము ద్వాదశాంశలుగా వివరింప నయ్యెను. ఆత్మనేవిశ్వాశము, పరవ్రతిబింబితము, చింతానామకము, విజ్ఞానాత్మకము, పూజాతన్మయము, తేజోసత్త్వీస్త్రి, శూన్యనేన, నిర్భిన్నము జాప్యకము, యోగార్థి, సంయోగము' అచలబ్రహ్మనందమును ద్వాదశవిదానుమతంబుల గుర్తెరింగి క్షేత్రసంసారి యిహముతరించి పరమార్థవేదియగుచున్నాఁడు. ఆత్మరాత్మ విచక్షణలేని సన్నిహితమార్గమే చిదానందమైనది అదియహంకారమనుకారసీనమై నిర్విదానంపత్తులకాటపట్టగు దివ్యమంత్రము. జ్ఞానాత్ములగు మహాయోగులీ యచల ద్వాదశసిద్ధిపండి మోక్షప్రాప్తిగాంచిరి. అట్టి యాత్మరతత్త్వమే నీకుపదేశార్థము. హేతుబద్ధమగు నాదము నస్తురూపమై యుంకరించునట్లు నీకీతత్త్వాస్థిమంతయు లోకా భవపూర్వకమగు సిద్ధాంతమొనర్చును. చరిత్రాత్మకమైన యోగాధార్థంబు గ్రహించి నేదాంతగోష్ఠినిఁ జాలి యిండుమానవుండొత్తరొత్తరాభి నృద్ధిగాంచుటయు బరంబున నాకరుణాదృష్టికే కాత్రుడై యకుంఠతవై కుంఠ పదవీనాపన్నుండగుట నిశ్చయము. మదీయోద్దేశ్యంబున నుత్తేజించి కైవలసప్రాప్తి నొందిన ద్వాదశీహంకారాల వృత్తాంతంతయు నాంతముగావిని పాండివోక్తమా! నీయడిగినయర్థంబు గ్రహించుటయు గ్రమ్మరి పరమార్థసిద్ధింపగుట సత్యము. ఇది మదీయాభీప్సితము కావున సావధానమతివై నానుడులఁగడుశ్రీధర్మోనూకొంగ్రహించి తత్త్వార్థ సంవేదికము మూఢత్ములు సహితము గృతార్థులులగుటకీ యాత్మపోధామృతిమేందా పరమసాధనము అనుటయు శ్రీకృష్ణభగవాం నకుఁ బ్రణమిల్లి పాఠ్యుట్లగుకొనెను

విక్రమసింహుడు

శ్రీకృష్ణార్జును రిద్వరు గురుశిష్యసంవాదము లొనర్చుచు నిష్ఠ నల్లాపములొనర్చి యాత్మబోధామృతము సంసేవింప యోగ్యమగు నేకాంతస్థలముగా నిర్మలయమునా సైకస్థలములఁ బ్రాపించిరి. సాయం నమయమగుటయు నాయమునోదకంబులఁ బ్రతిఫలించు సాంధ్యసూర్య రాగంబులునమ్మేళనమై పారమార్థికచింతా మత్త చిత్తుడైన శ్రీకృష్ణార్జునుల మూర్తిప్రతిబింబితమోయన్నట్లు భయచిత్రములగు వింతస్థలము లాసమయమునఁ దోచుచుండెను. మందపవనములు సుఖానంద సంధాయమై పక్షులకూచి తములతో నేకీభవించి చిత్రాగాన సౌలభ్యమొసంగుచుండెను. ఆవ్రకృతిని రూపజోత్తమ కాలంబున నావరమేష్టి మేనమరదెంగాంచి ఓయీ! వై రాగోష్ఠపవన్నమగు ఛాయాపురుషాంశము పక్రిమింపనిది యనవ్యకాలమూకొనుము. కృతార్థుండవయ్యెదవు. అని నిశ్చయముగా వాక్రుచ్చుటయుఁ బాండవమధ్యము డమందానంగమందిదేవా! భవదీయోత్తమగాధవిన్నవించినన్న కృతార్థునొనర్చుచు. సావధానచిత్తుండనై యామూలాగ్రముగా విని పరమార్థసిద్ధిసంపదునని వినయ వినమితగాత్రుండై మ్రోలను యమునాసైకతము నాసీచుడై యుండెను.

పూర్వము వసుధకలంకారమై సగ్వకళల కునికియైన పుణ్యస్థాన మవంతీపురం బొండుపట్టణరాజము వెలయుచుండును దానినిపట్నము గానొనర్చుకొని యద్వితీయాదార్యుండగు సార్దకనామధేయుడు పౌత్ర పరుదోమహారాజు ధర్మవిచక్షణ బద్ధుడై న్యాయపరిపాలన మొనర్చుచున్నాడు. సుశీలపట్టపుమహాదేవ ఆమెసాంగ్యరాశి. సకలవిద్యా చాతుర్య. తిలోకసుందరి. ఆట్టియనుకూల దాంత్యమునకఁబసిడికి దావియిచ్చిన భాతీయనోన్య్యాను రాగమత్తమిల్లుటయు వారికిసకల భోగ భాగ్యములు గల్గియుండెను. ఉత్తరగతులైన గూర్పు పుత్రసంతాన మొక్కటిలోపింబుటచే నాదివ్యమధునము విచారసాగరమున

మున్ని బహుకాలము తపమొనర్చి కర్మఫలకన్యమై యొక్కపుత్రసంతానము నిష్టఫలితముగాగాంచి సంతసించిరి. అది యీశ్వరాయత్తమగుటచే నాపట్టికి విక్రమసింహ నామధేయముంచి యథోచిత బాల్యకర్మలవిధుక్తముగా నిర్వృత్తిచెంచుటయు నాబాలుడుచితవిద్యానైపుణ్యమెరిగి దినదిన ప్రవర్ధమానమగుచుండెను. ఒకప్పుడా పట్నమునకు రత్నాలవర్తకులు దూరదేశములనుండివచ్చి నృపాలునిమోల బేరము సాగించుచుండుటయు బ్రతాపరుదుగిండు వారింగాంచి బేరీ! మీరు గాంచు చిత్రములున్న వక్కాణింపుడని పోత్సహించెను. అంతనా శెట్టి యోజించి నృపొత్తమా! జ్ఞప్తికివచ్చినది. కాశ్యపదేశాధీశుని ముద్దులపట్టి మోహలత సుందర సురొపసంపదలు వర్ణనాతీతములు, అప్పురోభామినులంగాకట్టి సుందభంగి నిహలోకమనంగాచినదికల్ల ఆమె ప్రతీతి దిగంతవిశ్రాంతిమై రాజన్యశామణుల దర్శనమునకు యోగ్యమైనది. అని వర్తకుడు మోహలతరూప మపురూపముగా వివరించుచుండుటయు రాజకుమారుడు యుక్తవయస్సుఁడా మ్రోలనే చెవులకింపుగా నామాటలన్నియు నాలకించుచుండెను. విక్రమసింహునకానారీలలామయందు మనముహతైనను.

నాటియర్ధరాత్రమున మేల్కొంచి విల్లమృగధరించి యుచిత ప్రకారము సన్నాహములతో దండిగెలపు గోరకయే యొంటరిగా ప్రయాణమై ఘోరారణ్యములు, వనదుర్గమసీమలు మోహవేశపరచుచుండెను. మార్గమధ్యమున నొక్కయడ్యానవనమొద్దగ్గోచరమైనది. అందు విశాలనిర్మలివారిపూరంబును బహువర్ణపుష్పవిరాజితంబునగు నొకతటాకము గన్నులపండువొనర్చుచుండెను. అత్తటంబున కొందరు నారీమణులు విగతవస్త్రులై జలక్రీడిభోగము లనుభవించుచుండిరి. వారి రూపవిభ్రమంబు లద్వితీయములై యశ్యచూనసాధారణమగుటయు విక్రమసింహుఁడా తరుణీమణులు మిన్నటిని

జలకమా పడై వతములని భ్రమించి నెమ్మనమున నెట్లనగానిమ్ము వర్తకుండు వాక్రిచ్చిన యత్తమాంగననిండు గాంచిన నాభాగ్యమగును. అనియెంచి తనజాడ తెలియకుండునట్లొకని కుంజపుంజపాంతపాంచి యుండుటయు నాభామినుల వస్త్రములొ పొంతముననే గాన్పించెను. విక్రమసేనుండా వస్త్రములనన్నంటిని నిజాస్త్రకౌశలంబున సంగ్రహించెను. కేళీవిలాసమున మున్జితేలునా లేచులాకృత్యము మోసగింపయత్నించునొక వీరోచిత చేష్టగా గ్రహించి చేయునదిలేక లజ్జాన్వితై నిల్చి యొక్కచేటికను వర్తమానించి యంతిపురినండి నూత్నవస్త్రము లడప్పించి ధరించి యొండు ముఖములఁగాంచి నవ్వుకొనుచు మందిరములకేగిరి. అనుటయు చాఢుడు శ్రీకృష్ణ! ప్రేమవిచ్చిను. డైన విక్రమసింహముడు విఫలమనోరథుడయ్యెనుగదా పాపమాతని యవ్యాజప్రేమ విజయమెట్లు చేకూరెను. తెల్పవేడెదనని ప్రశ్నించుటయు భగవానుడు గ్రమ్మరి యిట్లు ప్రత్యుత్తరంబిచ్చెను.

విక్రమసింహుండు గ్రహించిన వస్త్రాలంకారములలో మిగుల సున్నితమైనది మోహలతదిగా నిశ్చయించి దానినిగై కొని విక్రమసింహుండయ్యా! నాయత్నము సాఫల్యమగుటెట్లు! నాకరగతమగు సుందరాంగి యూరించినట్లు తప్పించుకొన్నది. ఈమెను చేబట్టని భాగ్యమేలనని యత్నహించి రాజపుత్రుని వేషముమార్చి వృద్ధయుద్ధభటుని వడువున కాశ్మీరునిజేరి మహానుభావా! పెక్కురాజన్యుల సేవించి విక్రమాంకితుండనై విజయోత్సాహ కరములగుబహుయుద్ధముల విజయంబుగాంచి నేటికి దైవయత్నమున పాటిలేకనిరుపేదనై యుపాధికై తమ్ము వేడుచున్నాను. పౌరుషార్థమగు తమసేవనియమిత మొసంగినన్ను కృతార్థునిజేయ బ్రార్థించుచున్నాను. అని వీనాలాపములాడుటయు మంత్రీయాలించి! ఓయీ! మారాజ్యచరిభయ విహీనము. మాసైనికులే పనిలేకున్నారు. మరియు ధనమునకై పాపనజీవితార్థముల

వెచ్చించు నాత్మత్యాగులఁ బ్రాప్తికములాశించుటయుఁ బాపకార్యమేయగును. కావున నీదురంతోద్యోగమునకు మాపచ్చనిఁజ్యమున తావులేదని కనరికొట్టెను.

విక్రమసింహుఁడు వికలచిత్తుఁడై అయ్యో! ఆనారీలనామఁ జేబట్టెదనన్న శపథము వృధయయ్యెనే కార్యమేమి! అని దీర్ఘాలోచన మొనర్చుచుండుటయుఁ బూర్వము గోదానరీతీరంబున వృద్ధగౌతముని దర్శనభాగ్యమయ్యెను. విక్రముండా మునిసత్తమునితో నిజయత్నమా మూలాగ్రముగా విన్నవించుటయు విని గౌతమసిద్ధియిట్లనియె! ఓయీ రాజకుమారా! నుజ్జేత్రుగను వీర్యంబుహరించి జనమాన్యునికరటేత్యుణపాయమొనర్చు నీమూర్ఖులసారాత్రిమేల? సంసారసాగరండుఃఖం అనఁగావినవా! మాయావ్యామోహంబులఁజిక్కి పరమార్థశూన్యమే లయ్యెదు. నాగురుత్వ స్వీకరించి కొంత పరవిద్యావేత్తపుకమ్ము వైరాగ్యానంతరముగాని భూమిపాలకత్తర్హతలేదు. అసినచ్చజెప్పుటయు విక్రమసింహుఁడు వల్లెయని గౌతమీమునిచెంగట నర్థించిబడు వేదాలత తత్త్వవిరూపణమందుచు శిశూవులొనర్చుచుండెను.

వస్త్రాపహరమై సప్పటిచుండియు మోహాలత నెమ్మనముచింతా క్రాంతయై మోహవివశయైనది. ఆహారనిద్రాదులొల్లక అట్టియస్త్రుకౌశలముగాంచిన నృపొత్తముడెవ్వడో కదాయని దీర్ఘాలోచనమునగృహించుచుండుటయు యుక్తవయస్కురాలగు నిజతనమభావమెఱింగి కాశ్మీరుడామెతో! ప్రియకుమారీ! నీచిత్తమన్యాయత్తమగునుచితకాలమైనది. వలసినరాజన్యాని వరించినన్న గృతార్థునొనర్పమచుటయు మోహాలత హాభిప్రీతిహ్నముగాను కొనేను సత్త్వరంబమోహాలతాస్వయవరవత్తాంతము దిద్దేశమ్ముల బ్రకటితమయ్యెను. వివాహోచితకార్యాతురులై కాశ్మీషపురీవనంబులు ఆహ్వానితులగు రాజమ్యలాశుభమహూర్తము నకెదురుచూచుచుండుటయు మోహాలత నాటి

దివ్యాప్రి కోవిదుండుచు పాశవల్లభుండై నన్నేలి కృతార్థులనొస
ర్చుగాతమ నిజదై వసాగ్ధనజేయుచుండెను.

ఈస్వయంవర వృత్తాంతమంతయుఁ బూసగుచ్చినట్లు త్రిలోక
సంచారియగు నారదమహాముని గౌతమమహర్షి యాశ్రమమునకుఁబ్రో
వయ్యెనర్చు విక్రమసింహమునకెరింగించి బోత్సహించుటయు నృప
నందనుంఁడీశ్వరి నన్నివేశమునకుఁబార్చిచి నారదునకు బ్రణమిల్లి గుర్వాజ్ఞ
బడసితన యిష్టసిద్ధిబడసి యమోహలతా స్వయంవరమహోత్సవమునకు
వాయువేగమునవచ్చి తనణమునకై వేచెను.

స్వయంవరభవన మలంకృతమైంది. మేటిరాజకుమారులు బా
రులతీర్చి యాసీనులైరి. మోహలత నొవ్వకుండ వర్షమును బాణ
ప్రతిగమున సంగ్రహించు వీరుని సరిగ్రహించునని కాశ్మీరుడు ప్రతి
జ్ఞాపన నొనంగెను. వీరాధివీరులు ద్వేగపూరితులై విల్లములగ్రంహించి
ప్రయత్నించి విలమనోరధులై చిన్నబుచ్చుకొని పోవుటయు నెట్టకే
లకు విక్రమసింహుని వంతువచ్చెను. ఇతఁడు తనిపూర్వబాణనై పుణ్య
మునకు నార్కాణముగా బాణముగ్రహించి వాడికోలలవ్రేయున మో
హలత మృదులగాత్రంబు నొవ్వొండ బహుబాణములు వాడి చూస
రుల మెప్పించెను. అట్లు విజయశీలుడగు మహావీరుడ గాతగినభర్తయ
ని గ్రహించి మోహలత యందరినమక్షమున నాశుభముహూర్తంబున
విక్రమసింహుని బరిణయమయ్యెను.

రాజకుమారుడు బ్రియభార్య యకుడై యత్రమామలకు
మ్రొక్కు యాశీర్వాదములందిరాజమందిరంబున మనుగుడుపునేవలందిన
పిమ్మట నూత్నవధూవరులు గురువులయనుమతిపైఁ బుట్టినింటికి బయ
నమగుటయు గాశ్మీరుడు జామాతనుచితరీతుల సత్కరించి నిజరాజ్య
మునకు వీడ్కొనిపెను. రాజకుమారుడు డిష్టసంకల్పసిద్ధుడై తరలి
మార్గమధ్యమున గౌతముని దర్శించి గురూపదేశములనందిపర్యాయము

స్వరాజ్యము జేరుకొనుటయు బహుకాలాగత మన దర్శనభాగ్యంబు న ప్రతాపరుద్రుడును సుశీలయు నానంద భరితులై నూత్న వధూ వరుల నాశీర్వదించి బహుమానపురస్కరముగాగృహప్రవేశమొనరించిరి. పిమ్మట వృద్ధనృపాలుడు నిజరాజ్యమునకంతయు విక్రయింపించి సట్టాభిషిక్తునిగా జేసితాభార్యాసమేతులై నాసప్తాశ్రమస్వీకారము నర్చెను. గౌతముని మహోదేశంబున నిష్వకామ్యమయి యోగము గ్రహించి విక్రమసింహుడు మోహలతాదేవితో గూడియుఁజాతలము సుప్రతిష్ఠగా బహుకాలమేలి తుదను సద్విద్యాబోధకుడై నందున వరమున నవంతక్షేత్రము పరమపవిత్రముగా పారమేష్ఠి పదవినిందెను.

గుణవర్తమహారాజకథ

మరునాడు తిరిగి శ్రీకృష్ణార్జునులు యమునానైకతంబుల సుఖాసీనులై యుండుటయు జాద్ధండు పరమేష్ఠింగాంచి దయాభూనిన్న యిష్టకామ్యసిద్ధింగూర్చి వక్కాణించితిరి. నేడు కామ్యానంద మెట్టిదియో యానతిమ్మ దీచుడై వేడుటయు యోజించి దయాంతరంగుడైన భగవాను డోయి! అందుకో గాఢాపశేషమున్నది. శ్రీధర్మయై విని యిందును నాలకింపుమని హేచ్చరించుటయు నిట్లుపకరిమించెను.

తొల్లి కోసలయను దేశంబునకు బర్హనయనండు మహిపాలుండు పృథ్వీండ్లై న్యాయబద్ధముగా నేలుచుండుటయు నపుత్ర స్వగతి ర్నాస్తియని సంతాన విచారమొండా భూపాలుని డెదము జాధిప సాగెను. అతడుత్తమ కార్యారంభుడై దీక్షాచర్యలనిర్వర్తించి కతంబునకర్మపరిపాక వశంబుననొక్క పుత్రుండు బుత్రికయు జనించిరి. దేవదత్తుండును మంగళయ నునుఁజేతనామధేయములనిడియల్లారుముద్దుగా పాకుచుండుటయు వారిర్వుని సతికాలముననే నిఖిలవిద్యాపారంగుతులైరి.

ఈశ్వరాయత్త చిత్తుండైన నృపాలుఁడొక్కయొక గాఢశీఘ్రా
ణమొనర్చుచుండుటయు దైవానుగ్రహమున నాడు విశ్వామిత్రునిహ
ఋషివారియింటి కతిథియయ్యెను. ఐదవనయకుండామునిని బహుసత్తా
రముల బూజించి యిభోజవృన్దముల సత్కరించుటయు విశ్వామిత్రునిహ
ముందు నూలవాండ్రు పొత్తుగాంచి యున్న ననందర్థమున రాజపురో
హితులు తక్కుంగల శోశిత్రియ బ్రాహ్మణలోకమంతయు నావ్రతము
నకు భంగమొనర్చి సంకల్పమునకు ప్రతిఘాత మొనర్చిరి. విశ్వామి
త్రుడు నీజమార్గాను సారియై తపోలోకమునకు బోయెను.

అప్పటినుండియు మానవలోకమెల్ల నృపాలుని బవబధా ఘో
షించి వర్ణసంకరుండని వంకబెట్టి తిరిస్కరించిరి. నృపాలుని సంతానము
నకు వివాహోగ్యతనహితము దప్పినది. ప్రజాకల్లోలము హెచ్చినందు
న రాజు మతిభ్రష్టుడై కాలధర్మమునొందెను. వ్రతనిధియగు భర్తతో
నాతని భార్యసహితము సహగమనమొనర్చెను. ఆరాజవిశ్వసంచు
దేవదత్తుండు రాజ్యముస్వీకరించెను కాని ప్రజానుమత మెరుంగని
రాజ్యమెట్లుసాగును రాజ్యాశేషము విరోధముగానుంటచే దేవదత్తు
రాజవదచ్యుతుడై యొక్క యేకాంతస్థలము జేరి సర్వధర్మకోవిదుండగు
నీశ్వరునిగూర్చి దీర్ఘతపస్సొనరించుచుండెను. దైవవశముననొకసర్పము
తాకుటచే దేవదత్తుండాకుటీరమున చూడదిక్కుమొక్క దైవములేక
మరణించెను అనుటయు బాధుండచ్చెరువంది భావా! ఎంతికష్టము!
సాపము సుమంగళ దిక్కుమాలిన పక్షికదా! అనారీమణి యెట్లునహిం
నెగ్గినది. అనుటయు పరాత్పరుండిట్లు వక్కాణింప దొడంగెను.

ఒయీ! శార్దూ! కష్టసంఘటనములెల్ల ఆత్మపరీక్షలుగదా! నుచుం
గలి భయవిహ్వలమతియై ప్రాణత్యాగ మొనర్చుకో నూతిగోతులు
నెమరుకొందు. స్త్రీసాహసమట్టిదేకదా! ఆమెకను భాతియున్నకత
మున నాయూరనున్న మంజులవాణియనువేశ్య నాటికొక దైవముండ

దాయని యామె నడ్డగించుకొని యిట్లు నముదాయించెను. ఇంత! సుమంగళీ! కష్టములు కాపురముండునా! పై నా నాత్మత్యాగమున్న దైవద్రోహముగదా! బలవన్మరణమునంది పుట్టగతులులేక పైశాచిక గణములగు దాపుగదా! కాననన్న నమ్మియుండుము. నీయిష్టముచే పున దత్తగొందునని బహుధానేడి యొప్పించి తనయింట నుంచెను.

సుమంగళి కులోన్నతనుగుటచే పరువుమగ్నాబల పాటించి మంజువాణిహదయమునకెక్కెట్లు మాతృవాత్సల్యముతో నుండుటయు నిరుపురనోద్యమ రాగమున గొంతకాలము సుఖముగానుండిరి. ఇట్లు కొంతకాలముగుటయు దైవవశమునసుమంగళిగర్భముదాల్చినచిహ్నములు జూచుటై. మంజువాణి యామెచర నమును సందేహించి సుమంగళి నొక్కనాడు నిలువదీసి అహా రాజపుత్రివి నీతిసంజాతవచికదాయిలు జేర్చి మారుడుపుత్రికగా పేర్చుమిడి పాకుచున్నను. ఎంతవిశ్వాసపూత ఇట్టి గర్భవరీతిమేమి! చెప్పుమని బహుధాశోధించి గాఢిషసాగెను. అంత సుమంగళి భయనిహ్విలయై మాతా నాదురదృష్టము. పోతు టీగయైనగాంచనిపట్ల పరపురుష సంపత్కమెచ్చట నాసానత్యాగము కేయిట్టిబుట్టదము తటస్థించినదని యెట్టుపెట్టుకొనుటయు నమ్మి వేశ్య మాతా అమ్మా భయమువద్దు. అసత్యముమా వృథాశీతిమానము. అటులయిన నీకు స్వప్నమేదైన వచ్చెనేమోచెప్పుము. అనుటయి సుమంగళి యిట్లనియె జననికేక్కరాత్రి సుందరాంగుడొక్కరుడు నిజ శయ్యజేరి నన్నెల్లరిపెట్టినట్లు సర్వాంగముల కనరింతలొనర్చినట్లు వైగ మనించినట్లే మేమోచిత్రముగా స్వప్నమైనది నాటిండియు నాదీర్ఘచి చారముసకీమగా నిద్రాహారములు సహితము మందగించి యీభార చిహ్నములు మొలకరించినవి. నమ్మనన్ముకపో ఇదియదార్ద్రమనినొక్క చెప్పుటయు మంజులవాణి హర్షించి ఓకుమారీ నమ్మచంపుకొన్నట్లు వేకిపవలదు. ఈశ్వర కృపాయత్తచిత్తమగు నీగర్భంబున నవశ్యము

బూత్తమును నుత్తముండుద్భవిల్లి లోకశ్రేయము లొనగూర్చునని నిశ్చయముగా జెప్పి యామెనునాటినుండియు గడు సంశోషమున గాంచుచుండెను.

ఇట్లు నవమాసపూర్తియగుటయు నొక్కపుణ్యలగ్నమున నుమంగళి ప్రసవమై మగశిశువుఁగాంచుటయు సంతానహీనయగు మంజులవాణి యాముహూర్తమున రాజోచితరీతి బహుళధర్మకర్మము లాచరించి యాశిశువు గుణప్రాధాన్యముగనుటచే గుణవర్మయగునని యోజించి నామధేయమిడి కన్నులపండువుగాబెంచి పెద్దవానింజేయుచుండుటయు బాలుడు రాజచిహ్నముల జెలరేగి తోడిబాలకుల నిర్జించి బురుషించుచుండెను. వారీయల్ప సంజాతునకింత పోద్బలమాయన యీతనియు స్థినిబట్టి రంధ్రాపుత్రుండని యెగతాళిజేసి నిస్సాకారమొర్చుచుండిరి. గుణవర్మ యంతంతప్రాజ్ఞుడై తల్లికడకేగి మాతా నేను రండియుననా మాతండ్రియెన్నట అమ్మమ్మ భోగముతోత్తా! అని ప్రశ్నించుచుండుటయు నమత్తరమువ్వలేక నుమంగళివిసిగి వేసరి నిరుత్తరయై కన్నీరు మున్నీరుగా విలపించుచుండెను.

ఈయర్థము గ్రహించి గుణవర్మ తల్లితోనిట్లనియె. మాతా మదీయ జనకుల గొనితెచ్చి యిలుబొత్తునగాక యీముఖముతో నుండజాలన న్నితిజ్ఞుబట్టి యెందేపాయెను. మార్గమధ్యమున మశంగముషి యాశ్రమమున్నది. అచ్చట గుణవర్మ నిద్రించుచుండగా నొక నాగేంద్రమువచ్చి యాబాలకుని మోమున కెండతగులకుండునట్లు నర్పముగొడుగుగా బట్టియుంచెను. మతంగుడాదారిని బోవుచునాచిత్రముం గాంచునంతలో గుణవర్మ మేల్కొంచెను. ఆపన్నగముదప్పులకేగియొక నాకాంగనగా మారి యదృశ్యమయ్యెను. మాతంగుడాబాలకుని నిజాశ్రమమున కుంగొంపోయి కుశలప్రశ్నల యోగక్షేమములారసి యాతనితో నిట్లనియె? బాలకా! ప్రస్తుతమువెంతయగమప్రములోభవిష్యతు

లంతపుణ్యములు. నీయదృష్టమున నాయాశ్రయములభించినది. నాది
 న్యమంత్రోపదేశంబున నిష్టసంతోషార్థమైన యిహపరసాధనముంగాం
 తువు. నీరాజ్యపారమేష్టితమునకు దగిన మహాయోగమబ్బునట్లు వర
 మిచ్చెదను. అని యొప్పించుటయు గుణవర్మ తదాది మతగునిసేవించి
 నిరంతరశిశుశ్రమల నస్తుహాత్తుని యలరించిప్రసన్నతంగాంచిపరమార్థ
 మైన యోగాభ్యాసమున ధనుర్విధ్యా విషయమున నద్వితీయసాధన
 మొనర్చిమితవ్యాపారుడై యస్తుహాత్తునిప్రియశిష్యుడై కాలము బుచ్చు
 చుండెను. అత్తానాత్మ విచక్షణీయమైన పరమహంస ప్రకీయలన్నియు
 నస్తురూములయిపదేశానుసారము సంగ్రహించి గుణవర్మయనతికాల
 ముననేగురుని మించిననతభ్యాసనిరతుడై అయిశ్వర్యప్రశన్న తాదిమ
 హిత త్రవముల సవలీలగా గ్రహించునమద్దండయ్యెను.

గుణవర్మతల్లి సుమంగళియు మాతామహి మంజువాణియుండ
 మముద్ధులబిడ్డజాడ లేరుంగక యింటివద్దబెంగగొని మంచముపట్టిరి మం
 జువాణికోక పూర్వసరసుడు మహాధనవంతుడండెను. అతనిపేరు నను
 దిత్తుడు అతడు ముదిమిన మంజువాణీ తగులాట మేనుగింది యింట
 నున్న సుందరిని సుసురిగళిని తనకుగూర్చుమని నొక్కివక్కాణించెను.
 మంజువాణి ననుదత్తు గాంచి ఓరీ మదోన్మత్తా! నాపెంపుడుకూతురు
 నీయదికాదా ఇంతదుర్జ్వామా. గుణవతిజెరిబట్టికమ్మోజీవభావమెరుం
 గుదువా నూన మని ననుదత్తుని పరిసరివిధముల నుండలించెను, అతడు
 కామాంధుడై పట్టునదలక సుమంగళి తనభార్యయనియు మంజువాణి
 వేశ్యయగుటచే గురూపదేశమొనర్చి తన కాపురము భగ్న మొనర్చెనని
 యు న్యాయాధికారివద్ద నభియోగము దెచ్చెను.

న్యాయాధికారి సుమంగళి మంజువాణుల బాహ్యరీతుల స్థాత్య
 ముపుచ్చుకొనియెను. వైఖరులబట్టిచూడ కలవేశ్యలన్నమాట ముజు
 వయ్యెను. ననుదత్తుండు తనభాగ్యముపండెగదాయని వారిని నీచునన్న

ముల బరిష్కరింపజేసి తాను సభికులు న్యాయాధికారియు బహుభాసంద సంధరిత చేయుటై యుండిరి. పుణ్యపాపములెరుగని గౌరవారీమణులు కర్తవ్యముగానక అపరిత్యక్తపాలై తిమి దైవమాలిని లోలోన దైవప్రార్థన మొనర్చుచుండిరి. ఈచిత్రము లోకవ్యాప్త మగుటయు నిట్టితీర్థానము ముఖ్యమొనర్చుకో మారుమూలలనుండి పలువురువిచ్చేసి సభ సలంకరించియుండిరి;

గుణవర్ధనహితమట్లు మతంగమహామునియొద్ద వెలపుగొని ప్రయాణమాసముతీర నచ్చటవిడియుటయు నీవృత్తాంతంబు రచ్చకు వచ్చెను. అయ్యో! నాతల్లియవగుణయైనదే ఈమపవాదనివారించును గాక అనినిశ్చయించి గుణగృతనమంత్రోచ్చాటన మొనర్చుటయు నాప్రభావంబున నొకదివ్యపురుషుడు సభాస్థాదులెల్లగాంచి కల్లోలింప నటగన్పట్టెను. అందురు నమ్మతాయత్త చిత్తులై రి. అతడిట్లనియె ప్రియ కుమారు నీమంత్రముహిమయిట్టిదికదా నేను నాగేంద్రుండను. మీయమ్మగుణవతి ప్రాణములువిసివి నూతిలోపడనున్నప్పుడా కూపమును వరించిన నాతపోబలమున నామెసౌందర్యమునెంచి వరించి యారేయి దివ్యకాయమున నామెను రమించిన భాగ్యమున దైవాంశసంభూతుడ వై నీవు సుపుంత్రుడవై జనియించితివి. సుమంగళిదేవి యుత్తమా యిల్లాలుగదా అని యశరీరవాక్కులనుచ్చరింసుటయు సభామూల మాశ్చర్యమగునై రి, న్యాయాధిపతియు వసుదత్తుడు తక్కిన హేళ నకాదులు లేచితమ యజ్ఞానమునకు మొందికగా లెంపలువేసుకొని మన్నన గొనిరి. నాగవతి దివ్యగాత్రముదాల్చి నిజపుత్రునిభార్యను, అత్తగారిని బిగియార గొగలించుకొని యీషాడుపాపలోకము మనకుకగదు. మూనాగలోకము మీపుణ్యము పంటగానేలుదము రండని గొంపాయి యచ్చటనున్న తనసోదరీపుత్రికను 'నాకమణిని' పిలువనని పిలియ పుత్తుడు గుణవర్ధుని నిట్లనియె! చిరంజీవి నీవు మాతంగాశ్రమమునను

న్నప్పుడీమెనిన్ను వలచి పట్టియున్నది. ఈమేనరికపుపాత్రుగాంచి నన్నా నందింపజేయుమని యొప్పించి యొఃశుభముహూర్తమున వారిరువురకు పివాహమును తొలుదొల్తనే పట్టాభిషేకముహోత్సవము నొనర్చెను. సుమంగళి దుఃఖములంతటితో సంతరించెను.

అట్లు జననీజనకులయు, మాతామహియొక్కయు నాకలోక వాసులుయు బ్రీయభార్యయగు నాకమణియొక్కయు దయాభక్తివినయంబుల కాలవాలమై గుణవర్మ నిజగురువగు మాతంగమహర్షి ప్రభావము ననుసరించి నాకలోకరాజ్యశాలన మొనర్చిబహుభ్యాతిపాదెను అర్జునా యోగబలమున్న తపోసింతులగు మానవులకు సాధింపరానియ సాధ్యములెందైన గలవే! ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తులున్నవాడే పోత్రై మూర్త్యాత్మకుండగు దివ్యాత్ముడగు చున్నాడు. కావున నీవేలయైహికార్థ కిట్లు వాపోవ! అనుటయు నాడుగడు బోద్ధయినందున నరనారా యులు కథాసంపూర్తి నొనర్చి విశ్రమింపబోయిరి.

కు ము దా క ర నృ పాలు ని క థ

పూర్వము కొంకణదేశమునకు గోవిందశర్మయను నృపాలుడుండెను. ఆయనకు ఇందుమతి యుగళాపతియునను నిరువురుభార్యలుండిరి. వారిరువురకు కుముదాకరుండు, విజయసేనుండను నీర్వురు కుమారులు సమవయస్కులుండిరి. సంతతులగుటచే భార్యలిద్దరు ప్రీతినిముషము కలహించినను గోవిందశర్మ లెక్కగొనక యిరువురిబిడ్డల నొక్కరీతి గాంచి విద్యాబుద్ధులు చెప్పించి అందుజేష్టుండగుటచే కుముదాకరునకు బట్టాభిషేకమొనర్చి తాసుఖయోగమునుండుటకు నిశ్చయించి శుభముహూర్తము నిశ్చయించెను.

ఈవృత్తాంతము నిది కళావతి యన్యహించుకొన్నది. ఒకదీర్ఘ లోచనజేసి హఠాత్తుగా నిజభర్తయగు గోవిందశర్మను జేరిమిగులవిచారించుమొత్తుపెట్టెను. విగతభూషణయు, మలినవస్త్రయు పిముక్కేశ ధమ్మిల యసురోదనయునగు బ్రీయభార్యను సుందరాంగినూరార్చి, రాజిల్లనియెను. కాంతావణీ! ఈదుర్వచారమేల వెంటనేవివరించి కర్తవ్యమాలోచించి యీవిలాపముదీర్చెదను. నీయిష్టార్థముచెల్లించెదనని వాగ్దానమిచ్చుటయును ఆమెయిట్లు వక్కాణించె! నోమహారాజా! కలికాలము దొర్లితమ యింటనేముంచవచ్చినది. నోరెత్తరాకున్నది నిన్న సాయంకాలముద్యానవఃముహూ నేనున్నతరింగాంచి నీజ్యేష్ఠపుత్రుండట కామాంధుడై నన్నెన్నోవిధముల బలాత్కరించెను. ఆమొరకు బారి నుండి తప్పించుకొని మానప్రాణములతో నంతిపుణ్ణేరుకొన్న సిగ్గున తమమోల బ్రదికియుచుచ్చివచ్చిచెప్పుచున్నాను. కేసీవృథావమానము సహింపను. నన్నుతుదముట్టించి నీపీయకుమారుని మర్యాదదగ్గించు కొమ్మ! అని పడిపడి యేడ్వసాగెను.

గోవిందశర్మ యంతయునిజమునా నిశ్చయించి వెంటనే మంత్రిని సుబుద్ధినిరావించియాదురంతమచుంతయుముఖస్తమొనర్చి సచివాగ్రణీ! అట్టిపుత్రుని నేడేతుదముట్టించినగాని నేనన్న మొల్లనని కళావతితో ప్రితిజ్ఞజేసియున్నాను. నీవెల్లవిధముల సమర్థుండవుగాన మదీయాజ్ఞాను సారముగా నాదురంతమునుజెండి నాధర్మమును గాపాడి యామాన నతిని దేర్చుము. అని తీవ్రముగా నిర్ణయించి పంపుటయు సుబుద్ధి యానంగతి పట్టాభిషేకాతురుడై యున్న కుముదాకరునకు పిడుగు పాటున దెల్పెను. అందలి యాంతర్యమంతయు బూసగ్రుచ్చినట్లు కుముదాకరుండే విన్నవించుటయు సంగీకరించి సుబుద్ధియిట్లు మంత్రోపదేశ మొనర్చెను. తండీ! న్యాయమునకు దినములుగావు! నీసత్యమేనిన్ను గాపాడుటనిశ్చయము. కాననాయుడేశముగైకొనేపునిప్రచ్ఛన్నుండవై

యెందేతప్పించుకొని పొమ్ము నేనుపామూత్రముననిన్న రక్షించి గో విందశర్మవృథావాదమును జాపుదును. అంతట నీవ్వదనీ మాతయు దాత్కాలిక సుఖసంపదల నందగలదటయు గుముదా దుష్కాజ్ఞవదనీ వృద్ధప్రాహ్మణవేషదారియై గాత్రివేళయందు శ్రోవలంబట్టి వలసరాజ్య ములంబట్టి పారిపోయి ప్రాణములు దక్కించుకొనెను.

నుబుద్ధి గొట్టెనొక్కదానింజంపి యానెత్తురు జూపిన్పాటునితో కుముదాకరుండంతరించెనని నమ్మబుట్టుటయు గళావతి యల్లమాని యుండెను. ఆచిరకాలములోనే విజయనేపదు పట్టభద్రుండై తల్లికి సంతోషమునింపెను. ఆమెయల్ల యల్లుహత్యాసంతరము మారింది. అంతనర్జునుడు ఖిన్నుడై కృష్ణభగవానునింగాంచి! దయామతీ! మశ్చే స్త్రితమేయిట్లు విజయమునందన్యాయముగ జామించుదై సతముండవల దాయని ప్రార్థించుటయు నారాయణు డిట్లనియె! ఓయీ! మానవ దురంతములు చికివంతమేపులుగదా! తుదకు ధర్మమే విజయతీ! పైకథ సావధానమతి నై యాలకింతువుగాక! ఖిన్నమతియై యిట్లు కుముదా కరుండుపోయిపోయి యెట్లకేలకు శుకమహర్షి యాశ్రమముజేరి యా యరణ్యప్రాంతమునందలి మహానుహుల ప్రాప్తకములంది వారినిచిత్వ నై మిత్తికములకువలయు ఫలపుష్పకోయంబుల సంగ్రహించితెచ్చి యిచ్చుచుండెను. ఈతని యిష్టసవర్యలకు శుకమహర్షియలరి ఓయీ! నీవు బ్రహ్మజ్ఞానివికాక సామాన్యరాజకుమారుడవు గానేగవు. నీవృత్తాంత ము నాదివ్యజ్ఞానమున గ్రహించియుంటివి. నీమాశ్రయమెల్ల విధముల నై హికాముష్మిక సుఖప్రదమేయైంది. అని యొకదివ్య ముహూర్త మున నాతనిరప్పించి శుచిన్నాతునొవర్చినపిదప యోగవీరమునిచ్చి యే కాంతముగా నాబాలకుని శ్రతిపుటములో పోసెన్నమము అను పరమేష్ఠి తత్త్వబోధయొనర్చెను. పిమ్మట కుముదాకరుని యోగనిద్రలేపి పుత్రా ఈసిద్ధిసంకల్పమున నీయిచ్చవచ్చిన దైవప్రసన్నతగల్గును. నీకు దిగ్విజయ

మగును యకమహాద్వలకు లోకతాక్యములతో నిమిత్తములేదు అయిన నునేర్చింపి పరోపకారార్థమిదంశరీరమని సిద్ధాంతములకుపదేశింపకున్న మాప్రతాభంగమగునని నీకుసాయుజ్య వినియోగమిచ్చితిని నీవుకళ్యాణపరిదమగును. అనియాశీర్వదించి మన్ననలంది శకయోగితనప్రియ శిష్యుని కుముదాకరుని యాశ్రమముబాసి బాహ్యలోకగతు నొనర్చి వచ్చెను.

అట్లువరంబుగొని కుముదాకరుడు లోకచిత్రములగాంచుచు మహారణ్యములదాటి వచ్చుచుండగా మధ్యమార్గంబున నాకాశమునంటియగమ్యమైన యొకమహావృక్షముదృగ్గోచరమగుటయుకుముదాకరుండది యధిరోహింప కుతూహలపడె యెక్కిపోయి తుదకొకగుహజేరుకొనియెను. అందొకసుందరాంగి యేకాంతముననుండి తనగాననై పుణ్యముచే నెండుమూలకులు చిగుర్చుట్లు హాయిగా పాడుచుండెను. అనోన్యస్యదర్శనంబున నాయువతీలలామకీరాజపుత్రునిపై గాఢానురాగము కుదిరి వెంటనేలేచివచ్చి ఓయపూర్వసుందరాకారా! నీయనురాగమేమృత్యువగును. పొమ్ము! బ్రదికియుండిన సుఖములు బడయవచ్చును. అని విచారముతోబలికెను. కుముదాకరుండపహించి! ఓనారీలలామూ బద్ధానురాగులకు పిఘ్న మెల్లుచేకూరును. నీవిచారవృత్తాంతమేడ? నీది వ్యగాత్రమేడ? వినిపించినన్ని కృర్ధునిజేయుము. నేనునికృతిజేసినా విశేషమహత్వమున నిన్ను మెప్పించినప్పుడే నాసాహసము దెలియుదువుగాని, అనుటయు నామెమ్మదుమధురస్వరంబున నిట్లనియె! ఓయీ! నేనుతారయను దివ్యాంగనను. యమునాతీరమున నిష్ఠాశ్రమే విహరించుట నీమృగాంకుడనురాక్షసుడు చెరగొని నన్నిచటబంధించియున్నాడు. పురుషవ్రతి అనునోముబట్టి యారునెలల యుద్యాపనమైనపిమ్మట నిన్ను గామింతునని మాయఁజేసియుంటిని. నేడు శేషలగడుపు పూర్తి కాగలదు నాభాగ్యమో నోముఫలమోయన నింతట నీదివ్యదర్శన

మనది. పై మిక్కిలినిన్ను జేబట్టి సుఖాప నానెమ్మనము. సత్త్వరించు చున్నది. కావున మృగాంకునితుదముట్టెంపుము అనిపార్శ్వించెను. అంత కుముదాకరుండిట్లనియె! కాంతామతీ! నాపీభావము నిశదముకాగలదు నేడూ మృగాంకుడువచ్చునర్యంత మీచెంత పొంచియుందును. ఆజాడ డెల్పునట్లు నీయాభరణములు ధ్వజిచేయుదువు. పిమ్మటకర్తవ్యము యోజింతము. అచటయు సంతసించి తార హన్విం చెను. మృగాంకుడు వచ్చి యామెను బలవంతపరచెను. అమె నిజాభరణములు ధ్వనింపజేసెను. కుముదాకరుడు వెంటనేతన శుగ పోక్త మంత్రజప మొనర్చినంతనే వేనకువేలు శక్తురొక్కుమృషివచ్చి మృగాంకుని సంహరించెను. తార విచారము తుదముట్టెను.

అంతవారిద్వరు గాంధర్వపివాహమొనరించుకొని తిరిగి బాహ్య దేశము బ్రవేశించిరి. రాజేంద్రుండు భార్యాపహితుడై వచ్చుచు నిజ శక్తిపీభావంబున నందందు రాజుల వశీకరణమొనర్చుకొని రాష్ట్రవర్ధ నుండయ్యెను. ఇట్లు కొంకణదేశముచేరునరిగ్గోవిందశక్తయు మరణావ స్థలోనుండెను. విజయసేనుని యకృత్యముల రాజ్యాశేషముఘోషిల్లి యుధానసన్నాహము లొనర్చుచుండెను. రాజ్యమునంపాదించి యొనం గిన కళావతి ముదునలిభర్త నేవగించి దుర్వృత్తులకు మరగి యాశ్వకుని పొత్తుజేసికొని గుఱ్ఱముసాలలో సురతీకీడిలొనర్చుచున్న దురంతమెంత యున్మృతానకః బ్రాణగొడ్డుచుయ్యెను. స్వగృహచ్ఛిద్రములలోనున్న తిరి కుముదాకరుండెచ్చటాని వృద్ధనృపాలుడెదురుచూచుచుండుట యు దైవాదేశమున రాజకుమారుడు ప్రియభార్యాసహితుడై నిజ పురిం బ్రవేశి చెను.

అంత పీజాశాంతి దేకూరినది. జయమంగళధ్వానములలో సశేషజపవిధేయులు కుముదాకరునకు సుస్వాగతమిచ్చిరి. తన దివ్యశక్తి ప్రభావంబున రాజ్యమాయత్తమ గుణాధ్యుని కరగత మయ్యెను.

తండ్రి తనపూర్వకృతపాపభయమునకు గడశోషిలైనను. సుబుద్ధి నిజవృత్తాంతమంతయు విన్నవించి నృపాలునోదార్చెను. అప్పుడు గోవి దశరథ నెమ్మనమున రంజిల్లుటయు నొక్కశుభముహూర్తంబున ధర్మము వడుపున కుముదాకరునకు గాంతామణి తారాదేవికి పట్టాభిషేకమహాంత్రవమా కాశీమునదేవదుందుభులు మెరయ బ్రవర్తిలైనను. విజయసేనుడు మతిభ్రష్టుడై మరణించెను. మదోన్మత్తయగు కళావతికి దగినస్థాయ చిత్తమొనర్చి యరిగిక్షవిధించిరి. సుబుద్ధి యథాప్రకారముగా మంత్రి పదవిని స్వీకరించెను. జనాభీష్టప్రదముగా కుముదాకరనృపాలుడు తారాదేవియు భూమండలము ధర్మమార్గమున బాలించుటయు బరమున మోక్షము సాధించిరి. ఇట్టియానందమయాత్మకమగుజన్మ పార్థా! సాధు జనసంగత్యుపసాగల భించుటసులభసాధ్యమే! కర్మపరిపక్వముగాని యేమోక్షపదవియు సంఘటిల్లుదుగదా! కావున నాత్మైకాగ్రముగాని పరమార్థసిద్ధికై తపించుటయే మానవకర్తవ్యము అనుటయు బావా! నిక్కవము. ఈనాడు ముగింతము చాలప్రాధై నదనుటయు సరసారా రాజులు సుఖనిద్రాయత్తులైరి.

విష్ణు దత్తు ని క థ

తొల్లి భూమికలంకారముగు కాంభోజదేశమునకు హంసధ్వజుండను నృపాలు డేలికయైయుండెను. అతడు పుత్రులులేక తపించుకాళికాదేవి దయవల్ల నొక్కసుపుత్రునిగులప్రవర్ధునునిగాంచి. తనగూఢాస్థానమున నున్న మహాజ్యోతిషపండితుని మార్తాండుని బహుకరించిరి. యాబాలకుని యంశారూఢచక్రములవేయించి పూతంబగు విష్ణు నామధేయముంచెను. మార్తాండున్ని విధముల జక్రిముసరిశీలించి యెట్టకేలకు నృపాలునితో నిట్లనియె. ఓహో! రాజా! ఇది ధాగుణవక్రి జాతకము. సర్వగండము లిందిమిడియున్నవి. అట్లని భయమందవద్దు. ఈబాలుడప్త

వర్షపాఞ్చాయుడైనవెనుక నింటునిల్చెనా పితృగండమే కాకరాజ్యభోక్తృ
డవయ్యెదవు. కావున నామితిగమనించి విష్ణువత్తుని యిల్లు వెడలనడపి
తివా క్లేశమువద్దు పిమ్మటసంతవే నీభ్రాతృ నిల్పుచక్కర్తియగునని
గుణితమువేసి గ్రహపటుత్వముల నిర్ధారణమొనర్చెను.

ఈవృత్తాంతమునకు లోనగుందియు హాసధ్వజుడేదే ధ్రువగడ
పెను, అప్తవర్షమాసన్నమగుటయు గుర్తించి రహస్యవర్తనల గొందరి
భటులరప్పించి విష్ణుదత్తుని గొంపోయి దూరారణ్యమున వీడిరానాష్ట
పించుటయు వారు రాజాజ్ఞశిరసావహించి యట్లానర్చిరి. తెల్లవారుట
యు రాజకుమారుడు దిక్కులేని ఘోరారణ్యమధ్యమున నుండెను.
అయినను బూర్వజ్ఞానియగుటచే నాతడు భీతిల్లక సమీపార్థమమున
నేయున్న పాడుదేవాలయములో జేరి యొకచో నాలోచించుచుండెను.
అప్పుడొక భిల్లాంగన ఫలపుష్పములుదెచ్చిదైవతము నకిచ్చి 'కాళీదేవి'
నాకన్న పుత్రునిచ్చితివా! నీకుముడలనాచెదనని యెంతోపార్థించి
యచట కొంతసేపువిశ్రమించెను. అంతలో విష్ణుదత్తుడివకువచ్చుట
యు నాభిల్లాంగన ముద్దులబిడ్డగాంచి ఓహో! బాలకా? నీవెవ్వరివాడ
వు? ఇట్లేలవచ్చితివి? అని బహువిధముల బ్రశ్నించుటయు రాజకుమారుడు
నెప్పునమన వితర్కింప అమామూ! పూర్వమెవ్వడనైనను?
నేనవుడీ కాళీదేవిదయవల్ల బయలుపడితిని. అని సమ్మతముగా బంక
టగ్రహించి భిల్లాంగన నాముద్దులపట్టిని గారాబముగా నెత్తినట్టి సుప్ర
సన్నమతియగు కాళికమ్మకి యాయుష్టఫలమతో నిలుజేరెను భిల్లు
లెల్లరామె యదృష్టమున కాళీపౌన్నమై సుక్కుమారుని కుమారునిచ్చె
ననిహర్షించి యాబాలకు నచేకవిధముల గౌరవించి కాయభక్తులతో
సాకుచుండిరి. విష్ణుదత్తుడు వారెల్లరు జననీజనకలు గురుపృథ్వాప్రబం
ధవృత్తుల మనసిచ్చి చనవున మెలంగుచుండుటయు నిట్లు చతుర్థశతము
లుపాఞ్చించెను.

ఒక్కనాడు విష్ణుదత్తుడు అోడి గాలురలో వేటనెవమునబోయి యచ్చటా శమనాసి మగు నగస్త్వముహమునిని సంవర్ణించెను. ఈబాలకుని ముఖలక్షణమూత్రమున రాజచిహ్నములు గాన్పించుటయును నా త్రిలోకవేది సందేహించి యాతనితో! ఓయీ! నీవృత్తాంతమేమి? నీనామధేయమెట్టిది! అని బహుకాలించి హెచ్చరించెను. అతడు మునికి బ్రాణమిల్లి ఆర్యా! ఎవ్వకైన ననేమి? కర్తృత్వస్థింప నెవ్వరిసాధ్యము. ఈ భిల్లులేనాగతియని యచ్చటి జననీజనకులదెచ్చి చూపించెను. అగస్త్వదువారితో నిట్లనియెను. ఓరీ! ఈతనివల్లమీరు సహితనువృష్టవంతులగుదురు. ఈతనినా ప్రియశిష్యులొప్పి మీశలగౌరవము గాపాడుకొనుడనియెను. ఆతని జ్ఞానోపదేశమున భిల్లులు మతిమంతులై ముని పుంగవా ఈతని సర్వభారము మీరుదియే ఎట్లు వృద్ధిజేయునురోయని యొప్పజెప్పి విష్ణువర్ధనుని లాలించి సెలవుగొని తమసెలవులకు బోయిరి.

అగస్త్వుడా బాలకుని యోగబుద్ధిని జపతపో మహిమచే గని పెట్టెను. మహదంశాసంభూతిమగు కాళీగుప్తమ త్రముపదేశించెను. అందువల విష్ణుదత్తుడు పంచవిధశక్తుల నిగ్రహించి యిందిమనిగ్రహముగల్గి ప్రసన్నతానంస్కారమున నారితేరి మంత్రశాస్త్రమున గుళాగ్రబుద్ధియయ్యెను. ఇట్లు తపోనియతి నుండుటయు నొక్కదినమున నాతని దృష్టి సొక్కమిధునము జూపట్టెను. దానినిసాక నిచ్చబుట్టి విష్ణుదత్తుడు దానివెంబడించిపోవుటయు నాశాబద్ధతేలోకేయని యామృగమదృశ్యమై యాతావున నొకసుందగాంగి కోరివరించు రతీదేవి యవరావతారమోయని మోహముప్పతిల్లనాతనికి లోచనగోచరమయ్యెను.

పాముజైన రాజుమూడుదా లతాంగిని కామించిపోయి ఓ సురూపవతి! ఈచిత్రమేమి! లేడిపెట్టు కురంగలోచనమెతివి? అని! ప్రేమపూర్వకముగా వేషుటయునామె లజ్జాభీతయై యామెయిట్లనియె

మనోహరా! నేనింద్రీయము నాకాగమము మాజన జనకలిండేమున్నాడు. వారి యనుమతిపై వివాహముకావచ్చును. వారి దోడ్బట్టు పర్యంతమిట పైపునుని తనహృదయము పన్నగముగామార్చి యందలి వృక్షమూలముననున్న వాల్మీకము జొచ్చుటయు శీఘ్రమేసిప్పులుగ్గి క్కుచు నందుండి యొకపన్నగము బయలువెడలెను, పుష్పమునకుబో పాపమెదురయ్యెనేమో దీనిని జంపకున్న గత్యంతరమేమి? అని యో జించునంతలో నది మనుష్యభాషముల నిల్లనియె! ఓహో! మహాత్మా భయమువద్దు. ఇదినాశాపము. కాళినహసనము నేర్చియున్నవారిం గాంచిన నాశాపమోక్షముగునని వేచియుంటిని నీమహత్వముట్లని నాజ న్మపాపపమైనది.

అ: దీనముగా వేమపన్నగమునుగాంచి విష్ణుదత్తుశిష్యుడెంతకార్య మని కాళినహసనస్తోత్రముంచ్చిన ప్రభావాబున శాపము వదలి దివ్య రూపముగాంచిన పన్నగము! ఆగ్య నేమి శాపహీనడనైన నాగేం మృడను. నారాజ్యమేల పోవలయు. ఈచక్కనిచుక్కయింద్ర నాతన యు. ఈమెను వివాహమై మాఖ్యాతినిల్పుము. అనిన భోమార్గమున బోవుటయు విష్ణుదత్తుడా ప్రకృతి పరమసాక్ష్యంబుగానింద్ర బెడ్డి యాడి యాయరణ్యమున నొకకటీరమును నిర్మించుకొని భార్యాసహితుండై యిష్టదైవతమగు కాళిక దేవిని జపించుచు యోగమనస్కుడై కాలముబుచ్చుచుండెను. ఇంద్రుని యనుకూలదాంపత్యమున కర్త మామలగు భిల్లులు గురునగు సగవ్యమహామూనియు విష్ణుదత్తుని బహుధాశ్లాఘించుచుండిరి వారియన్యోన్యమున కంతులేదు.

ఇ ట్లొప్పుకొని కాంభోజుడు ఎచ్చటిజాతకమా! కర్మమా! ప్రియ పుత్రుండేమయ్యెనో పాపమా అనిబెంగపెట్టుకొని దినమొకయుగముగా కష్టమున గడపునంతలో నొక్కశుభలగ్నమున ద్రిలోకవేదియగు నార దమహామని యాశ్మపాలునకతిథిగావచ్చెను. కాంభోజుడతని నుపిత

సత్కారంబులదీర్చి యాశీర్వాదమంది నుఖానీచుడై సపిమ్మట కుశల పశ్చిమాలమున నమ్మహాత్మునితో దసనసారకష్టములు వెడలగ్రక్కుటయు నారదమహాముని పరిహసించుచు ఓయీ జానకమవృథయగు నా. ఎరింగియు నజ్ఞానివేసువేల నై మిశరణ్యమున నీపుత్రుడుపంచము దాగిసిద్ధుడై రాజ్యాంశచిహ్నములతో సుఖయై యున్నవాడు. అదినా డెల్పు శుభవార్త. అని యత్తరక్షణను యూహ్యులొకమున కంతర్ధాన మయ్యెను.

కాంభోజుడంతహర్షించి సేనాసమేతముగా తరలి యరణ్యప్రాంతమునకుబోయి తనరాకృత్యాంతమామూనాగ్రముగా నివేదించినంత నగస్త్యమహాముని యోగనిద్రానకుడై ని పిమ్మదత్తుచి యింద్రాదేవిని మేల్కొల్పెను. వారిరువురు మున్యాజ్ఞలు శిరసానహించి జననీజనలకు పాణమిల్లరి. కాంభోజుడు తనయుద్దేశ్యముదెలియజెప్పుటయు వృద్ధజన నీజనకులనై నున్న రాల్యభారము మాన్పుట పుత్రధర్మమయ్యెంచి విష్ణుదత్తుడు భార్యాసహితుడై భిల్లూత్యకలవెంటగాని బహ్మోండ మైన వేమకలమధ్యదేశము బోవేశించెను. ఒకశుభముహూర్తమున నింద్రాదేవిసహితముగా విష్ణుదత్తునకు బట్టాభిషేక గహోత్సవముగు టయు గాంభోజుడు రాజకామ్యములవీడి యరమార్గసిద్ధికై వాసప్రస్తుడయ్యెను. అగస్త్యకపోతమగు పంచముద్రాభిషేకముడై కాలీప్రసన్నత నేర్పి యిహమున సరివిజయము బరమున మోక్షసిద్ధిగాంచి విష్ణుదత్తు డిలాతలము బహుకాలము లోకగంజనముగా నేకచ్ఛత్రాధిపతియై యేలెను. దైవయోగమిట్టిదే-దా!

పుష్పశరచక్రవర్తికథ

తొల్లి భూదేవికి అలంకారమువలెజెల్లు మాళవదేశమునకు ధన్యు పాలుండను సార్థకనామమిడు ప్రభువుగానుండెను. ఆయనపట్టపుదేవేరి సుగుణరాసియగు విమలాదేవి పుత్రసంతానమునకై బహునోము లొనర్చునంతలో దైవవిశేషమున విమలాదేవి గర్భవతియైనది. ఆసంభోషమున రాజదంపతులు మిక్కిలి విలాసముగానుంకిరి, ఇదేసమయము గ్రహించి శత్రురాజులు మాళవదేశముపై యకారణముగాదండెత్తివచ్చుటయు నిష్టోపభోగముల ముంగియున్న ధన్యుపాలుడా వైరిక్రియము చారులవల్ల గ్రహించి పోరుమాని రహస్యబలద్యారంబున బాను ప్రియ భార్యయు నరణ్యములకు పారిపోయి పాణిములు దక్కించుకొనిరి.

రాజ్యము శత్రుస్వాధీనమయ్యెను. ఆకష్టకాలముందే యొక మగశిశువున్భవించెను. గోరిచుట్టుపై రోకటిపోటని నిర్భాగ్యదశలో బుట్టుటయు నాబాలకున కుగ్గుపాలుకూడ కరవయ్యెను. శిశువు పాలు లేక గోలపెట్టుచుండెను. అన్నాతురులై రాజదంపతు లరణ్యమునంబడి కందమూలాదిఫలముల సంగ్రహింపవోయిరి. అంతనాచేరునన్నక్షమును జెనక మెక్కుచున్న గజేంద్రమొండాపోరునన్న బాలునిగాంచి కృపగల్గి వానిసితనతుండా గ్రమునహత్తివట్టి పోయిపోయి జనవాసమగు నొకగొల్లపల్లెలో నాబాలకుని కదిలముగా డించి యధేచ్ఛబోయెను. పార్థా! కొఱ్ఱగింజంత సుకృతమున్న కోటిహాథప్రాప్తికాకమానునా!

ఆపల్లెలో పుత్రహీనమై దేవునిగూర్చి తపించునొక్క యాదవుండా బాలకుని దైవతత్వముగాగొని యింటికి గొ పోయి యల్లారు ముద్దుగాసాకి యాతని యపుమాపలావణ్యాదితత్పురుష చిహ్నముల కలరి యాతనికి పుష్పశరచక్రవర్తి సార్థకనామమిచ్చి పెంచుటయు నతడు

గొల్లల మన బుచ్చకెక్కు పనియచి ధేరుతలున్నే వారియాజ్ఞానునాగము గొల్లమంద మేపునును నునకి పన్నుజేండ్ల కాగి యుడయ్యెను.

ఇట్లాల ముదలమేపుచు పుష్పశరుడు తోడిబాలురఁ గూడి యరణ్యమార్గము బట్టి పెద్ద దవ్వేగి యలసిరిచ్చించెను. నాయనము యమగుటయుఁ గానిమేల్కొని యుడయ్యెను. కానిమంద యనాప్రకార మింటిమార్గము బట్టి సురక్షితముగా నుచ్చెను. పుత్తుడే రాజయ్యెనో గత్యంతముగానక గొల్లవాడు బహుక్లేషపడి విచారించిరికాని పృథ యయ్యెను. అప్పుడొకనాగకన్యక పిచ్చిమకోటి సన్నిధికారుని వసు నిగా సగ్రహ వియ్యక్తియగుకొనియు నాతని యకస్మాత్తుగా నెత్తి యాకాశమార్గమున న్యూహోకము నకుఁగొంపోయి తూగుయ్యలలో నుండి తనగాంధర్వివిశేషముట్టిడ నాగములునడగతెత్తి యాడ నదృష్టి తముగా గానమొకర్చుచుండెను. ఆ మలికిడిని పుష్పశరుడు మేల్కొని చి చూచెనుగదా! అతనిననోభూతికి పట్టుకొనియిల్లెపు అతనికంగారు గాంచి దేవాంగన మృదుమనుకాలాపములన్నియు. ప్రియునాథా! నిన్వలచిన కారణం, గంధర్వను నందావల్లిగా నన్నేల యేల సురక్షింతు 'ం'నుడి నాగగిళ్ళగాటియే పొందులోగునని యునయించి వేమన భూమిల లాలి చి పై కొంటయు పుష్పశరుఁడెనహరిము ముంధాపిష్ట న సన్నుంపై క్రితముమరచి యామె గూడి యిష్టం భోగంబుల గలముహుచ్చుచు డెను ఇట్లు కొంతకాలము జరుగగా సంతలో యదృష్టమునఁ బొందిన పుష్పశయనిపై యసూయచే తోడి కాంతలకు గునగునలు హెచ్చిమీమరి యేకాంతముగా నున్నతరి యావ్యమంగలు పుష్పశరునిపై యీర్ష్యదీర్చుకొన ప్రకారము బల మునబట్టి యభోభోకమునకు నెట్టివె చిరి. ఉభయభిష్టత్వము వలన న్యాసపని పుష్పశరుడు పిలకీర్చుదుగా నొక పర్వతాగ్రమున ప్రాణా నశిష్టముగా బడియండెను అది ఋష్యశృంగమహర్షి యాశ్రమము.

దిక్కులేని మూలనిన్నుత్తా తము మహాముని తన దివ్యజ్ఞాన పత్తిచే గాంచిన తనే గోహించుచు ని యాతనితో నిట్లనియెను. 'ఓయీ! అర్భకా! పూర్వకృతములను విచారము మోచుము. గతంనాస్తి సీత రాజపుత్రుని ఉత్త. భగవానుని వశముగు యాదవాస్థియమును సహితము పెంపుగాంచే గాంధర్వచివాహమై నేటికెట్ల ఇదసభిష్టించెనైతిని. కాలగతి తప్పె ని విచారముడుగుము. నాయాశ్రమ వానమగు సివీలి కాది బహ్మంబులము ఇదమూరిచింతయే గాదు. హాసవాసుని మగు నై హాసచి తరకూడెను. కాపున నీవును ప్రియోష్ఠుడవై సంసారక్షేత నాశనమగు నాదివ్యమ శ్రోతచేమందుము. అని యాహ్లాసీచునుతతో పూర్వజ్ఞాన సుపన్నుడై పుష్పశరుణామూలపు గిల్లెను తేచి యున్న రించి మహాభాగా తిలక నేర్చు మహాభాగ్యము దెలిసించి నున్న కృతార్థునిజేయుడ పౌధే చుచుచేడెను. అత బుద్ధిశ్రమగుణాతప శుచిగ్నాతునొనర్చి యోగముండనాలింపెనని గావించి సిద్ధునిచ్చి 'ఓయీ' ఇది తారక మత్రము. టిహికాగోష్ఠములకు గొట్టిపెట్టి పరజన్మ సాధించు చింత్యాపదము. ఇది శుద్ధిగుఃస్కుండవై ప్రణావా త్మకమగు నోకారసహాయముగా జపించి జన్మమేకాదు. వైవికమును సహితము సాధి పనేర్తువు' పొచ్చు అని తారకమును బ్రహ్మోదేశ మొచ్చి యదే యైహికామపుష్పకసుఖములున్న తావు గెందువుగాని వేగిరింపువాని యాశీర్వాదవి పుష్పశరు నామహామనియాశ్రమము గడపించెను. తారకమహత్వ ముచేసనుకొన్నంతలోపుష్పశరుగిడ ద్రోకము గాంచెను అచట తన తల్లిదండ్రులు, గొల్లదండతులు కేళివిలాస ముగా నెనురైరి. తన భార్యయగు సందారివల్లిమాత్రము బహు విచారముగా గాన్చి చెను. పుష్పశరుండది కలయె నిక్కవమొ యెగుంగు జాలక నెట్టయెదుట మహాదనితో ముప్పశిమూడుకోట్ల దేవతలు సేవింపఁబలాసపభ్రమంబువలన

త్యద్భుతముగానుండుట దేవేంద్రుడుగా గ్రహించి నమస్కరించి ద్రవో
ర్తమా! ఇంగలి చిత్రార్థమేమి? అనుటయు గంధర్వపతి హాస్యముగా
పుష్పశరా! ఇది మంత్రప్రభావము? నన్నేల నీవు గారివల్ల నీయర్థము
గ్రహింపుమని యాజ్ఞాపించెను. అంత తల్లిదండ్రులిట్లనిరి. తనయాని
న్నడవిలో గోల్పోయి దిక్కుమాలి మతిభ్రష్టులమై విరక్తిచే సన్నన్య
సింది మహాత్య నియతిచే సింద్రలోకముసాధించి మాకర్మఫలముగా
నిన్ను గాంచుభాగ్యమబ్బినది. సార్థకజన్ములమైతిమి, అని హర్షముతో
గొగలించుకొనిరి. గొల్ల దంపతు లన్నా! నీవానాడు రాకుండుటచే
మాకు ప్రాణదుర్లభముతోచి దత్తపుత్రశోకము భరింపలేక నేను భా
ర్యయు నాప్రాంతమున కాళిదేవాలయమున బలిపీఠమునంబడియొక్క
పెట్టున కత్తికెరయైతిమి. మాసంకల్పసిద్ధివల్ల నిన్ను గాంచుభాగ్యము నే
డు గన్నల కరవుదీరగల్గెను. అన్వేషణముద్వాడి కన్నీరుంబిరి. మం
దారవల్లినంతు వచ్చినది. ఆమె నిజనాథుని పునర్దర్శనంబున హర్షపుల
కితగాత్రయై బిగియార గొగలించే తన్నుగూర్చి చెలులొనర్చిన యవ
రాధమునకు మన్నింపమని పార్థించి పుష్పశరనియనుమతిపైయింద్రా
దిదేవతలు పితృవృక్షులు బహుకరింప నొక్కదినంబున వివాహమై సుఖ
సంపదలనుండిరి. అంతనింద్రుడు నారిగాంచి యిట్లనియె మీరెల్లరు తపో
భిన్నముచే నిట్లు పరమసదము గాంచిరి. కాని యైహికభోగసంపూర్తి
కాలేదు. కావున నిహలోక సౌఖ్యములు గొందురు వెడలు డని యా
నతిచ్చుట యారాజదంపతులు సృష్టులాదిగా మహాపుణ్యాత్ములు భూ
లోకమునకు ఏమానారూఢులై వచ్చిరి. పుష్పశరుడు మంద్రావల్లియు
సన్యోన్యనానురాగముల సాటిలేనిక్రిస్థ సంపదల నిలయమై భూమిలోకమె
ల్ల పాలించి పిమ్మట తారకోపసంహారమునజేసి పారలౌకిక స్వర్గసుఖ
ములగది నేటికిని తన్మహత్త్వమున లోకవిఖ్యాతింగాంచిరి. అనఁని పా
ర్థుండు బావా! ఇదియంతయు మీఠాబీదా! మంత్రమెల్ల గోప్యము

జేతురుగాని మీకృపార్థినైన నాకైన యీతెరవునక్కాణించి బ్రోవుండని హాస్యచూడుటయు నగనారాయణులు నాటిరేయి విశ్రాంతి ముహూర్తము పోయిరి.

ది వా క ర మ హ రా జు క థ .

తొల్లి యిలాతలమున కలంకారమైన పాండ్యదేశమున్నది. వివేకవర్ధనుడన మహారాజు దేవేరియగు గురువల్లితోఁగూడి పృజాహితముగా రాజ్యమేలుచుండెను కాని పుత్రులులేనికొరత నెమ్మనమున బాధింప భార్యయగు గుణగల్గి నృపాలుని జేరి! నాథా! పూర్వము సంతానార్థము పుత్రకామేష్టి నొనర్చలేదా! ఎ నమల్లుచేయుదమని గట్టిగా ప్రేరేపించెను. వివేకవర్ధనుడిప్రబ్రాహ్మణయై క్షముగా నాచారము సంకల్పించి సాంగముచేసినంత నీశ్వరుండు మెచ్చి పాయసాన్నమిచ్చి న నారగించి గుణవల్లి గర్భముఢాల్చి సవ్యముగా సుఖపొసనమై దివ్య తేజోమూర్తియగు నొక్క పుత్రునిం గాంచెను. సూర్యోపాసనమునఁ గన్న సంతానమగుటచే దివాకరుడని యన్వర్థముంచి జాతకర్మని విధ్యుక్తములొనర్చి యల్లారుమధుగా ప్రాణపదముగా బెంచుటయు రాజకుమారుడు సహజ విద్యాభిలాషిగావున నిదనూత్మబుద్ధి వినియోగించి యనతికాలముననే వేదవేదాంగములు ధనుర్విద్యా సహితముగా నేర్చి దోర్దర్పమున నాటి నృపాలునిలో పి రెన్నికిం గాంచి తల్లిదండ్రుల కన్నులపండువయ్యెను.

చేరదేశాధీశ్వరుం డనంతవర్షయును నృపాలుండ ద్వితీయరూప సంపన్నయగు గర్వారమంజరియనుగాంచి యామె యుక్తవయస్సురాలగుటచే స్వయంవరముఁ జాటించెను. ఆశుభ లేఖాంశముల గ్రహించి

రాజమన్యానకై దివాకరుండు సహితముబోనుద్యోగించెను. లేని సంతానముగటచే వివేకవర్ధనుండు నభయముల నిజసుమారుని వలదని మందలించెను. అయినను నిజనిద్యాకౌశలముజూపఁదేమిగానపోడినుని నిశ్చయించి దివాకరుండు స్వయంవరమునకేగె. ఒక మత్స్యయంత్రము పన్నిదముగా నొడ్డిరి. రాజయ్యలశోధ కాగలేక వికలులై పోయిరి. దివాకరుండు మేటిమగని గదాయను ధైర్యమున బొమ్మెక్కు పెట్టి దైనినశమున పిఘలమనోరధుండయ్యెను. అతనివిచారము కంఠు లేదయ్యెను.

“అయ్యో! తడియొజ్జను మీరిన పాతికము! ఇచ్చట గర్వ భంగము. పై దప్పులానన్యాయమును కర్పూరిమంజరి చేజిక్కిదయ్యె ఇక ఎమోమొత్తి యింటిసొంత పోదునని భిన్నమనస్కుండై సన్నన్యసించి వెడగువోలె చెట్టుపుట్టలమెట్టి యాచారణ్యమున బ్రోద్దువుచ్చుచుండెను. అచ్చట మహామంత్రవేత్తయగు భాస్కరభట్టారకుండాబాల్యచేష్టలు గ్రహించి మెల్లగా జేగబడి యదుంతమంతయు వినిపియిన బాల్యవైరాగ్యమేల అనుభవానంద ముపదేశించి సన్న నాప్రియశిష్యునిగా నొనర్చుకొందును. రమ్మని తన యాశ్రమముజేర్చి కాయసిద్ధినిచ్చి సపిమ్మట నిట్లనియె జీవాత్మపరమాత్మయను భేదబుద్ధిలదు. నేనుతారతమ్యలమాని స్వం విష్ణుమయం జగత్తుని గ్రహించిన వాడవేనిచిదానందయోగివైతివి. అత్యానందమే పరమసుఖమీ రహస్యముగ్రహించి విచారిముడిగి దైవదత్తముగు ధర్మకార్యములదలకొని నిగ్రహింపుము. అని సెలవిచ్చిపంపెను.

దివాకరుండా మంత్రమహత్త్వమున నచిరకాలమున నొకమహావృక్షము జేరుటయు నందొక్క సర్పము మ్రాన్పై బ్రాకి కొమ్మలందలి నానావిధపక్షిజాలమును సంహరింపనుండుటయు సహింసాపరమో ధర్మం అని దివాకరుండా పన్నగమును డాసెను. అవిషజంతువు కరవా

లము వింది నిజపాదముచే రాజులమారుని కరచుటయు నతఁడున్న హతరిప్పి క్రిందబడి యనువులు దొరంగెను. పై నున్న పక్షులీయవంతుల గాంచి 'అయ్యో! పుణ్యమునకు బో పాపమెదురైనది. ఈమహాత్ముని బ్రదికించినగాని నిద్రాహారమాలిన్పగింపము. అని తల్లిదండ్రులువచ్చిన వరకు శిష్యమొనర్చియుండినవి

పెద్దగండభేరుండములు వచ్చునరికి సిల్లలన్నియు హర్షముచూచి మృతశత్రేబరముఁజుట్టిచుట్టి విచారించుటగాంచి నెమ్మదిమీర సర్వ స్మృతాంతమెరింగి వానినోదార్చి శైర్యముజెప్పి వృద్ధగరుటాలు తిన్న గామ్యాయంతమునకెగసి యచ్చటి మృతసంజీవినీ వేరుచుగొని తెచ్చి తత్రాభావమున బడియున్న దివాకరుని బ్రదికించి యతడు తెప్పరిల్లిన పిదప మహాత్మా! నీయుచకారమునకిది భాతిగాదు. కావున నొండువర మిచ్చెదము కోరుమని బలవంతముజేసెను.

అంత రాజులమారుడు ఇట్లనియె! హితదైవతములారా అట్లేని చేరుకపుత్రిక కర్పూరమ జరిని వివాహమొనర్చినయుపకారమునంబొందు. లేకున్న నాకీవై పరీత్యమగత్యము లేకుండెడిది. అటుటయు నాశకు నపక్షులు విశ్రములుగు బ్రహ్మక్షులతో సంపత్తించి ఆహా సర్వ మా గళ్యసిద్ధులకు సిద్ధినినాయకుండే కారకుండగును. కావున భేష్ వాచోపశమత్తున నున్న గణేశియను మంత్రమున సిద్ధి నొసంగితిమి. కావుననిప్పుడు జయము కరిగెలామలకమని హెచ్చరించి దివాకరుని మూపున దాల్చి వాయుగమనంబునజేర రాజ్యపట్టునీధుల దించుట యుజూపరాచిత్రగమనముగాంచి యత్యున్నతఁడని దివాకరుండు పరి వీధినున్న జేగంబ్రమోయించుటయు గర్వారణుంజరి భర్త మొగమువా చియున్న దీననయావ్యన, నవమన్మథాకానునిగాంచినంతన నుప్పొంగి చేబట్టి మత్స్యయ త్రమును జూపుటయు గణేశిమంత్రప్రభావంబునత డావిల్లు జూపరు బ్రహ్మనందనడు సిల్లువ చుటయునీడేసెనుగువయవివా

హితయింటనున్నదను తలవంపు బావుకొన్నంక కు చేరుకొనెంటనే దివాకరుని బహూకరించి యల్లుంగా నంగీకరించెను. కర్పూరమంజరి వినయాత్ముండగు నిష్టవరుని మెడలో వుప్పహగవై చుటయు వృద్ధగరు డూలుసహితమా యత్తమ తరుణమున నూత్నన పతుల నాశీర్వాదిం చెను. పిమ్మట వధూవరుల మితకిట్నములతోతరిలి గరుడనారోహిం చి చేరుని యాశీర్వాదముపైవచ్చి యాకాశవీధులవెంబడి పాండ్యదేశ మువచ్చి చేరిరి. సుతహీనుండనని పాండ్యుడు గుణవల్లియు బ్రాణావ శిష్టలుగానున్న వారీనూత్న వధూవరులంగాంచి ప్రాణములేచివచ్చి యానందబాష్పములు విడచిరి. పురజనుల యానందమునకు మేరలేదు. కర్పూరమంజరి ప్రియభర్తయంక నీమడ్గి యనుమతిపైని యత్తమా మలకు నమస్కరించినది. గరుటాలు సాష్టాంగ దండములుపెట్టెను. ఆ యాహ్లాదమధ్యమున కొక్కయత్తమతరుణమున దివాకర కర్పూరనుం జరులకు బ్రహ్మాండముగా పట్టాభిషేక మహోత్సవమును జరిగెను. దివా కరుండు బ్రీత్యుపకార బుద్ధియగు గరుటాలునకు నిజోపదేశానుశార ముగా చిదానందయోగము ధారవోసెను. గరుటాలు సంతసించి గణేశ మంత్రోపదేశమున నృద్ధరాజదంపతుల కమృతవాక్సుద్ధినిచ్చి వెడలెను. ఇట్టి యద్వైతసిద్ధివల్లనేకనా పార్థా! జన్మతరించి దివాకరుండాచంద్రా ర్కము బేరెన్నికగాంచు చక్రవర్తియయ్యెను.

జ యాం క మ హా రా జు క థ.

మున్ను తిలోకపూజ్యమగు గంగాతీర్థముననున్న పవిత్రక్షేత్ర : గు వంగదేశమును చిత్రీకేశు మహారాజు ప్రజాసురంజకముగా నేలు చుండెను. ఆయనకు చతుర్వేదములట్ల, తామ్ర, చిత్ర, హంస,

విజయధ్వజులను నలుగురు పుత్రులమితవిద్యాపారగులుండిరి. రాజు వృద్ధుడై నందున పౌణాగ్ధియై తన పుత్రులకు తగు స బంధములొనర్చి జీవితములొనే వారి సంతానమును గాంచనెంచి మొదటి మువ్వరు ని యొప్పించి పెండ్లికార్యములొనర్చి కృతార్థుడయ్యెను. నాల్గవ సుతుండు జయాంకుఁడు కడు పిన్నవాడు. ఎందఁడరికాంతల చిత్ర పటములఁజూపిన నచ్చక పెదవి విరుచుటయుఁ దగు సుందరాంగి లభింపకన్న నాజన్మాంతముఖుడ బ్రహ్మచర్యమొందునని ఘోరప్రతిజ్ఞ బట్టెను. ఇదేమి కర్మమా అని నృధరాజు బెంగపెట్టుకొన్నంత నేమి కార్య మున్నది.

ఇట్లుండ దవ్వలమళయాళదేశమునుండి యొక బాలకుఁడు వచ్చి ద్వారముకడ వేచియుండి యచుజ్ఞునొంది తన కనికట్టునిద్య జూపింప మొదలుపెట్టెను. ఆమోళీచూచుటకెల్లరు విచ్చేసిరి. జయాంకుఁడు శృంగారాభిలాషి గాన మున్ను దేవేచియుండెను. ఆగారడీవాడు రాజుంగ రము మాయఁజేసి మామిడిపండులొ జూపెను. మంత్రీప్రాణము వారింది గ్రహ్మరి సజీవునొనర్చెను. రత్నము కప్పలుజేసెను. తెరపై రత్నద్వీపవాసియగు గంధర్వస్త్రీనిఁ జూపించి మెప్పించి బహుధనంబు లు బహుమానమగదెను. మందేరున్న జయాంకుఁడా తెరబొమ్మను గామించి తండ్రి! ఈసుందరి నిజమేయైన నెరించితీ రెదను. లేకున్న మోహవేశమునఁ బ్రాణత్యాగ మొందునని రచ్చకట్టుటయు నృపాంకుడు బాలరి నెన్నివిధముల నాకాంతనిషయమై నొల్పి ప వాడు! అసహో! నావిద్యలెల్ల నింద్రజాలములు మాయలనుకొందురా! మంత్రక్రియా శక్తి ప్రభావమునఁగాని యా రత్నద్వీపకాంతను సాధింప నలవిగాదు. అని చెప్పటయు రాజకుమారుని మగదలించి ఓ మూ! ఆకాశమున మేడ నిర్మించునట్లేనుసాధ్యము కేలకోరెదవు. నామూఞ్చ శిరనానహించ లేని దోషము పాలపుగుమునున్నా! అని బహిరంగముగా చివాట్లు

పెట్టి వెడలిపోయెను. కాని జయమునకామెయెట్టయెదుట వెక్కిరింపుగా మనస్సునకెక్కి యుండుటచే నామెను సాధింతును. లేకున్న నాశ్చర్యహత్యయే శిరణ్యమని నిశ్చయించి యీ నమరేయి నిల్లు వదలి తెల్లవారుటకు ముందు దప్పులఘోరారణ్యముఁ జేరుకొనియెను. అచ్చటి ప్రకృతి విలాసమాతని శోభింపఁదయము నోదార్చి కొత్తయూహ కల్పించినది. అచ్చటనే యొక దేవాయమున్నది. అందుకాళికాదేవిని దర్శింపఁబోయిన జయమునకు మనస్సు మారినది. భక్తిచేఁ గాక ప్రాణత్యాగమున నెట్టి ఘట్టముల సాధితుమను పౌరుషము గల్గి విజత్యాగబుద్ధిచే నశనము మాని యాదేవి ప్రసన్నహృదయమగు పర్వతమాదేవి సమ్ముఖమననే నిగ్రహహరములునూని తదేకదీప్తితో కాళీజప మొనర్చుచుండెను. అతఁడు భక్తివిజృంభించి యాత్మార్పణము నకు చేతఁ గల్గి నెత్తి పొడుచుకొనఁబోవునంతలో దేవిప్రసన్నమైనది. ఆమె కోరినవరములిచ్చుటయు నొక శబ్దమూ ప్రాంగణంబున వినవచ్చెను. ఎమిరా! అని జయమునఁడేగి చూచెను. అచ్చటనొక దివ్యాశ్వము దాని మెడలో నొకరాగిరేకు గానవచ్చుట శోధింపఁగా నిట్లున్నది. ఓయీ! నీవు కాళికాష్టమున సిద్ధుండవై 'నమోనారాయణ' యను నారాణాష్టాక్షరీ పునశ్చరణమొనర్చినందున నశ్వని దేవతరీసాఫలమొనఁగిమగు నశ్వసిద్ధి నొసంగిరి. ఇది నీశోభనార్థమైందిగ్విజయమొసంగునని యన్నందున జయమునఁడు వెంటనే యశ్వము నధిరోహించెను. ఆ దివ్యాశ్వము వాయువేగంబున రత్నదీప్తిపము జేర్చుటయు నచ్చట నొకరక్కసి గుట్టుపట్టి సింహద్వారమునం బండి యుండెను. ఇతఁడు సాహసించి కోటలో జేరువకి తొల్లింటి తెరకాంత యప్పరోకాంత యిల్లుసాక్షాత్కరించెను. జయమునఁడుట్టిపడు మోహము గాపుకొని యామెతో నోయింత! నీకీ యనన్దయేల. నన్ను జేపట్టి కృతార్థునొనర్చి పట్టమహిషిపై పాలింపఁ జెల్లదేయని దీర్ఘముగా

వేసేనూర వక్కాణించుటయు నామె యిట్లనియె. ఒహో! రాజపుత్రు పెండ్లిలో మనోవృత్తి భేరమని! ఈ రాక్షసి నిన్నునన్ను హరింపక వీడిన వివాహమంత నేడక! ఈ చెరఁబాపూపాయ మూఁబింపుము. నే నలూచియను దివ్యాగ్రసనే మాతల్లి తిలోత్తమ బ్రహ్మాండమగు తపోరాశీగానున్న యొక్క బ్రాహ్మిని రమించి న్నాంచి యచ్చట వీడిపోయినది. నీయత్త మజన్మకీ ప్రాయశ్చిత్త మైనది. ఇతఁడువయో విలాసిసగు నను కామించి చెరిఁబెట్టి నేమి చేసట బలాత్కరింపకన్నా డు. నాయిష్టములేనిమనువుఁ డప్పించి నన్నేల నీచసాధుండవ్వలనార్చిన పుణ్యముఁబట్టుకొమ్మని రహస్యముగా నులూచి జయాంకుని బహుదీన ముగా వేడెను.

ఆతఁడు మనస్సు కరఁగి కాంతా! ఆరాక్షసి ప్రాణమెచ్చటను దో తెలియుము. నేనీపెట్టుఁగా నాతని చర్యలంగాంచ దాగియుందు ననుటయు నామె వల్లెయనిసంతలో రాక్షసి మేల్కొంది యలూచిం గాంచి రేపగాదా మనవివాహముఁ దగు సన్నాహములొనరింపుము. అని హెచ్చరించుటయు రాజకుమారుఁ డయపదేశము వంతున నామె విచారము నటించుచు! ప్రియనాథా! నేనెల్లు తప్పించుకొందుచు. ఎప్పు టికి భవదీయరాలనే! కాని నాగొప్పతనమునకీ యొంటరితనమా! మీ రెచ్చటికి పోయి ఎప్పుడువత్తురో బహు భయముగానున్నదే! కావున మీజీవమెచ్చటనున్నదో ఆరహస్యము జెప్పినను మనస్సు దృఢముగా నుండునని టక్కులొయ్యారముగా బల్కుటయు వాస్తవముకొని రాక్షసి! ఏమే! అబలా! అంతయల్పప్రాణమునుకొంటిరా! జలబూద్వీప మెచ్చటఒకన్మత్తమునబల గారుబడిణలోపిహరించుసుఖమెన్నడువచ్చునో నాటితోనా ప్రాణముచెల్లు. నేను మహా మంత్రీవేత్తయగుదా! పోతుటిగ యైన నారాజ్యమునఁజేరి ప్రాణముతో బోఁజాలదని రజ్జులు బల్కి పోవుట యమంజసముననున్న యుగరూపమున నీసంభాషణ మెల్లన

జయాంతుడాలించి తల యూచుచున్నాడు.

రాక్షసుడు తనదారిని పోయెను. జయాంతుడులూచించి గాంచి కాంతామతీ! కష్టములు కాపురముండవు. నేను త్వరితముగావచ్చి నిన్ను వరింతునానతిమ్మ! ప్రేమాభివందనమంది మేఘరంజిగుట్టమెక్కి జంబూద్వీపము గరిజేరునంతట నచ్చటాకచిలుక మృతకళేబరము గాన్పించెను. ఆహా! వజ్రంవజ్రీ నభిద్యతీ ' అని చిలుక చిలుకనుసాధించును. అని తనవరకాయ ప్రవేశప్రభావంబున నాచిలుకలోజేరి రివ్వున వటాగ్రంబునకెగయుటయు నాడు చిలుక తననాథు డెందుడి వచ్చెనోయని హర్షించి కోటరంబునకు నమ్మకముగా జేరనిచ్చుటయు జయాంతుడుశపథమ్మసాకగా నాచిలుక గుశ్మను కేదరేజములు చేయునంత నచట రక్షసుడు గిజగిజతిన్నకొని గ్రుచ్చువేలి విగతజీవుఁడయ్యెను. జయాంతుడిప్రోవ భోగంబుల ననుభవింప నుమ్మక్తుడై యలూచి సహితముగా నిజనివాసనమునకరుగుటయు నృద్ధులగు జననీ జనకులు భాత్యవియోగమున శోకించు మువ్వపన్నదమ్ములు జయాంతునిగాని పునజన్మగా భావించి సంతసించి యొక్క శుభముహూర్తంబునను నూత్నసహృదరులకు తొకికలాంభనమగు శుభశోభనాదులు యథావిధిగా నొనర్చిసపిమ్మట జయాంతునింగాంచి! ఓయీ! అత్మ నాత్ముని నిర్భిన్నమగు నీదైవితతారకయోగసంలబ్ధమైన పేరుషజ్ఞాన సంపన్నుండవీవ దైవతభార్యయుక్తుండవై పట్టభద్రుండవుగమ్మని యొప్పించి నేలభారముపై నుంచుటయు జయాంతుడు మంత్రశక్తి తాత్పర్యమతియై శరమయక్తముగా ప్రియభార్య యలూచినసహితముగా వంగదేశమేకాక సర్వభూమిచక్రమునేలీ పరంగున దివ్యసంతానందె ఓయీ! అర్జునా! సాహసాధమతామసీ ' అని ధర్మజ్ఞానశక్తిగల్గిన భక్తుడెన్నడీశ్వరసుగోహసాత్రుండుగదా! కావున దైవికవైరాగ్యమే సుస్థిరకీర్తి సంపన్నతకాలవాలమైనది.

మోహనచక్రవర్తి కథ.

తొల్లి భూమికమూర్తి భూషణమగు నేపాళదేశమును రత్న మన్నురిను మహేశ్వరుండు పాలించెను. ఆ మనరాణి భర్త పరుగులు. ప్రిమిలాదేవి యీశ్వరోపాసనమున నొక్క దివ్యాత్ముని సుపుతునిగా పరముగాంచెను. ఆయన పేరు మోహనుడు. అతడు బాల్యమాది బ్రహ్మజ్ఞుని వినయసంపన్నుండు. సకలశాస్త్రాద్ధివేది అతనికి పిన్ననాటనే వివాహమొసర్చియే కైకస. తునమరు రాజభీతి దొంగగంజేయ రాజు నిశ్చయించి యకేక ప్రయత్నములొనర్చెను. మోహనునకు స్త్రీగోష్ఠి యన్న డోక్. పెద్ద తలనొప్పి! నెల్లయిన నాతని స్త్రీగోళునొనర్చుకున్న వంశపారింపిరిమనకు భంగమగుగదాయని విచారించి రాజొక యువాయమాలోచించెను. ఆరాజ్యమున శృంగారవేశ్యయని పేరెన్నికగన్న మృగాళినియను వన్నెలాడిని రప్పించి ఓసీ! నీశృంగారాతీత మమున మాకుమారుని హర్షింపజేసి స్త్రీశీకరణమొనర్చెదనా బహుశంకెతు నని వాగ్ధత్తమిచ్చుటయు నాటకలాడి గానమును రహస్యముగా జేరినభను పార్థించి మెల్లమెల్లన రాగమాలనుండి చితారునెవరూ స రాగమాలతో డగె. విరహుండగు రాజసత్తుడొచ్చిశృంగారమొల్లక! ఓసీ! ఇది దృఢచిత్తమున్నచా చల్యముగాను నీమూల సాగిరా బాలుడువుగానపోమని కోరించి తల్లిను చితారులాగి భూమిపై గొట్టుట యనది ముక్కముక్కలై పోయెను. మృగాళిని నచ్చిన కార్యభగ్నుమై నది. అంతట పైపనేర్చునే; చివారున ఓయీ! రాజుననియ, పురుషుననియు మగబిడకమింతి చేముట్టి సరసమా; బహుమానము పోయేనే! నాజీవనోపాధియగు చితారున కేమిచెప్పెదవు- నీరానిమిర్యాద కాపా

దుకొమ్ము! అని ధూర్త నిట్టముగాబల్కు సహజకోమల హృదయముండై రాజకుమారుఁ డోసీ! నీయందమునకై నాదు. నాయటివేకమునకై యీముద్దుటుంగరమీ చిత్ర దానకు బ్రతివేతనమిచ్చితి. నన్ను తమింపు మని దయామతియై వేడుటయు మృణాళిని రాజుతో నేచేసినప్రతిజ్ఞ చెల్లించి యతనినొప్పింప జాలకపోతిసికదా! ఈయూనవకాయ బుట్టికే నజ్జపుటుంగరమొక బహూక్ష్పతికాన నీవేళున్నాఁడో యతడు మరికని పింప రాదని నిజలాభమునకు హర్షించి వేరొకతావునకు బోయెను.

పోగానే నిదర్శదేశము చేరెను. ఆనృపాలుని కొక్కప్రియపుత్రి కకలదు. ఆమెపేరు శశిరేఖ ఆమె సంగీత విద్వాంసురాలు కళానైపుణ్యముతుల సతులరీతుల బహూకరించుచుండును. ఈవృత్తాంతమెరింగిన మృణాళిని రాజాజ్ఞనంది యంతఃపురంబుజేరి నిజగాన విన్నాణమున శశిరేఖను హర్షింపజేయుటయు నామె ఓసీ! సీకేమికావలె ననుగ్రహింతు ననగా నిట్లనియె! అమ్మా నేనేమి యర్థింతును, వేశ్యనుగదా. నాచితారు వై రాగ్యమూర్తయగు నేపాలుడు వృధాకోపించి యత్తునియ లొనర్చెను. నాటికొండియు చితారు సరియైనది లభింపక మొండిచేయిలా నేమియు దోషదయ్యెను. మీచితారు దయచేసి మన్నింపుడు. రాజులకు రాజలేడుగదా నిగ్రహానుగ్రహ యుక్తులుగాన మాదిమాకిచ్చుట మడిమాన్యములట్లని హాస్తింతునని యనేకవిధముల బడివేడెను. మోహనరాచకుమారుడు వై రాగ్యసంపన్నుడగు పురుషశేబ్దము విన్నంతనే నవలావణ్యవతి యగు శశిరేఖకింత శృంగారము తొలుకెత్తుటయునేతల్ వృత్తాంతము సాంతముగా పెరుంగ నుత్పసించి మృణాళిని ఈచితారు రాజయోగ్యమైనది. అయిన మాటదప్పుట గుచితమునుట నిచ్చుచుంటిని. శాని నీవేమిబహుమాన మిన్వగలవు అని వేళాకోళముగా నడుగుటయుగ్రహించి మృణాళిని యిట్లనియె. రాచపట్టి నేనేడ బహూకరించు లేడ. సిగ్గుచేటు అయిన మోహనునిచే నాపోయిన చితారు మీదయా

నివేషమును గ్రహించి నచ్చంగన నప్పటి బహుమానమును సీరత్నాంగు
 శీయమే తిరిగి మీకచ్చు చిత్రామూల్యము దీనినిగ్రహించుటెన్న
 టిక్త న శ్రేయోదాయకమే. ఈయంగులి నేచుగాను నానరసులైన
 మాట్ట నర్హతలేనిది అని నలదన్న బిరాసుతీసియిచ్చి చిత్రామూల్యో సదృ
 శ్యమై పోయెను. అంతనట నేపాలును గుమారు ప్రేలియుంగరము ధగ
 ధగలుగానక ప్రిష్ఠింప నాత్మడిట్లయె. అయ్యోనేను పరమసన్యాసిని.
 భార్యలేల. రాజ్యపైభోగములేల అని మొరపెట్టగా సమర్పణకాంచ
 నునకు వెర్రి చేతిగాయినలె నీయమూల్యవస్తువేల? దయ్యముముందు
 బిడ్డలు బ్రతుకుదురా ఆయంగులి నాడే మృగాలి కంకతమైనది. నాచే
 యిదాటి యడిగి లాభమేమి? అని వెక్కిరించినట్లు సగుత్తరమిచ్చిన
 సుతుని నిర్భాగ్యమునకుఁ గంచి ఓయీ తులసికోటలోఁ గంజాయి మొక్క
 వలె పూర్వోత్తరంబగునత్తమనంశమున జెట్టుచెడుకాఁమునకుకుక్క
 మూతిపిందేయని నీబిడ్డనిల్లి నాకొంపచేటుదెచ్చుచున్నావు. అయ్యో
 నానుభవ నాశంకగడవై బ్రహ్మచారివైతివే ఆయంగులి గల్గినవాడే మ
 ననంశోద్ధారకుండగు నని పూర్వము మయబ్రహ్మ నరమిచ్చియుండెను
 అను వేశ్యాసంతానమే ధర్మాననమగు నేపాళసింహాసన మధిష్ఠించి
 పరిపాలించునది. అని సుతుని బహుధానిందించి గతనాస్తియని స్మశా
 నవై రాగ్య మూనినట్లు మిన్నకుండెను.

మోహనుండంతకుమున్నె పూర్తివిరాగియై సంతలో నాపట్ను
 మున నొకయువతీలలామ పదునారేండ్ల ప్రాయము యోగినినచ్చి దు
 గ్గాలయములోనున్న ముసిమతముతో లోకముమెచ్చునట్లు సాధముగా
 వైరాగ్యోపదేశ మొనర్చుచున్నదన్ని శుభవార్త రాజకుమారునిచేవిని
 బడెను. పోయి దర్శించి ధర్మసందేహానివృత్తియైన లెస్సనియెంచి రాజును
 గర్వంబులేక పాదబాలయైపోయి యామెను తన్నెరింగించి యాజ్ఞపై సు
 భానీయండైనచ్చిన వృత్తాంతమామూలుగ్రీముగాని వేదించి ఓమహ

శక్తి సంపన్నా! లోకార్థమున సంసారమే శ్రేయమీసన్నా సముత్తమ మోనిర్దిశించుట వైరాగ్యచర్చగదా కావున సభిప్రాయమేమని తర్కించుచు ఓగుటయునాయోగిని సాభిప్రాయముగానొప్పిటహో భేదాద్యవిష్టవందని పురుషార్థసిద్ధికి గతినదానముగదా కర్మారంభములకెల్ల సాంసారికమే యుత్తమము. కర్మభ్రష్టమై యథోగతికంటె గృహస్థశ్రమమే యుత్తరోత్తరాభిమతము. అభేద్యప్రీతిమత్సమునకు భక్తితౌరుణ్యమున కీగృహచిద్విలాసమే జ్ఞానాత్మ. అట్టిది సాకల్యసంసిద్ధమగు న గాంగీ భావము గల్గియుండవలెను అనుకూల దాంపత్యసౌఖ్యమే గృహస్థశ్రమమునకు త్రివిధోపయుక్తమగు వైరాగ్యము

అనుటయు నాసదుత్తరమునకు దగు ప్రత్యుక్తి, అంతకుమించు వాక్పూర్వము. దానికి వీటమగు రూపవిలాసము గ్రీసేడజాడల గట్టివై రాగ్యమనిన మోహనుని దృఢచిత్తసహితమొక్కపున భ్రమింపజేసెను. ఆతడహో! ఏతిజ్ఞాభంగమెట్లున్నదే చూచిరమ్మ కాల్పించి నట్లు ప్రసంగివశమున నెమ్మదిగా సంసారబంధము గిన్న గంతకాలి పగ్గముగానున్నదే అని విచారి. చేయు యోగిని వైరాగ్యసంపన్నుడు శుద్ధినిగ గతిర్నా స్తియని బహు మోదితయగు సంతింజేబట్ట జన్మతరించునా యేమి? అని ప్రశ్నించుటయు శశిరేఖ నెమ్మిముసహితము మూలమట్టముగా చలించినది. అయిన సోపదేశమునం గాని మృషాభిలాషల కా నిశ్చలచిత్తము వశీకరణముగాదని యామె శుద్ధి నమ్మి యున్నందున నిట్లు తార్కాణించెను.

రాజకమారా తత్త్వస్థితిస్థుండనగుదునని యాశియుంటివే అపు లోనవగతిర్నా స్తియని గదా పూర్వము జనక రాను. దశరథ, అంబరీషాది రాజముఖ్యులు వివాహితులై సంసార సుఖదుఃఖముల సానబెట్టిన హృదయవేటినేగదా యీశ్వర కైంకర్యమెసర్చి జన్మరాహిత్యము నందిరి. ఇట్లుగెల్చి రచ్చకెక్కవలెంగదా! పూర్వాభావములేని శుష్క

వేదాంగగోష్ఠి నెట్టిమోక్షపాస్తినిచ్చుచు పుష్కలసహకారాని కిత్తనేల
 ఫలముపొందనేర్చునే! కావున భక్తయోగమునకు నిరాకార ప్రేమా
 ర్చన సాఫల్యమూత్రయను సప్తసహారమే కల్పవృక్షము అనుభవహే
 తువునని వృథార్చనకంటె మూలభక్తియే ముత్తమఫలదాయకము. ని
 స్ప్రిహోపాసకులకు దేవునినాత్మకపేరుయేదా! శారీరబాహ్యులం
 దమగును. అని గృహస్థాశ్రమస్వీకారార్హులగునొక యోని బహుభా
 నాస్మితార్థిగించుటయు మోహపండ్ల గియు నేర్చుమిన్నకుండెను.
 యోగిని సహజాబుధ్యభావంబున మృతావేషియగుటచే చల్లకువచ్చియుం
 తదావనేల ననితెగించి యెట్లకేలను విద్వీలాపముగా! ఓహో! మహా
 రాజా! నైరాగోష్ఠప్రవహికి తిమూర్తశ్చకాగో! ఇదన్నపక్షిండు
 పౌరుషమేకదా! ఇతనే సైవలూ! భ్రమనకేలు! శ్రమముగిజలమిప్పు
 దశరీరపతిభా నిశేషములు తుంచిపూర్ణులు వృథానుష్కరించి లాభమే
 మి అనుకూలదా! చత్యుమనక నేచి మున్న నెవమేక! నలనితరు
 గాధవైరాగ్యచారాన్నిధిలో ముంచి మునుకలెత్తివది. ఇతనే సహించ
 బాల! నగించివచ్చిన దానకలశైవ్యుని సహనమునకేనొల్ల నాముచదేశ
 కట్లు ముగ్ధునైన నాపార్థివమంగీకరింప నేడెను! గమ! మి బోవునం
 తలో మోహమును మొత్తడియు రిచ్చపాటున ఆహా! మహాలనూ
 నామనోబలమునకిదియగ్నిపరీక్ష మా నామ యోగిత్వార్థి! ట్టగావసం
 తమని జ్ఞానోభోధితు డైన సవిశ్వాసమునందుది అని మోహతిస్తార
 మొకర్చిన యేవమున శశిలేఖ ప్రీతాహసమునజేసి రంతుబట్టి, వాచా
 నేశ్వరా నాసరాగరించినంతి పా మెచ్చరినంతో చూతుమనసెప్పు అ
 ని రుఖాతిలేకమున దుర్గామాతల్లి భావనమును చూచి విహగ్నిజలం
 బుల బ్రాణమరత్యుగి మొనర్చుకో సంపదమైనంతి నాదై తమా ఘో
 రము సహించనేరక శశిలేఖ ప్రవహిమై అమ్మా సేవ త్తమిహోధ
 మీహత్యాపాపమున కర్కమే నన్న వేధింప నీప్రియనాథుని శోధి

చు నెవమా కానిచు రాజకుమారా నీబింకములామె లావు గొప్పింప
జాలకన్న తాతకు దగ్గునేర్పవలెనా హనుమంతుని మందు గుప్పిగతు
లా దైవసాక్ష్యమైన చిత్తలక్షణమునం గదావరమార్దమబ్బుచు నోరు
నవ్వుచూ నొసలు వెక్కిరింపనేల వైరాగ్యసంపన్నుడవేయిల్లు మాటికి
నబలల నాటపాటునవ్వీడింతుడవో హింసాపరమోధర్మః కదా ఇప్పుడు
చిత్తము శివునిపైని భక్తి భామలపైనిలగాకున్న యీమెట్టవేదాంతము
లేల దైవతముల మోసగించుట దోహదముకాదా ఈమెయెడకోహో
ఎంతమమకారమ తదాల్పితివిమరియ మాతృవాత్సల్యమందువా నీయం
గుళిగృహిండిన భార్యనిన్ను పరీక్షింపవచ్చిన యుత్తమాయుల్లాలగు
యోగినియు నిగ్రహింపుము కావుననే యామగునమొక్క పద్ధమప్రే
మార్ద్రదృష్టుల నీకళోర వైరాగ్యచిత్తమున హితమాకర్షింపబడి చంచల
తనొందదా కావున నీరోచకాంతయ కలకాంతయ శశిరేఖ నీదగుభార్య
గాస్వీకరింపుము. ఈచుద్ధాగ లక్ష్మీనిలాసమునంగదా నాశ్రేయోదం
చిత దివ్యదర్శనభాగ్యమబ్బె చింతనీ జన్మతరిగంపజాలదా కావున భక్తి
యోగివైఖరిగా నీమె నీయాధీనమొర్చితివి అని శశిరేఖా మోహనుల
నాశీర్వాదించి దుర్గయదృశ్య సుయ్యెను.

ఆయోగిని విదర్పాధీశ్వరుని ప్రియపుత్రిక శశిరేఖయని యెరింగి
వైరాగ్యసంపన్నుని సాంసారికునిగా నేలుకొన్న సుందరాంగి విశేషము
హృదయమున గొనియాడుటయు నేపాలుండునహిత మచుకూలదాంప
త్యము దానితో పాటమూల్య వరప్రసాదమగు రత్నంగుళిపరిలభించు
టయు మహాశ్రీయోదాయములని బ్రహ్మానందపండు చుండగా విదర్పా
ధీశ్వరుండిశుభార్థములు చారులు మూలంబుగా నెఱింగి గజతురగరథా
దులతో సద్గుణాలతో తరలివచ్చి యొకశుణగన్నంబున స్వరాజ్యమున
నేనూత్న దంపతులకు మేరమీరిన రాజ నైభోగములలో వివాహమహో
త్సవము విధ్యుక్తవిధానంబుల నిర్వహించుటయు శశిరేఖామోహనుల

నిగంతగా న్యోగముననున్నై యాత్మాభోధాత్మతమృతసారులై మేది
నీశలము బహుకాలమేలి జనానందముగానే తత్పరము శాశ్వతస్వర్గసా
ఖ్యములనుభించియున్నారు. పాగా న్యర్థచింతావేశమున భాగ్యమేయ
గును కావున తత్త్వాన్వితవరాయణులగుచిత ప్రేమానుబాధమే మోక్ష
ప్రాప్తి యయ్యెను.

చంద్రకీర్తిమహారాజు కథ.

తొల్లి లోకవిఖ్యాతమై పేరెన్నికగన్న 'యంగరాజ్యమొందువి
ఖ్యాతి చారిత్రముంగాంచెను. జయదేవ మహారాజు శత్రుభీకరుడై
ధర్మంబు నాల్గుపాదముల ప్రియర్థి దేవభాగ్యహృణ గురుప్రీక్షముగా
ప్రజాను రంజకముగా రాజ్యపాలన మొనర్చుచుండెను. పెద్దకాలమైన
పిమ్మట నారాజేంద్రునికొక్క కొమరుండు బుత్రికము గర్భపావన
ముగా నుద్భవిల్లిరి. రాజకొమరుని పేరు చంద్రకీర్తి. బాలిక పల్లినదేవి
ఈబాలబాలికరిద్వరు తల్లిదండ్రుల కుభయచేత్రములట్లప్రేమమయశో
తులై దినదిన ప్రసన్నమౌనులై కీర్తిప్రకాశకీర్తిడల ననుభవించుచు
న్నారు సృపాలుఁడా యిద్వరియన్యోనత కీర్తిమేచ్చి యొక సన్మరు
ప్రాపున వారిరువురకు వేదవేదాంగములు, గీర్వాణసాధుసంగీతశాస్త్ర
ములు కూలంకషముగా నేర్పించుటయు, 'విద్వావిహీనవృక్షః' అను
పౌరుషజ్ఞానమెరిగి రాజు బాల లాఁబిద్యనై దుష్కమున నసమాన
ప్రజ్ఞత్వముగల్గి బాల్యలోకమున నమిత విఖ్యాతినిగాంచి మించిరి.
ఇట్లుండ బ్రహ్మచూసనపుత్రిండును, త్రిలోకసంపాదినయు, గా

న విద్యాసంపన్నుండునగు నారదమహాముని తన భూలోక సంతానము చాలించి సత్యలోకమార్గమును బట్టిన భోమార్గమున భోవుడుండెను. సకలదేవతాప్రభునగు నింద్రుని సభాస్థానమున నిష్ఠ నాట్యకత్తెలలో ముఖ్యము వలపుచెలియయినయారంభ తన ముర్యాశోకు సంచారమును సంగ్రహించి మాసివృత్తుల గర్హించు నెపమున ని ద్యోలోకము దారినింబట్టి పోవుచుండుటయు నానూచించుచుండును నీదేవవేశ్యయు గగనమార్గంబున నొక్కటే ప్రదేశమున తలుపింపిరి.

ఒండొరులగూర్చి భూలోకవార్తలవిషయమై కుశలప్రశ్నలు వచ్చుటయు నారదమహాముని తననిజకొండియములను నైజముగా నోదేవతాకాంతా! అహా! స్త్రీయందముని విర్రవీగుటదెంతయు హాస్యాస్పదమే! అంగ దేశపు రాకొమరుండు చంద్రాక్షిర నిజముగా కోతుండనింజెల్లదే! సురహాని గంధర్వలెల్ల నాయుండచందములముందు దిగచును పు. అతడే ముల్లోకమున సాంగసుకాండలో పేరెన్నిక గాంచువాడని నిర్భయముగా నొత్తిపల్కెను! అందమునకెల్ల యెల్లయై యింద్రుని వలపించి నిజసౌందర్యవిశేషమున నినుప కచ్చడముల బిగించిన మునివర్యుల దృఢచిత్తముల సహితము తృణప్రాయముగా గాలిపాటుగా వీటబుచ్చి విభ్రాంతిగల్గించి న్రతాభంగమొనర్చెనను పేగ్గాంచిన ప్రేమరాశి సౌందర్యఖని రంగభయూ యెకటావికట కపటనాటకము సొంపుతన తనవంపు తెత్తిపొడుపుగా గ్రహించి యాహానివర్యులకు సాష్టాంగములిచ్చి! ఆర్యావసజాతి విజాతమభేదము లనువుగా నిట్లు వక్కాణింతురు గాక స్త్రీప్రకృతిస్వరూపమేయగుట శృంగారమే తయు గన్నట్టి భాగ్యమేకాదా! కాదందురా! ఇటు కళింగాధీనుని ముద్దులపట్టి చంద్రాకాంతసోయగముముందు రలీ పార్వతులు సహితము దివిటీముందు దీపము. ఆరూపవిభ్రమసంపదల కెంతయు నామెంజూచి పరమేష్టితక్కు స్త్రీలోకమునకందము కొనరునెట్టియున్నాడు. నాగొంచిన కన్నులు గావందురా. అనెను. నారదుండుహూని మహా విద్యావేత్త

యోగనాపన్నడు పైమిక్కిలి వయోవృద్ధు. తాబట్టి నాంధ్రానికి మూడే కాళ్ళని దీర్ఘవాదమునకుండుండగెను. స్త్రీబుద్ధివంటి పైపెళ్ళునహజ వేశ్యలనుకుటయు గీనియెట్లున్నతన యుండుకాంచిన వారైన తన వాదమొప్పుకొందురని దైర్యమున సంభావనారమనితో పిడి వాదమునను దూకెను, ఇట్టిరువురు విశేషములతో నాగంభించి నామ వాచక సగ్వనామవిశేషములన్నియు ముగించునాకి ముగియతోతము రవులుకొనుటయు తుదికి మూరేకారిపురాలుపాల్చి వారదనుహానిని జూతాస్వభావమే నలయునగత్తయ్యను బత్తన్నకొత్తవాగ్వాటికికొంగని యడ్డదిడ్డబేరుగుటచే కొనిపిడి నుగ్గిపులు దిగుచేయొయనినూ పనులగు భేదరులు చాటుచాటున విక్రమముకొందున్నారు. కలహ శనండను సార్థకాఖ్యయేగనా యేమి సంభవోపశేయును. యభయ కపితులగు మన్ననాగ్వానము రణదేవతా వాధుండుగు ని మ్రిండు గర్జనాకాకావిరియూపన్నయన కార్జనుచేసినయ్యనూ భయము ననేక సహచరానుగమ్యమును పై వెంటనే వారున్నతావునకు పోయిమానె ను గదా వారిరువురి పట్టిపుగాల రంకంబానుపట్టుగోనుడెను. అంతనిండు ముచిర్యనిగావో! ఏమి! స్వామీ! కులనేత్యము, సహజ స్త్రీస్వభావమునగు నీనగ్గులాడిపై దండెత్తినాగు పిచ్చుకపై బ్రహ్మ స్త్రుమని ఉత్తనూరకే నాయెనుకలుగారికి బాధించు సామ తమునకు 'గుడిమింగుదానికి లింగములెక్కా' మాటలునేర్చిన మొంకిసంతము ముందు మీసాధువాదములు సహేతుకముగా నుండునామ యురంభా నీసహజాల్పబుద్ధిరోవునే మహాతపనంబులను భవల్భలన్ని నీకంటికంత నలుగుగానున్నారయే నెట్లనని ప్రశ్నార్థియనుచున్నావు. కా'మ్ము ప్రత్యక్షచరిత్రాణములేని యిచ్చోవాదము తప్పే కాపున చంద్రక్రీచా ద్రమకుల నొక్కచోగూర్చియుంచి సరిపోల్చెను నంగము జడముగా గాలితోనట్లుజేసి వాది పందగునాయని నిగ్గయి చి నెడలిపోయెను. ఇరు

పురు నంగీకరించి వెళులిది.

నారద మాముని విడకామోషముంకొనిన చంద్రకీర్తినికై క్షిప్రచిరహాస్యముగా గొలిపెట్టి యంద్రలోకమున నొకదివ్యమందిరమునకుఁ బ్రవేశించి ముఖోత్తమాగుణునియొద్దొచ్చి యాచుచుండెను. రంభయు నదగిన పట్టేనువ్వులేసి యామెకాశర్యమును గొలిపెట్టి చంద్రకీర్తిచేక్క చాన్పపై బండజేసి యునుగ్రహిణుని దేవతారాజునయ్యెనో దేవానా భక్తములు గల లాభంబు విశేషమును నిష్కయింపుమని చెప్పినచిర కల్ప పార్థివమంగీకరించి శతకృతుడైన దుర్వి నానభేము నేకాధ్యునేర్పఱియును వారిపోలికలన్ని యున్నవి. అట్టి సహస్రహంస సంపన్నుల విడదీసి ను న్యాయముగాను. కాపున నొంటిగా వీచుట భక్తముల చెప్పి వెళులిపోయెను. కీచరసమూహముహర్షించి కారుపుర నొంటిగా పీడిదూడమె చేపోయెరి. నారదుండు రంభయు నాచిత్రమును వీక్షించి.

అట్లొకప్పుడును గొలిపకలము సిద్ధింపగా వనోన్యస్పర్శక కర్మసంబున మునుచు చంద్రకీర్తి మెల్లగాని చూచునుగదా అనిపక్షము దిగియు తూగుటుయ్యెల విహ్వల్యములు, అప్పురోభామినుల గాంధర్వ విశేషములు నొత్తిగిలి గాంచెనో పక్క నపురూనికావలావణ్యనతియగు సుందరాంగి. ఈత్రమేనుని నిభమించియు. నీవ్యాజసుఖసంకర్మను స్యాధాజేయిచేటిన్యాచుము. కాపుగ మస్మధుని యాతురమునైన చాపిహం కృతార్థుండ నయ్యెదగాకని కొనుకొనిన నాయన్నలమిన్నును విగీయాని శౌగిలి చుకోబోవుటయు దవ్వలలేచి మన్న నారదనుహముని నెమ్మొమున అహో ఈసంపర్కదోషమున నామె కన్యాత్వమునకు భంగముచేకూరును ఇప్పుడాయదురికర్మసాక్షి నైన పాదిత్యమునాది కదా కాపున నిట్టియకృత్వమేడ అని యభిమంతింపగా చంద్రకీర్తియొడలెరుంగి నిద్రాముద్రిత నేనుగై యభాప్రకారమా యెడిలో

బుద్ధియుండెను.

ఈమలుగారి చేష్టలచేత ములుగునకు కొంతనడి మేల్కొంచి నాదగ్గిమతి మొప్పులింపనేనేలేదనియు మోక్షగానవేదగదా ఆయన పూర్వము దిండును మృత్యులకల్పముపైని జగత్తగాత్రములవర్య కనున కోటిమన్మథుండను ను సహస్వన రూపముతో సుఖసహస్రస్థిమండు టిడు క్కులగాని నిష్కలమో స్థితియొనలేక మి నావిలాసవంతుని మోహించి కడవనితమకంబున తన ప్రేమియగుభిరినిని మార్చుటయు నాతిమితియైన గోష్ఠిలను మృషాని కిదిబాని గుండునుచున్నావనిదా అ ని మేల్కొన్న మునున హో జరుగుట చేష్టతములింతయా విలాస వతుల నబరివిల్లి సంగ్రహించి గుంటులజేసి నూరింట్టచూ అమ పట్టపుల నుచు చివరకు మే జ్వలించుచునులవణము గాబోలు... అనిమాగమిస్త్రు మోము నుంచు నుచు బానిమచంద్రుతి మోహమునరిగట్టు నుద్దేశము నూ చునునన రంభ చటాలున నామె కని తెక్కించెను. ఆమె స్వప్నగాదప్పుటకు రంభామెను ప్రహించి రివార్య : గా పదిలముగ నామె రావ్యము చేర్చి తెలియన న్న తిరిగి యాద్రుగ కిము జేరుకొనెను.

కొంద హామునిము జువ్రనక్కించి కై కొని బభోనిభిని బోవు చుండె . పొరిపాటున మధ్యేమాగ్గమున మెలకనగాంచి రాజకుచూ రంబు కన్నవిచ్చిచూచెనుగదా త్తోల్లటిక పై దొక్కపగులునంతటి చిత్రము బొడగపై న క్కింద నగార్థమగు భూగోళమునందలి మహా సముద్రపు డు ఘోరావృణాల్ నడిచివోనేనులు. దృష్టిపైకి సారింప గాన పో చ్చిక్కలించు కన్నలు దృష్టిపాని విభాలనభోవిభ. పోస్తుత మున్నగు నీ రావారని రామయకగు వివరీతమైన వాయువుమెట్టు ఏమి ర వై నమయిన హడలిగా చునంత జనమాలికయు బిరుసుగ్గముకీల మున్న తోలబురగల నాదిదమహాముని పనిగట్టుకొని తన్ను భుజముపై

గ్రహించి నప్తస్వరములు మేళవించి బోగొట్ట పోరుచున్న బిడ్డవాడు
న గొంపోవుచున్నాడు. చంద్రకీర్తి భయాశ్చర్యము లోక్కుమ్మ? రా
నమస్కరించి! మునీందా? ఇదేమి పాపము! మున్నొకప్పుడు వేమక
వతింగూర్చి శయ్యకజేర్చియువలాలించిన దయాసంపన్నతయే యది
యంతయు! మాయజేసి యిప్పుట నన్ను దిక్కుమాలినపుంతకు పట్టి
చు చున్నారు. ఆసుంధరాంగి నొలచియుంటికోలేదో! ఇటుమయ
స్కాంతమట్లు నామనమామె హృదయము వైపై యన్యమొక్కొన్నదే
నానంసార మెడరాపుటకు మునులకు సర్వశోకశృంగార సంపన్నులకు
నాపాటియూఢాత్ముడు జెప్పవలయు న్యాయమే మీశిష్యునిట్లుకోభిం
చుట భావ్యమే! నిగ్రహము గ్రహసహాయస్ఫూర్తుల పుట్టిల్లుగదా తమ
దయాచేష్టతములు గావుననన్ను మన్నించినభాగ్యమునబండు. మీగూ
ముమ్మాటికి పార్థింతునని కడుదీనముగా వేమ చంద్రకీర్తినిగా చి నా
రదుడు నెమ్మనమున నహో నాపాదపాటునంగాక నీయర్థమార్దమున
దెలివినచ్చునే అయినను నీనినూరార్పుట కర్తవ్యము అనియెంచి ప
కాశముగా నోయీ! రాజపుత్ర! ఉన్నయదార్థము శాపజాల అయి
నగతజలనేతు బంధనమేల? వృస్తుతార్థముల జాగ్రత్తంగొంటయే ము
త్తమకార్యము. కావున నావలసి నాయపకారార్దమొక్క- వామిచ్చెద
ను. అన్యజా భావింపక కోరుమనియెను.

అంత యదనుగదాయని సంతసించి చంద్రకీర్తియిట్లనియె నుహా
మునీ! మీవరక సత్యముగదా! గృయగల్గి యీనాడు నేకలతాగొంచిన
మొద్దులాడి నాభార్యయగు నట్లచుజ్జనిచ్చి నన్నేలుడకుటయు నారదుం
డిట్లనియె రాజకమాగా రత్నములవదలి గులకరాభ్య నేకొన్నట్లు లో
కార్థమగు మహాకారమునెల్ల నీవరముగా నిత్తువనుచుండ నీయన్నము
కై గదా యింతదీర్ఘాలోచన చేసితిని? మతోజ్ఞానిననియు దూ స్పృహ
ర్చియున్న విజ్ఞానాత్ముండవనియు భ్రమించి యుందునే! లేకసామాన్య

మానవునకు ఈపట్టినపీడ మహాబ్రహ్మచర్య ఎన్నటికిపోయిజండెములు పెరుగునాయని వేసించు మూఢునిమాడ్కి- గాజచంద్రముండవు, యోగినర్థించి యీమాత్రము కన్యాస్థమగునివాహమాకోరునదికాని ముఠిరిగియోజించుకొమ్ము అనుటయు బర్యాలోచించి నృపకుమారుండు ఇట్లనియె. మునిపుంగవా? ఇహలోకసౌఖ్యమలకేమి? నిశ్చింతానమగు జస్యరాహిత్యమటులయిన యువదేశించి నన్ను కృతార్థునింగా నొప్పిమీవరము సార్థకమొనర్చుడు, అని నీచశరణ్యుండై పరిపరిధముల పాదాకాంతుండై చంద్రకీర్తివేడెను.

అంత నారదమహామని యాతనిని మహాహర్షమున నెత్తియాశీర్వదించి, ఇప్పుడుగా నోపట్టి నాశిష్యర్కసౌఖ్యమండనేర్తువు సంసారమంతయు విషపూరితము. తేనెనాసినకీర్తి యొరగడ్డికిస్పినబాని ఇందు క్లేశపాశములేపట్టి గట్టికుడుపుచుండ జీవిశ్లేషశముగో నీగవలె యైహికార్థమలగు పాపరోగభోగమలను మాతకౌయ్యలమధ్య షోలాంధోళితమైస్థిరచిత్తమేద యుక్తిదిబిక్కిరిగా గిజగిజత్తుకొని వేడిసుంగలమున పేలాపుగింజబట్లు వేగినుసియైనది. అంతశ్శత్రువులగు మదమాత్సర్యములు నశించినంగాక బౌహ్యటోపములంతరింపవు. సర్వశత్రునాశనమునగాని పూర్తివిజయమబ్బడు. కావున నాయాశ్రయమవేషించి నిరీక్షించిననిన్ను పృథాపొనిచుచ్చట గురువునకు న్యాయముకానేరదు. నీవునా గాత్రమును వరముగా నంగీకరింపుము. దీని నిహవరచుక్తిసాధనమగున. బరోపకారమునంగాని యైహికములును భక్తిజ్ఞానములంగాని పరమార్థమును సులభసాధ్యములుగావు. అని యాశీర్వదించి నాగాత్రమిచ్చినంతన చంద్రకీర్తిగ్రహించి లోకప్రకృతిగాంచి నారదోపదేశంబగు బ్రహ్మజ్ఞానమును స్వానుభవముజేసికో సరస్వమార్గములంబట్టి దవ్వేగుచు 'అయ్యో చంద్రావతీ' అని మధ్యచుర్య ప్రియభామిని నిందలపోయుచు కేగుచుండెను.

ఇట్లుండ నింటియొద్ద తల్లిదండ్రులతోపాటు కేసోదరియగు సోదరినగినదేవి యొనవచ్చుగాగ్యముం గానక తల్లిదండ్రులు వివాహమున కై యత్నించిన పరిత్యజించి మహాయోగినియై యెంటరిగా దైవముపై భారముంచి యెందోబోయి వైరాగ్యమునఁగాలము బుచ్చుచున్నది. ఎట్టకేలకు కలింగిపట్నమును జేరి బిచ్చాటనమొనర్చుచు నక్కడి భక్తులకిష్టార్థమెరిగి బ్రహ్మసాసనముపదేశించి మెప్పునందియుండెను. అంత చంద్రకీర్తి సహితమానట్నము చేరియుండెను. దేశమంతయు నిహవరముల నిర్ణయించు మహాభూరసంగ్రామమున మునిగితేలుచున్నది. రాజుడుకుగానక పదమ్యతియైన వీలులేక విచారించుచుండెను. నగినీయోగిని నశమైన జ్ఞానాత్ములెల్లరు నశ్వరంబులగు నశకృతివర్గము నాదియను నహంభావమున గైకొని యెట్టకేలకు మాలతించి వృధాజన్మలుగా నేలే? అని దానాభుజ్ఞాదులవీడి వైరాగ్యగోష్ఠిలో నుండి యెల్లమాటిన కలతలకిప్పుంపెందరి. దురంతకులు శత్రువులంజేరి జేశవీడ నొనర్చుచుండిరి. ఇట్లు చాపుబ్రదుకులమధ్య చంద్రకీర్తి విచారించి యీ యోగినీప్రభావమిట్టదికనా! తదర్థమెట్టిదో గ్రహింతుమని పోయి యామెతో సంభాషించునంతట మాటపోలిక ననుసరించి యాపెంగాంచినంత సహజవిచారమొక్కుమట్టి పొగ్గిగానిట్లయిగొనియెను. ఆహా! ఎట్టి చుట్టరికముండును నిష్కారణమిమోగాంచినంత నింతవిచారమెత్తుకొనిచచ్చుచున్నదే? పూర్వసంబధయిండియున్నది. ఎటులయిన నారదో పదేశానుసారమునే వచ్చినకార్యము నిర్వహింపకతప్పదు. శాపునేపుజ్ఞానోపదేశానుసారము జన్మరాహిత్యబల నెట్టిదియో నిర్ణయించెదనని పోయి యోగినీ మీశిష్యులప్రాపున నిహవరతారికంబగు సత్తరజన్మసాఫల్యమెట్టిదో నీనగోరెదనని ప్రశ్నించుటయు నాయోగినీనెమ్మనమున చంద్రకీర్తి నిజసోదరుడుగానిగ్లయించి! ఆరాగ్యస్యానుభవముగా నిష్టకామ్యమే పరమార్థమైనది. పరోపకారార్థమిడు

శరీరం “ హాకోవకారమును ప్రేమవిజయమునంగాని పరతత్వచింత
సాంగము కానేరదు. అట్టి యభిలాషనే యీశ్వరత్వముచున్నాము.
రాజసౌరుషమే యాతీధర్మము. ధర్మకార్యారంభమే శుభవమునకు దైవ
భావమైనది. అని నిశ్చయార్థముగా నెలవెచ్చెను. అంత చుద్రీకీర్తి!
అబలా: కాలింగులదుర్గతి సంసారబాధితుల మూఢభావముల్లు క్షేత్రబద్ధ
మైనది. ఇచ్చట ప్రేమాంకురమునకు పాడియున్నదికాదా! దైవాజ్ఞ
యెట్టివనిపిస్తోంది నామెహర్షించి అన్నా! కర్మపరిపక్వమున కాత్మకోధ
కావలయు. అట్టి పరీక్షార్థమై దైవకల్పితమైన మానమకర్మమునొనర్చి
సదే యుత్తముగతి. కాన శత్రువిజయమే ప్రధానాంశమని హెచ్చరించి
సర్వవిధముల జేయూతనిచ్చుటయుఁ బరమార్థచింతలోనున్న శిష్యుల
మెల్ల చుద్రీకీర్తినాయకత్వమున నొక్కొక్కడి కళింగునిశత్రువుల ని
గూలించు సమనన్నాహులై ‘ధర్మమే వజయితీ’ అను వీరనాద
ములతో దాకి నరులఁజుట్టుముట్టి దిగ్విజయము గాంచిరి. కళింగుడీ
బైరాగులేడ! ఈయనతీయనకు లేడ! వీరాంగముదాల్చి గెల్చుటేడ!
ఆ గుఱోపాయము నిమిత్తములేచిదే యొక్క నాగాస్త్రముననే యీ
యువకుఁడంత ఘనకార్యమొనర్చెనే! ఈయోగిని సున్నతవేషమే శత్రు
భీకరమయ్యెనే! ఇది దైవాదేశమే! అని నిశ్చయించి యాయుధ్వరిం
గాంచి ఆహా! నేను దైవతములని నిశ్చయింపవలయునేగాని వక్కా
ణింపని ప్రత్యుపకారచింతలేనియీ సాహాయ్యమేడ! అని యెంతో
స్లాఘించుటయుఁ జుద్రీకీర్తి మహారాజుతో నాగ్యా! ఈవిజయము
మీకమా రేదే? అడ్డొట్టెల్లు కార్యభాంము వహింపనేర్తురు. కాదన్న
నీవీరవనియను పోస్తోంది యెరుఁగుదురనుటయు యోగిని సోదరునిం
గాంచి యానందబాష్పములు పిడుచుచూ! చుద్రీకీర్తి! అన్నానాదర్శ
న భాగ్యమే నన్నిట్టి సాహసకార్యమున దింపినది. నాసమ్మోహస్త్ర
ప్రయోగమొక దివ్యాత్ముల వరదత్తమైనది. నీనాగాస్త్రమున శత్రువి

జయము పూర్తియైనది. కావున నీయభీప్సితమునకు యేమేమి పనేల? మహారాజా! నీ ప్రియపుత్రిక యిదివరలో దైవసాక్షిగా నానోదగుని వరించి యంగుళీయకమిచ్చియే యున్నదికదా! ఈనిజయపందర్బమున వివాహమునర్చుట కేటి సందేహము. అన్యన్యముగ బద్ధులై యున్న చంద్రకీర్తి చంద్రమతులకు నేడే యత్సవము గావించుము అంగ రాజ్యమునందలి మాపితృప్రవ్రతలెంతయు హర్షితుని యుత్సహించెను కళింగుడా ముద్దేశమునకు మెచ్చి యంగభూపాలునకు వెంటనే శుభలేఖార్థములంపుటయి నొక్క శుభముహూర్తమునచంద్రకీర్తిచంద్రమతులకుఁ బట్టాభిషేకమహోత్సవమునోపాటు దిగ్విజయపూర్తియు చోకమునఁ జాటిపనయ్యెను. నళినీదేవి బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నుతి గోల్పోవక యఖండవిద్యావైదుష్యముగల్గి పరిపాలనాధర్మములలోనన్నకు చేయూతయై వైరాగ్యసంపన్నయగు చిరకీర్తి నందినది. కళింగుడు నిఖ్యతి ధర్మపాలనా బద్ధుడై సత్యసంధుడై సర్వజనసృభావమునో వసుంధర నేలి పరమున జ్ఞానాత్మసృరూపమగు మోక్షపదవీభాగ్యముఁ గాంచెను. పార్థా ఈశ్వరపోక్తమగు మహాజ్ఞానసంపన్నుతచే నాత్మ నిశ్వాసము దానినెల్ల నిందియివ్యాప్తి అపేమ తాత్పర్యమున సభేధదృష్టియు నాయనుభవ సంకల్పమున బ్రహ్మజ్ఞానమును ఆసాధనమున నాత్మా నాత్మరాహిత్యమును తోచిన వచ్చుటయుఁ గిర్యార్థము సాగనారిక న్వానుభవ సిద్ధాంతముములముననే శాశ్వతకీర్తిసంపన్నుత సులభసాధ్యమైన తెరంగెరింగియుంటివే! అని హెచ్చరించెను. అంత శ్రీకృష్ణుని గంచి పార్థుడు! ఓహో! సర్వవిష్ణుమయం జగత్సన్నియు రాజాను మతేధర్మః ” అనియు భారమెక్కి తమ గుర్మాతోత్తేజమే బాహ్యం తర్గతక్షేత్రవివాశనమై భక్తిభావము గ్రహించి తుదకాశ్వత్సమునే పొంది ‘నదీనాంసాగరోగతః’ అని జీవి తన స్థిరసూక్ష్మరూపము నందియున్నదికదా! దేవా! ఈశ్వరచిద్విలాసములకెల్లదైవానుగ్రహమే

పునాది. కావుననేకదా! బావా! తమ దివ్యజ్ఞానసంపద నాశించి యీ నా లాకృతిపై బాపుకో నిశ్చయించితిని. అని బహువిషయముగా చెప్పుటయు నాడాలస్యమైనది. నరనాగాయణులిద్దరు నిష్టాగోష్ఠి నొసర్చుచు మృదుతల్పముల నాశ్రయించి హాయిగా విద్రోహియిరి. పార్థుడా! యి చంద్రగంపశుల ప్రణయానుబంధవై చిత్త్యిస్తుటమునే యాత్మానుభవమొనర్చుకొనుచు వైవకృపకచ్చెరువందునడు కలువంప తెరలలో నులుకుచు తిరిగి శ్రీకృష్ణుని చెంగుటనే గా చి లోకధర్మమే కదా యని యులుకుమాని వేగుటయు సంతదశమమహోదయకు లోకశ్రీయోభిలాషయగు భగవంతుడు మాత్రమిహపరచింతతో వేగయ్యెను.

మూర్తిమంతను హా రాజు కథ.

అర్జునుడట్లు నారాయణ బోధామృతమునుగ్రోలి నాటనాట రుచిమరిగియు గృప్తి దీరక యానాడు తోలుతనే వైవమును బ్రాపించి బావా! మీవాగ మృతధారలు వర్షించుట మాకౌరవదురంత వీడితి నుగు హృదయక్షేత్రముతిరిగి తరిగొన్న సారవంశముగు మనోభావములను సత్ఫలములొనర్చుచున్నవి. పరపీడాపరిశోధితముగు గీనాత్ముల కమృతప్రాయముగు భవదీయోపదేశమే నాపరమార్థసిద్ధియైనది. కాన నాంశ్యవాత్సల్యమంగీకరించి నేడు సహితము దివ్యగాధ నొక్కదానిని

మావలై విధిక్యతచర్యల దరింపయత్నింపు దానినుద్దేశించి వక్కాణింప వేయని సోదేశముగాబల్కు మాధవుండూహించి యిట్లనియెను.

పూర్వము భరతఖండమున కలంకారమై దివ్యతేజోవంతుమయిన పట్టణరాజ మొందున్నది. దానిపేరు ఘూర్జరము ఆనుహారాజ్యము నకనన్య సాధారణగుచోపేతుండగు మణిమంతుండను చక్రవర్తి యేలిక యొందుడను అతడు ధర్మపాలనాబద్ధుడై ప్రజాసంరంజకముగా రాజ్య పాలనమొనర్చుచుండెను. జనుల బిడ్డలవలె దయారసదృష్టితో గాంచి పోరాటములు ఈశిభాధలులేక సురక్షితముగా రాజ్యచక్రము ద్రిష్టు నుండుటయు రాజానుమతేధర్మః, అనితమయేలికయే దైవముగానల్లు జనులు నృపాలానినమ్మి యతని యీజ్ఞబద్ధులై ప్రేమానువర్తనముల తోనుఖితులై యుండిరి. దైవతాతుల్యమయిన యిది రాదేవి యాస్మపాలుని పట్టనాదేవి ఆమె పతివ్రత. భర్తమాటజవదాటక రాజ్యగర్వము లేక సర్వసమ్మతిముగా నెల్లవిధముల భర్తృసేవాదత్పరమయ్యుండుటయు నామె గర్భపావనముగా నొక్క పుత్రుండు జన్మించెను. ఆతనికి మూర్తిమంతుండను నానుభేయమిడి యల్లారుముద్దుగాఁ బెంచుచుండిరి. వంశపావనమగుఁ బుట్టనగుటచే నాబాలకునకు నాజన్మాదివిద్యుక్త కర్మ కలాపములు యధావిధిగా నిర్వర్తించుటయు నాబాలుడు రాజోచిత మర్యాదల నారితేరి వయసునకుమించిన విద్యాప్రసక్తి నేర్చి యప్పటికి పుచ్చవర్షప్రాయుండయ్యెను. అంత తానొకటి తిలలచిన దైవమన్యభా తలపోయుట కాలమహిమయైనది.

నృపాలుండంతకంతకు రోగవీడితుండై శుదిశవైధ్యమునకు మించిన హాహూన్యధిచే ననసాసము పొందించు గవ్వదళకు పచ్చెను. దిక్కు మాలిన బాలకుని పెంచి పెద్దజేసి దిద్దువా రువ్వరాయను విచారము హెచ్చినది అంత నొక్కనాడా మణిమంతనృపాలుండొక మరణము నిశ్చయించి తన సోదరుండగు క్రూరనేమని తనశయ్యకు రప్పించి దీనా

నందే నాతో నిట్లనియె. ఓయీ! నాతర్వాత రాజ్యభారము చాలు నర్హుండవు. నాదుస్థిని నాకొనూరుడు మూర్తిమంతునిబాల్యమును అంతకు పైజే నుమారసి చ్చింపవలయు మహారాజ్యభారమును నీనె యెరుంగుదువుగదా? ఈబాలకుని కులమర్యాదల పాటించి విద్యాబుద్ధుల దర్శించి వంశవాద్ధరించుటకు నీవయర్హుండవుగదా! కావున నీదుగొ ఈయొబ్బాయపుకూన నీయధీనమైనది. నీటముంచిన బాలముంచిన నీదె భాగమని మూర్తిమంతుని మోముగాంచి కన్నీరు కాల్యతైపార నాతిని మృదులహస్తమునుబట్టి పినతండ్రిచేతిలోనుంచి యొప్పుగింతఁ జేయుటయు నింత విధవశమునిఁ గారిగర్హమొందెను. ఇదిగియుభర్త ముణమునఁ దక్కిన రాజ్యశేషమునకంటె మీదుమిక్కిలి విచారిం చెను. వైధవ్యవృథాభారముకంటె నుత్తమ నారీకుణికి మగనితోపాటు మరణించుటయే స్వోశుల్యమని నిశ్చయించి నృపాలుని మృతశరే బరముపై వలదని ప్రజాఘోషలు వినుచున్నఁ బెడచెవిఁజెట్టి నిజశరీరము నాయగ్నికి అహుతిగాఁచి సహగమనమొనర్చి నీగణితాలక్షణమునఁ జూపించి భారతనారీమణుల పాతివ్రత్యనిశేషమున ఉత్తర సాక్ష్యమిచ్చినది.

మూర్తిమంతుండిట్లు దిక్కుచూలుటయు గూర్సేనుడు మొదటికే సార్థకనామఁడగుటచే నీబాలకునెట్లయిన తుదమాట్టించి తాస్వతంత్రముగా రాజ్యమేలనుద్దేశించెను. రాజుతలంచిన దెబ్బలకొదన గల్గునా? అట్లాలోచించుటయే యాలస్యముగా గిరియాదూపమునకు దేతొందరించెను. ఒక్కనాడు కొందరితలాగుల రహస్యమారప్పించి వారితోనిట్లనియె ఓరీ ఇదిపూర్వరాజుజ్ఞకాదునుమా జాగ్రత మీరు రెండవకంటివాడెరుండకుండ నీబాలకునిగొంపోయి యందే చంపితిరవలయును. ఈరాజ్యము నాహస్తగతమయినదిమ్మాటమికెట్టి ప్రత్యుపకారమగునో యూహించుకొనుడు అట్లుచేయ రేని యీరాజ్యమేకాదుగ

దా మీమాసిచాణమిలపై యాశేవేళమయిన యుండదని చెప్పెదను. అనుటయు వలెయని తలారులా నోరులేని బాలకునియొక యర్థరాత్రి వేళ సంతఃపురమునుండి రప్పించి తెల్లవారుసరికొక మహారణ్యమును జేరి పొందెక్కటయు నొక్కవటవృత్తచ్ఛాయనుజేరి యచ్చట బాలకుని డించి రహస్యముగా తమలోతామిల్లు వితర్కించుకొనుచుండిరి. ఓహో! మర్యాదనుండగు నన్నియపమృత్యువాతంబుటయు నిగటి దొంగ నీశ్వరుడు బట్టలేడని యీకూర్చిరుండెట్టిమరంతము దలపెట్టెను రా ముక్కుపచ్చలారని ముద్దుబిడ్డను జ్ఞాతి వెరమువజేసి చంపి తానీ భూమిపట్టమేలవలెనంట ఈపాపముమన మొడిగిల్పవలెనంట. మహాఫలమనుభవించి తానుమహానిర్వాహకనట్లు లోకమేలునంట ఏటిచిత్రము పాపమీదురంతదీంత నెరుగక ఈ బాలకుండాటనడుపున మనల జేతులుకాళ్ళు జాటి ముద్దుపగిళ్ళలువేయుచున్నాడు అని వితర్కించుకొనుచున్నారు. ఆవృత్తముపైని నొక్కకిరాతుండు గుహుడనువాడుండెను. ఆతడీ ఎల్లకాలించి అయ్యో వీరింకసైచిన నీబాలకుని తుదముట్టించుట నిశ్చయము. ఈదురంతమువినియు నేనెట్లునహింతును. మానుచున్న యవశ్యాచరణీయమగుటచే ధిక్కరించి జంపిదీగదురు. కావున సుపాయమొందుకలదు. అని తటామన నావృత్తశోఖమధ్యనుండి పిటపిడుగువలె నాగుంపునందునంబడెను. అనిర్జ్వరణ్యముననా పిడుగుపాలుగా నివేరగంధి తలారులు బ్రదుకుజీవుడా ఇదిదయ్యమో, భూతమో. వనమృగమో, ఏదియోమనలను దిగమింగవచ్చియున్నది. మనప్రాణములు దక్కినచాలును. అని పికాపికలై వెనుకగాంచక పిక్కబలముజూపించి గాజ్యముజేరిరి. క్రూరసేనునిబ్రోపించి సందనపూర్వకముగా మహారాజా తమసమ్మతివంతున నాబాలకునిండుదముట్టించివచ్చితిమి అని నమ్మబల్కి యాదురాత్ముని మన్నన పాత్రులైరి.

ఇచ్చట గుహుండులేది దిక్కులుగాంచునంతలో నాకాలహం
తకు లదే వాయువేగంబులబోయిరి. అతఁ డాబాలునివత్తి గొగలించు
కొని ఫలపుష్పములిచ్చి లాలించుచు నేడ్చుమాన్చి నెత్తుదిగా తన
కటీరమునకుఁ జేర్చెను. ఇంటి బంధుగుల్లెగు భార్యయు నాబాలకుని
విశేషములక్షణములంగాఁచి గర్వించి యిది సుదినము. ఈకాలకుం
డిటనుండట మహాభాగ్యమే మనదాదృష్టమున నీనడదేవతయే యిల్లు
మారుదూపముదాల్చి యవతిరించి మనచాలబడి యున్నది ఈపెంపున
మనజన్మ తరించునని తమ పూర్వవృత్తులగు జంతుహింస మాని జ్ఞానా
ర్జనమగు ఫలపుష్పమాలగైకొని దైవతిముల నారాధించుచు బాలకుని
ముగ్ధమంతండును జననీజనకుల విచారముడిగి గుహుని కిన్నతండ్రి
గా భావించి పేమించి యాతని యాజ్ఞానుసారము ప్రార్థననే యము
నకుబోయి కట్టెలుదెచ్చి కోరిన ఫలములిచ్చి వారి మందలఁగాసి యి
ష్టమువచ్చినట్లు వారలన్ని సంతోషనాగరంబున ముంచి యెత్తుమండెను
వారు ఫలతినిచూచిమెరుంగక యీబాలకుని దైవముగా నపురూప
ముగా పెంచి పెద్దవానిని జేయచున్నారు. ఒకనాడు మహాముని
యగు నత్రి యరణ్యమార్గమును బట్టి పోవుచు నలసి యోదేవిశో
మింప నెంచెను. అంత గుహుని కూరిల్లు దృగ్గోచరమైనది. ఆమహాత్ము
డు గుహునియిల్లుజేరుటయు నాతండు భయసంభ్రమంబుల వేచి యె
దురేగి కొనివచ్చి యొక నటపత్రిముపై సుఖాసీనుఁజేసి నిర్మలోదక
మల, బాదప్రక్షాళనమొనర్చి విశ్రామించినతర్వాత నాదిత్యమునకై
ప్రార్థించి యమృతహాత్తుని యాజ్ఞానుసారముగా నిష్ఠ కందములఫలంబు
న భోజనమొనంగి సంతృప్తిపరచెను. అత్రో తన భోజనార్థము ఫలము
లం దెచ్చిన యీబాలకునిఁ దోపారజూచి మెల్ల న గుహుఁడో నిట్లు
నియె. ఆహా కులపవిత్రమైన యీబాలకునిగాంచినంత నాజన్మసహిత
ము తరించినది ఇతండు దివ్యాత్ముడగుమహామహుండగుగాక సామా

న్యూడే. ఈశభలక్షణముల గాంచ నశేషమహీచక్రము నేలంజాలు నావికాలమెట్టయెదుట దృగ్గోచరమయ్యెడిది. గుహా! నాతపోవిశేషమున నీబాలకుని పూర్వజన్మ కాలఫలముల వక్కాణి స నేర్చునుగదా అని బహురీతుల నుగ్గడించు నత్రిమహామునిగాంచి గుహుడయ్యా! నాయశ్శస్త్రమునకీట్టి సంతానమా! అయినను పెద్దలవాక్కులు నృశయగుటెట్లు! ఈతండు మీయాశీర్వాదబలమున నాకరణ్యములలో లభించెను. తల్లిదండ్రులనెరుంగని పసిగందు బాలహంతకుల పాల్పడకుండ పొగిగిగడచు దెప్పించి యిటజేర్చి పుత్రిప్రేమతో సాకుచున్నాను, అదియే నన్నుతాను పూసగుచ్చినట్లు చెప్పుటయు నస్తుహాముని హస్త పులకిత శరీరుండై యాబాలకునుద్దేశించి 'ఓయీ! బాలకానిన్ను గాంచినంత నామనమున దయారసముప్పొగుచున్నది. ఇది నీయదృష్టమేయని విశ్వసించి నాపాపుగోరి శిష్యవాత్సల్యముననుండును. బ్రహ్మవేద్యంబగు నాహావిద్య నీకుచితార్థమునుబోధమగునట్లు దానమిచ్చెదను. అయిటయు గుహుండు మునిశీనమనస్కరించి! ఆర్యా! మహాజ్ఞానులు కరుణించిన బాలుండేకాదు. ఈనర్వభూతసంచయము ధరింపనేర్చు విద్యానిశేషములు నేర్చియుందురు. 'విరిరామోకాలోడ్డుదురు ఈబాలకుని మీయధీనమొనర్చియున్నాను. ఈతని బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నునిగా నొనర్చుటకు తమచే తను గురువులు. అని యుగ్గడించి యెన్నియో బుద్ధులుచెప్పి మూర్తిమంతుని మునికొప్పజెప్పి యరణ్యవాసమున దానిష్టదైవతముల మ్రొక్కుకొనుచుండెను.

అత్రి బాలకునివెంటగొని యాశ్రమము జేర్చి! ఇట్లనియె! ఓయీ! ఈమాయసంసారమతిదారుణవిహారహేతువు భాగ్యభోగ్యములన్ని నోచిముషమాత్రములు. పోసి యీజన్మమన్ననో యత్తికల్ల. జాతన్వమరణం ధ్రువమ్. దుష్టాత్ములు పుట్టగోనిచెదలట్లుపుట్టి గిట్టయనామకులై యున్నారు. మహాతపోనియతినన్న మాబొంట్లస్వార్థ

త్యాగులై పరమార్థచింతలోనుండి లోకానుభవమునేర్చి యొక్కతరు
లోపాయమునకే యీశ్వరోపాసనజేయుచున్నారు ఈసంస్కృతియు
మరణబాధనుండి తొలగి శాశ్వతానందమునొందు సుపాయము నిర్ణ
యించుటయే తపోమార్గమైనది అట్టిది శేషమీశ్వరత్వమైనది. కాన
నట్టి జన్మరాహిత్యోపాయము నిశ్చయించుటయే పాదుషమునకు
మూలమైనది. పుత్రా! అట్టిజీవరహస్యమే నీకుపదేశింతును. అది
తత్పరణమను కర్మనిధానమున నిమిడియున్నది: అది యాత్మకు ప్రేజ
మొసంగుపరశువేది. ఆనిధానమున బ్రహ్మాండమంతయు విజ్ఞానాత్మమై
యత్మనాత్మమై గూత్తానాత్మ విచక్షణమాని శాశ్వతానందమే
మోక్షపాప్తి నొసంగెను. కావున దైవతత్వరూపాల నిహపరముల సా
ధింపుము అని బోధించుటయు మూర్తి మంత్రుండా యుగదేశముల విసు
ర్పించుకొనుచు నరణ్యచూర్ణమునబడి తిరిగి గుహుని యింటికిజేరుకొని
యలని మన్ననలకు బాతుండి పితృసేవనాశనిం బరితృప్తునొనర్చుచు
నిష్ఠాయత్ర చిత్తుండ్ల దైవాదేశమగుతర్పణమంత్రమును తోడియునుల
తో చర్చించి పోనన్నతజేసికొనుచు విజ్ఞానాభివృద్ధి నొందుచుండెను.
ప్రియపుత్రుని విశేషవై రాగ్యనాదర్శముగా గొని గుహుడు కిరాత
తత్వముమాని బ్రహ్మజ్ఞునియై యీశ్వరోపాసనయందారితేరెను. సాధు
సంగము సకలార్థసాధనముగదా! పాథా! సత్సంగత్యమున నిస్సంగత్య
మబ్బదా?

రాజ్యమును మొలకయైన మూర్తి మంత్రుండు నశించెనుగదా!
కూరిసేనునకు రాజ్యభీతి కలబోనివార్తయైనది. అతడు జన్మతపోమ
హాదుష్టుడు. రాజ్యమునిరంకుసముగా నేలుచుండుటయు దుష్టాత్ముల
కు నోములపంటగా నుండెను. నోరున్నవారిదే రాజ్యమయ్యెను. దా
ర్జ్యమే మెప్పుగాంచి సాధుజనకంటకముగానున్నది. కూరాత్ముండగు
కూరిసేనుండు రాజ్యమునందలి లావణ్యవతులంగాంచి పిలువనంపి వల

దన్నవిడువక బలవంతముగా రమించు గుండెను. రాజన్నే హితులెల్లరు నిష్టరాజ్యముగా కామసరతంత్ర చిత్తులై యబలలపాలికి యనాదూతలవలెఁబుచ్చలవిడి సంచరించుచున్నారు. సుగుణాత్ములగు విద్యావంతులారా రాక్షసబాధకోర్వలేక ముఖస్తముగా విన్నవించి నిరోధింపజాలవేవమాలి దుష్టులకు దూరమని యాఘోరరాజ్యమునువదిలి దూరదేశముల శరణ్యులైరి. శత్రుభీతితోపాటు రాజ్యమరాజకమయ్యెను. మదోన్మత్తుండయిన స్వపాలుడు పిండాగచ్ఛములెరుంగక జ్ఞానముత్యప్రాయముగానెన్నితన స్త్రీలోలంకమే యిహపరసాధననునెమ్మి దుష్టులకు జనపునాధిపత్యమిచ్చి కుతంత్రములీశ్వరోపాసనముగా ఘూర్జరరాజ్యాశేషము పూర్వములంకా పట్నమురల మార్చినేసెను. అబలారత్నములాయమచెరఱకకోర్వలేక సాధించుబలిమి నెరుంగక మానప్రాణములదక్కిన బహుపుణ్యమసియెంచి రాజదృష్టికివెరిచి డాగుచున్నారు.

అటనరణ్యమున మూర్తిమంతుండొక పోద్దున కట్టెల్లకై పోవుటయు నధిలలో నొక్కయార్తనాదము వినవచ్చెను. అతిరిడదిదిగ్ర్భమంజెంది అహో : రానున్నమే ఈవిచారాలాపమేడ అనిపోయిచూచెను. ఒక్కబుడపై నారీరత్నచుపురూపలానణ్యవతి నిడుదపిన్నెరివేణి జడలుగా సవరించి. మలినవస్త్రములుధరించి, వేడినిట్టూర్పు వెగళిని సించుచు కన్నీరుమున్నీరుగా నేతిప్రద్యములనుగడిజారు వారచీరచేరంగున నొత్తికొంచు నేమేమోతలంచుకొని వెక్కి-నెక్కి పిలపించుచున్నది మేఘములోని మెరపట్లు ననభర్మనలాకమువోలె బంగారుమైకాంతులు దాళధశ్యప్రభల నీన జూపరకు వనబాలయో గాంధర్వయో రతీదేవి యోయసిస్ఫురించు వన్నెలాడిగాంచిన యతులకేని భ్రమోత్పాతముగల్గ నుననవయావ్వనునకు ఇందియనిగ్రహము గల్గుటెల్లు అయినను మించివచ్చుమోహము నరికట్టి దయాభునగు మూర్తిమంతుడా యింతి

పాంతకుబోయి మృదుమధురాలాపముల నోయింతిమరువొ నీనీవ్యసూప
 సంపదలకీ దురంతచింతానేశమేల? పౌరుషవంతులోదార్పము పట్లను
 యిక్కట్లుదెల్పి తగునోదార్పు గంచుటయే పరమధర్మము. ఆలసింపి
 న నానెమ్మనమున కుద్రదేకముగల్గకమానదు. కావున నీనిచాగ హేతువే
 మో వినియించి కర్తవ్యమాగోచితువుగాక అని సాధురచితి నొల్లె
 యడుగుటయు నానారీత్యము మహాత్మా ఆర్పుతగుచున్న నావి
 చారము కొండలకు భూమికి కొలవనగును. అయినను ప్రస్తుతాంశమే
 విన్నవించుటన్వాయము. నేను వీణావతియను వేశ్యకులసంజాతను.
 ఘూర్జరరాజ్యమునబుట్టి యేలికయగు దుష్టాత్ముడు గూగ్రసేనునింగః
 టంబడి యాలావణ్యమునకు శాస్త్రిగా నీచాము గొని తెచ్చికొంటిని.
 మాతల్లి భిక్షావతివల కులనృత్తిలోనికి దుర్మోలుల ప్రాపకమున నై
 హికాభిలాషలదేరు మహాభోగసంపదల నందనేవగించుటయే నన్నీ
 ఘోర కాననసీమకు గాఢరముదెచ్చెను. పరంపరాయమానమగు కుల
 నృత్తి నేవగించి విజ్ఞానార్థమగు పాతివ్రత్యము పెంపుగా నిష్టాత్ముండ
 గు భర్తతోగూడి సంసారసుఖములనుభవంప దీక్షబూనియుంటిని. క్రూ
 రసేనుడి కొరకొరంజేసి వన్ను బలిమినిబట్టి భ్రమియింపజూచెను. నా
 కన్యాత్వమునకు భంగమగుననియెంచి వానిబారినుండి తప్పించుకొని
 యేగోతునీలనోబడి ప్రాణత్యాగ మొనర్చునోనిశ్చయించియుండునచ్చి
 యుంటిని. అని నిశ్చయముగా దెల్పుటయుమూర్తి మంతుండోహంతా!
 విచారింపకు నిన్ను రక్షించి యారాక్షసుని తుదముట్టించునని నాను
 ది. అని యభయమిచ్చునంతలో గూగ్రసేనుండు దుర్మార్గులకొంతసేన
 గూర్చివచ్చి యాలావణ్యనతింగాంచి ఓసీ వీణావతి నీవువేశ్యవుకావా?
 విత్తమునకాశించి కష్టపులనేని సొత్తుజేయుతోత్తువే రాజాజ్ఞయన్న ని
 తత్యణప్రాయమా! మరియు నిందరిపీరుల ధిక్కరించిదేశమునుండి రహ
 స్యముగా పారివచ్చిన సాహసిని. నీముందు మారాజ్యముత యల్పమై

నదికాదా? తప్పించుకొంటినని కుల్కుచూ యీమిండగానితో నేమేమో నెళ్ళబోసుకొంచున్నావా? నిప్పుడెట్లు తప్పించుకొందులో చూచెదగాక అని హఠాత్తుగావచ్చి నీజానతిపై బడి బలిమిని గొగలించుకోవ్వయ్యించెను. ఈదురంతమునిన్నకంటె దృష్టాంతరమగుటయు మూర్ఖమంతు డాచండగము సహించుకోలేక బిగ్గరగానిట్లనియె ఓరీ మూర్ఖా చెరంజెట్టిన రావణాసురుని కంటె ధీశాలివికాబోలు అబల బాధించిపాపమేమో జాముకొందువు. విజ్ఞానాత్ములకడనీ కప్పిగంతులుసాగునా నీక్షాత్రీదర్శమున్న మగమీనైన నన్నెదిచ్చి నాయభయమున శరణార్థియైన యీలతాంగిని జెరబట్టి నిగ్రహించుకొమ్ము. అని దీర్ఘమంగా మంగలించి కామమున గిన్నెరుంగని వానితో న్యాయవాదము నిష్పలమనియెంచి బిరాన తనకరముననున్న పరశువునాయుధము చేసి కూర్చిరసేసి తోడినేనడలకొనియెను. తర్వాత మహామంత్రీమన్యులైన శర్వణకురాగా నత్రిమహాముని యుపాసనానిశేషమున నాకర్మలచెనున ముండిగొడ్డలియే దివ్యాస్త్రమైవేరివీరులనొక్కపెట్టుననెండుగూరల ట్లునేలకు దెగద్రవ్వించి. కూర్చిరసేనుడువైరిభావమొందియెత్తి రానందాన న దేమో విప్రభాషముగానెంచి పొంచుచుండుటయు పింగేనకుండుకు మూర్తి మంత్రుని దివ్యాస్త్రము పెట్టుననెండుమొదలు సరికిన మహావృక్షమట్లు గతిపొల్లుడై నేలపై దొర్లిపడెను. సృపాలువలె తమకట్టి దుర్మరణమే శరణ్యమని నిశ్చయించి తోడవచ్చిన సేన బ్రాణములు దక్కించుకొని వాదపోయిరి. ఎవరిప్రాణములువానికి బెల్లముగదా? దుష్టాత్ముండగు నృపాలుని బాధపోయినదన్ని శుభవార్త యీసేనాపతులే పన్నుచు నకు జేగవైచిరి. అప్పుడాబాలగోపాలము పురిచనులెల్ల బారులగట్టి యెట్టి హాత్ముండై యుండవలయునాయోధుమన జనవీడనొదల్చియన్నాడు. అట్టివాని పురిస్కరించుకొని యీకష్టంబుల నిగ్రహించుటయే ధర్మమనినమ్మి యొక్కపెట్టున నాప్రాంతములకువచ్చియుగ

డిరి. విచ్చేసిన సాధుజనుల మూర్తిమంతుడుచితరీతుల గౌరవాది కు శలప్రశ్నలవేసి వారివల్ల రాజ్యవిశేషములన్నియు దేటతెల్లమొనర్చుకొన్న పిదప పూర్వమురాజుజ్ఞానంది జంపచుంకించిన తలారులవచ్చి అందరి కీ మస్కరించి, మహాప్రభువులారా!

ఈమహాత్ముడే మనప్రభువు. పూర్వమడవిలో చంపక విడిచివచ్చిన మహాపుణ్యము నేడు ఫలించినదని తమవృత్తాంతమంగయు నామహాజముమందు నక్కాణించి తమ యనరాధమునకు మూర్తిమంతుని క్షమార్పణవేడిరి. ఈకలకలమువిని చుగణ్యవాసియగు గుహుడన్వటికే వచ్చియుండెను. వీణావతియు దచ్చులు దుష్టరాక్షసమోలనుండి ప్రాణభద్రమొనర్చిన మహావీరుని భక్తి పాదములపైబడి తన్నుద్ధరింపఁ బ్రార్థించెను. ఆమహాజనులొక్కపెట్టున! ఓమహారాజా! ఇప్పుడు గెల్వకున్న వంశకన్యానుగతమువక్తన మీరే రాజ్యార్హులుగదా! నాదురంత చింతావేళలఁబాసి యిష్టరాజ్యభారము వహింపుడని యొక్కుమట్టి బాదపద్మములబడి వేడుకొనిరి. మూర్తిమంతుడు దయాంతరంగుడై యామహాజనము విన్నపమాలించి పితృసముండగు గుహునితో తన్వలచి వంశవదనైయున్న వీణావతితో నోడిజనులుజేజేలు గొట్టి నిజసామ్రాజ్యమగు ఖూర్జరదేశముఁజొచ్చి యొక్క శుభముహూర్తంబున వీణావతినిబరియణమైనతోడనే పట్టాభిషేకమహాత్మవమునఁ గృతపుణ్యుండయ్యెను. అట్లు తర్పణవిశేషమున స్వకర్తాచిహ్నానివేత్తయై స్వయంకృషు నిమిత్తముగా ధర్మముఁగొనాడి యెహిక్కామగు మహాసామ్రాజ్యమును పరమార్థమగు వీణావతిపరిణయ భాగ్యమును శాశ్వతబ్రహ్మకల్పమగు మహామంత్రోపదేశమునుగాంచి న మూర్తిమంతుని జీవితచరిత్రమెంతయు వినఁ బరింప మహా పుణ్యదానుకముగదా! పార్థా! సాధనమున బనులు సమకూరుచుగదా! కావున నా త్రవిశ్వాసమునకు మించిన యెండు బాగుపాపవత్తిగలదే! అని

సాత్త్వికోపదేశమొనర్చిన నారాయణుని కథావిధానమున కిచ్చమెచ్చుటయు నామ పెద్ద పొద్దునందున నరనారాయణులు సుఖనిద్రాయతులై శయః జేరబోయిరి.

అ శ్వ నీ కు మారు ని క థ .

మున్న జమదగ్నియను నొక మహర్షి తపోనిష్ఠాగరిష్టుడై సుహరణ్యమధ్యమున కుటీర మొకటి నిర్మించి దైవతమునుగూర్చి పరిసరి విధముల యజ్ఞాదికృతువులు నిర్వర్తించుచుండెను. ఆకర్మభూమింగాంచి తరించుటకనేకప్రాంతములనుండి భక్తిపరాయణులెల్ల గుమిగూడి వచ్చి యమృహోత్తుని కర్మానుష్ఠాకములంగాంచి కృతార్థులై, కతన తమ పూర్వజన్మపరిపక్వమై వైరాగ్యసంపన్నులై యచ్చటనే యాముని పాదారవిందముల డెందముననిల్చి ప్రియశిష్యవర్గమై నిలిచిపోయిరి. ఇట్లు శిష్యవర్గములమధ్య జమదగ్ని వేదశాస్త్ర పురాణేతిహాసముల పాఠములఁజెప్పుచు వైరాగ్యోపదేశమొనర్చుచు విద్యుక్త కర్మకలాపుడై సత్కాలక్షేపమొనర్చుచుండగా నొక్కతరి నేడనుండియో యొక దివ్యాశ్వమువచ్చి యా యాశోమోప్రాంతమున వారియెట్టయెగుట చెంగలిడి యుడవులుచేయుచుండెను. దానిమెడలో వింతవర్ణములుగల పేటికమొండు వారిదృష్టి నాకరించెను. శిష్యవర్గమావంతంగాంచి యుత్సహించి గురువర్యులతో నివేదించుటయు జమదగ్ని వారి సం తోషముల జెల్లింపనోయీ! పోయి! నిరపాయమగుమావి త గ్రహించి రుండని యంతేవాసుల కాజ్ఞాపించి తా నిరీక్షించి యుండెను.

గుర్వాజ్ఞ శీఘ్రావహించి వారెల్ల నాయశ్వముచుపలాల్పించి భ్రమింప జేసి నెమ్మదిగా మూపునున్న పెట్టెను సంగ్రహించి గాంతునంతలో నాదిచ్యాశ్వమగృశ్వమైపోయినది. పిమ్మట వారామంజవమునిప్పి గాంచి తిరిగదా యాత్మదృఢముగానుండెను కన్నలు మిరుమ్మిగొల్పు నొక శిశుముద్రయందిమిడి మున్నది. కేసుకేరుననేడ్చుచు నాచుదపు నేల్లె న నెరుంగనట్లున్న నాశిశువునుదెచ్చి వారు జమదగ్నియెనుట చాపపై బరండఁ జేయుటయు నస్తుహాస్తుండిట్లనియె! ఓహో! విధితిమా. సంసారసంసర్గమెల్ల ఘోరనరకహేయవని యెంచి యసస్యించి పరిశ్య జించి సర్వాంగసన్నాసమైన ముదిముప్పునకు బాల పాడురోగమని తుదకీశిశువు మనపాలబడెనే! దైవోద్దేశము నిర్వర్తించక మాన. ఈది క్షుమాలిన శోకము భరించుటకంటె నేరు విచారమే లేదు పొమ్ము అయిన నవ్యాజకృతమైన దీర్ఘరాదేశముగాన వీనిందప్పక పెంచెదనని నిశ్చయించి ప్రియశిష్యులతో సత్సలారా! పదిలో షమనొకండు! కానిండు! ఈదత్తపుత్రశోకమువ్తకై కొత్త విచారమేల? మనము తప్పక పెంచు భాగ్యమే పుణ్యార్థమగు చర్యగానెంచును. అని యా బాలకు లాలించి యగత్యములగునట్లు ప్రాసని కోపచర్యలు నిర్వర్తించి స్వయముగా జాతకాది జన్మకర్మలు నిర్వర్తించి గుఱ్ఱముచే పట్టు బడుటచే వానికశ్యపీకుమారుండని నామధేయమిడి కన్నకుమారుని మాదిరిప్రేమాతిశయంబులతో బొంచుటయు నాబాలకు డు నోడి శిష్యులతోపాటు దండీయుగున్యకజనుదగ్గి మాటల శిరసావహించి వారితో సహపాతీయై యుండెను. లేబ్రాముండగు గురుపుత్రుని వారెల్లరు సోదరభావమున నల్లారుముద్దుగా ప్రేమించి యపచరింతుట నొక్క గీష్మపూర్ణిను నాయాశ్రమవాసులెల్ల చాలరేయి విద్యద్దోష్టి నెరపి సాలసివెన్నెల యారు బైట నశ్వసీకుమారునితో సహా బన్నుండియుండిరి. హాయిగా నిద్రపోవుచున్నారు.

అప్పుడాకాశమార్గము నిండుగ్రండు విమానారూఢుడై పోవుచు క్రింద వెన్నెలపైట పరుండువారింగాంచి చటానున దిగి వారందరిమధ్య భూలోకమునఁ బూర్ణచంద్రునివలె సహజ నిర్మలదేహముతో విరాజిల్లు నశ్వనీకుమారుని నెనుకీజేయఁ జని చనవుగా నాబాలకుని నానఁచెక్కిట్లు ముద్దాడుచుండెను. అశ్వనీకుమారుఁడు మేల్కొంచి యదేవా బూచియని బిగ్గరగా కెవున కేకవేయుటయు నిదేటివెంటియని యా యలజడికి దప్పులవారుసహితము మేల్కొంచి నచ్చుటయు జమదగ్ని యాదవ్యసుందరవిగ్రహమునిమేషకేతములతో నశ్వేత స్ఫురదుగ్నిముతో వేముకన్నుల సౌఖ్యధశ్యము వీని నిండుగ్రండుగా గుర్తించి నందిరి నమస్కరించి! సహస్ర దేవతానేతా! ఇంద్ర! భో! యజ్ఞశేషముల నారగించుటకై న గునియు దేవాదిదేవతలు మాయాశ్రమమున గుత్తనచ్చుట నూభాగ్యముకదా! మాకన్నులు కరవు దీరెను. మాపూర్వకృతి సామపుకొండలెల్ల తమ గర్భనభాగ్యంబున పటాపంచలై నవి. మీదివ్యపాదస్పర్శచే మాయాశ్రమమే పరమతీర్థమైనది. ఊరకరాని నహస్త్రుని సాక్షాత్తుకై న్యాయాతలిందేటికి విచ్చేసి యుందురో మాయైహికదుర్దోష కఠోరములగు శ్రుతులువిని గ్రహింప నుత్సహించుచున్నవని శిష్యసహితముగా దీనముగావేడుటయు దేవతాపతి యిట్లనియె. ఓమునిపుంగవా! ఇది యుభయ శ్రేయోకరమైన కార్యమగుటచే నీవిట్లు నన్నుగడింపఁజెల్లదు. నాపుత్రుని నేను పలావించుటాక భ్రాతీయా! తిరిగి వీనింగాంచుతండ్రికీడుగా గారాబముఁ జేయు కేవల వైరాగ్యసాంసారికునకు నీకింత చిన్నతనమేల? అని యూరడించుటయు జమదగ్ని యించుకయోజించి యింద్రునితో నిట్లనియె. ఓశచీకళత్రా! నాదివ్యజ్ఞానమింతకానకున్నది. ఇందలి గూఢార్థము వివరించి మాసందేహముబాపిగృతార్థ జేయుండనికడదీసిముగా వేడుచుండెను. అంతజమదగ్ని నుద్దేశించి యింద్రుండిట్లువిస్పష్టముగా వక్కాణింపఁ జొచ్చెను.

తొల్లిభూదేవి కంతమున కమూల్యాలంకారమును మహారాష్ట్ర రాజ్యముండెను అందులక్మణశర్మయను బ్రాహ్మణుడొకడుండెను. అతిథు నిగమాంతవేది. సర్వశాస్త్రపారంగతుండు. ధర్మకార్యాచర్య నతిత్తురుండు. సకలసద్గుణోపేతుడు భక్తిజ్ఞానసంపన్నుడు. నిరతాన్న దాత. మహాతిపశ్శాలి. అతిదీప్తిరునిగూర్చి మహోపాసనజేయగా దై వదత్తమును నొకపుత్రిక కులపవిత్రముగా నున్భవితెను. బ్రాహ్మకా ర్యచరణధురీణుండుగావున నామెని సావిత్రియను పూతనామధేయ ముంచి కన్నులపండువుగా నల్లారుముద్దుగా బెంచుచుండుటయు నానా రీతిలాను దినదినవృద్ధినమానమై యందముకంటె విశేష విద్యాసంపన్నురాలై సావిత్రీనృతామస్తానతత్పరచిత్తమై నోముసట్టి యుద్యాపన మొనర్చుటయు సావిత్రీదేవి ప్రత్యక్షమై ఆమెతో కుమారి సీభక్తి తా త్పర్యములకిచ్చమెచ్చితి. నీకీముల నసాధ్యములెవ్వయు లేనట్లు వరమిచ్చితి సంతృప్తపుగన్ము. నీయిష్టుచొప్పున నిండుగిండుగాని దేవత లెవ్వరయిన ప్రత్యక్షమగుట నిశ్చయము. ఉపాసనకింతకంటె నుత్తీర్ణమగుసిద్ధి యేమికలదూ? అని వరమిచ్చి సావిత్రీదేవి యదృశ్యమైనది.

ఒక్కనాడు సావిత్రి పూలతోటలో పూజార్థమై ఫలపుష్పముల సంగ్రహింపబోయి యింతలో సావిత్రీవరము జ్ఞప్తికిదెచ్చుకొని ఓహో ఈమంత్రబలమెట్టిదియో పరీక్షించెదగాకని నిశ్చయించి. నెమ్మనమున దేవేంద్రుడిప్పుడుండునా అని స్మరించునంతలో పరాత్ముండనగు నేను దివ్యకాంచనరథంబుపై రివునవచ్చి యామ్రమోలవ్రాలుట యునాసుందరాంగి లజ్జానివృత్తవదనయై డాకొన్నది. ఊడశ్శాయగు వేజవనవి జగన్మోహనాకారమునకు భ్రమసినేను ఎలనాగా! నీవు నన్నేల కోరితివి నాకార్యమేమని ప్రశ్నించుటయు సదుత్తరమియక నవ్వకొని మిన్నకుండెను. పచ్చిన సుప్రసన్నత వృధగానేరదు గాననేనామెను సంకల్పమాత్రమున లాలించుటయు నాబాల సద్యోగర్భముదాలెచు.

అంత నేను విమానారూఢుండనయి తృటిలో నదృశ్యమయితిని. అట్లు భవదీయంబగు గర్భంబుదాల్చి మగశిశువునుగాంచుటయు దల్లిదండ్రులుగాంచి విన్నవోకుల మెవర్త నముననుసరించి పరిపరివిధముల నెగ్గాడికులములో వెలిబెట్టుటయు నాయన్నులమిన్న శ్రేణికంటకము సహింపజాలక 'లోకులోకాకులో' యని నారిబాధనివారించుకొనుటకయి నా బాలునొక యరణ్యమునడించి తానురిపోసికొని బలవన్మరణము నొందెను.

ఈవృత్తాంతమెంతయు గర్జకతోరముగా నారదమహామునివలన విని ప్రాణవిదారయై 'అహో దైవతమునై ప్రాణరక్షణయను' నానె పమునగదా యొకశుభాత్మురాలు దుగ్గరణనొందుటయు మనీయపు త్తుండు దిక్కులేకపోయెనని విచారింపినను దేవరూపలబుత్రైంది యాశిశువునురప్పించి వానింగాంచి యాశీర్వాదింపి యుంకనహి కానుభూతియుండుటచే నారదమహాముని యాజ్ఞానునాగము వానినొక చిత్త పేటిలోనమర్చి దివ్యాశ్వముమూపుననుండి యిహలోకమునకుడిగ్గజేసితి. నాకుమారునకిట్లునీవు మహర్షి నన్నట్లు దత్తతండ్రినయియున్నావు. కావున నీనాసంబంధమెల్లు వృధపోవును. నీమహానకార మీశ్వోగార్థమయి నానన్ననమురంజించినది. ఇతండు నావరమునమేదిశీతలమెల్ల నేక చ్చత్రాదివతియై యేలగలడు. మరియు మీగుర్వాజ్ఞయైన నీవత్సకొక దివ్యమంత్రోపదేశమొనర్తును. అది యనుజ్ఞాతుండై అశ్వనీకుమారునకు గన్నతండ్రి యింద్రుడు రహస్యభేదమగు శత్రుమారణ ప్రక్రియనుప సలహాపూర్వకంబుగా దెల్లమొనర్చి యాశీర్వదించి నిజ నివాసమునుగూర్చి పోవుటయు నశ్వనీకుమారునిపొవున నింద్రునిదేవతలు సాక్షాత్కరించిరిగదాయని శిష్యులతోపాటు జమద్గ్నిసహితముగర్వించుచుండెను.

ఇట్లు షోడశాబ్దములు జరుగగ్ని శుశ్రూషలొనర్చుటయు నిం
ద్ర కుమారునియెడ బ్రసన్నయై యమృతహామని! ఓ! రాజుమారా!
మాజనకుండొనగు వరమెంతయు నై హికపరమైనది. ఈశ్వరాంశా
సంభూతుడవై సర్వభూమీనలయమునేలు పంక్తుగల్గి సరమార్థ శూ
న్యమగుట గంధములేనిగ గనకునుమై జన్మసార్ధక్యమొనరేర్వపు. కా
వున నాపితృన్యతనాటిగా వై రాగ్యోపవత్తి నేర్చియు భయత్రవిశోధిం
గాతువుగా! ఈ 'యెఱుక' తత్వసామాన్య వేదాంతసారము.
బ్రహ్మాదిప్రియవస్తు సామాన్యమగు ప్రకృతిప్రేమానుబంధమీశ్వరమున
మద్రీపహించియున్నది. అణిమాద్యష్టసిద్ధుల కొక్క మూలసూత్ర
మగు జీవరహస్యమే యందు దాహృతమైనది. చిహ్నించు సర్వజీవకా
రుణ్యమొక్క శాశ్వతార్థమున నిగ్రహితంబై మామచక్షువులకు
బ్రాంతియు విజ్ఞానచక్షువులకు బ్రహ్మత్వమైన 'బ్రహ్మసత్యం జగన్ని
ద్యం' యను భావమే దాని యంతర్ధాము. అట్టి సర్వసంపూర్ణప్రేమ
తత్వము గ్రహించి తాను తమతారతమ్యముల నైహికక్షేత్రములంద
క లింగభేదములఁ దగ గుర్తింపకనేచ్చా విహరనుగు దైవసంబంధమే
జీవితోద్దేశముగా బ్రవర్తించుటయే వేదాంతార్థమైనది. వైషమ్యము
మూఢవిజ్ఞాపనము. చెవిటిశ్రావ్యగీతము విసంప్రకార మజ్ఞాని ప్రకృతి
స్వస్వరూప ప్రభావమెరుంగక తర్కించి యాశనే గ్రహించును. గాని
దానిసారాంశమగు నాత్మపస్తువును స్వ సామాన్యాధి కరణానందము
వనుభవింపలేక క్షేత్రమునందుచున్నాడు కావున కుమారా! యైహి
కాముష్మికసుఖముల కొక్కయాశ జూపి ప్రేమనింపుటయే ముఖ్యకర్త
వ్యము ఆనందము భయ సుఖదాయముకదా! అదియెఱింగి ప్రత్యక్ష
మునకై కొంతవిచారముమాని పరోక్షమునకై కొంతత్యాగము మా
పవలెను. దానికే సహనముని పేరు. అత్మ నిగ్రహించి పరోపకార్థ
మీ యీశ్వర్గదేహదారువును దోహదముజేసి తత్ఫలితములనిరాశతో

లోకము పాటొనర్చుటయే బ్రహ్మసందమైనది. అని యెరుక గహస్యము నిర్వచించిన పితృవ్యండును మునిశ్రేష్ఠులనుగూ జనుగన్ని పాదములకు నశ్వేనీకుమారుడు సాష్టాంగ దండపమానములు గావించి యాజ్ఞబడసి యరణ్యమునకు పూజార్థమై ఫలపుష్పముల సేకరింపంబోవుటయు నొక్క వృక్షాగ్రమున శుకము తృప్తి గోచమయ్యెను దానినిబట్టి పంజరమున నాక నుత్సాహపూరితమనస్కుండై రాజపుత్రుండు దానినెల్లయిన సాధుమార్గమునపట్టి బంధింపనెంచుటయు దైవమాయయో యునది వృక్షవృక్షమునకు దాటి తప్పించుకొని యెట్లకేలకొక శాఖాగ్రము ననుసరించి పోవుచుండుజను గాచకుమారుడు ఎట్లువదలక దానిని వెంటడించెను. చివరకాయగ్రముక బిలద్వారము చేరెను. అది యుగధకార బంధురమైనది. రాచకుమారుడు చిమ్మచీకట్లు బాసి పోవునంతలో జలమయించిగా నొక్కదీప్తము దృష్టిగోచరమయ్యెను. అది నివిధప్రాకారాన్వితమై నిర్మానుష్యమై ప్రవేశింప నసాధ్యమైయుండెను. అదిబాటుసరికి లోహద్వారనిర్మితమైయిరి దుశ్శేద్యునిగు మందిర ద్వారక వాటము దారొసయెను. పిన్నుల లెక్కకు మీరు దివ్యమందిరములు సంతగాంతరముగా బాడగట్టెను. అప్పటికి దారొసవచ్చుశుక మదృశ్యమగుటయు రాజకుమారుడు డమ్మనపడి! ఏమీ! వచ్చినపని వృథాయైనదే ఇది మాయగా నున్నది, శుకము పారిపోయినది. ఈ తాచగ మ్యగోచరముగా నున్నది. నిర్మానుష్యమగు నీప్రదేశ మెవ్వరిదోకదా! అయిననేమాయె జూర్చి కాంచెదగాకని ధైర్యముచిక్కబట్టి లోనినిపోవుటయు నందొక్క దివ్యహర్యప్రదేశింబున నొక్క సుందరాంగి సృతగీతా విశేషంబుల సపూర్వకళానైపుణ్యముజూపుచు నాపల్ల రాజకుమారుని భాగ్యదేవతయో యనకన్నలపండువండునగుటయు నాతడామె యున్నవై పునకు దృష్టిసారించి సంతోషముగాఁ బలుకరింపబోయెను

ఆయన్నలమిన్న పూర్వసంతోషముండిగి తేచి నిచారించుచు కొక్క
మ్రోల దిగ్గున నిలిచియుండుటయు రాజకుమారుం డబ్బరముదోప
నా మెనుగూర్చి యిట్లు తిక్కించెను ! ఓచుండగాంగీ! రత్తిదేని యప
రాచతారయో యని నపురూపసౌందర్యమునకు నిలచుమై మహా వై
భోగము లనుభవించనేర్చు సీమరూపనంపదల కీ దుర్విచారమేల? నీ
యదంతమింత నక్కాణించి నాయాతొరముమాన్ప గాదా! అని ధై
ర్యముచేసి కలుగుట ను నాలతాంగి భయంబుగ చారసిట్లనియె! ఓహూ!
తాచెడ్డనోతి ననమెల్ల చెరచెనన్నట్లు నేరానిధికృతముని నధోగతి పా
లయ్యి మిమ్మెల్ల ప్రోత్సహించగలగు. మీరూపవిలాసములు గాంచ
పొందున తులగు రాచకుమారులయన సందేహముండుటయు వేష
ము గాంచ మహా వైరాగ్యసంపన్నులగు దివ్యాత్ములట్లు గాంచనయ్యె
డిని మోహనాకారా నీవిప్పుడెంతిషమానస్థులగుంటివో యోజిం
పుము. ఇయ్యది రక్తాక్షి యని రాక్షసియొక్క భవనము. ఈ దు
ష్టాత్ముగాలు బలుపురిరాజన్యల తన నృపాశుకవేశంబునం భ్రమిం
చు జేసి యీసారంగంబునజేర్చి వారిని కాళికానెనమునంబట్టి నధించు
చుండుట నాలా నుముయినది. ఈమె కాళీశయమను ఘోరతపమొ
నర్చుచు దేవీనన్నమునకై యిప్పటికి తొంబదితొమ్మిదియంది సాధు
జనులు ప్రాణాభిహరణనాయ మొనర్చెను నాయత్తిరాచనట్టికే జూడ
విక్కులేదయ్యెను. నేనన్ననోకాశీరాజపుత్రికను. యజ్ఞదత్తమహారాజు
నకేకై క పుత్రికనై సువర్ణముఖులు నామధే మహాదాల్చి చల్లారు
మద్దుగా బెరుగుచుండుటయు నీమాయరాక్షసి దృష్టిదోషము ప్రి
సరించి నాపంచవర్షప్రాయమున మాతృసర్వంకనీచునుండి యెత్తి మో
హన విద్యాకాయోగంబున గొనివచ్చి యచ్చట బంధించియున్నది.
నాటినుండియు నీపొడశొబ్దములను డియు నేటికి లోకస్మశ్యమవుచు
గాంచితిని. నోరెత్తి సభాపీఠంచువారు నాబునుబుచ్చు మానవముఖ

ములు నేడుగదా! గాంచియుంటిని. ఇట్టి దీర్ఘచెరలోనుంచియు నన్ను రక్తాక్షి ప్రాణభద్రముగాఁ బ్రేమతో పెంచుచునే యున్నది.

అయిన నీదుర్మార్గము పెంపెన్నటికైన పిలికిచెరలాట మెలుకకు ప్రాణపోకడమే ఈకత్తితో సాముకచ్చలలోని త్రాచెన్నడు మట్టమగునాయని తప్పించు నాదీనాలాపములార్తశరణ్యుడా పరమేశ్వరుడు నేటికాలించినన్ను బ్రోవనుద్దేశించి మీయట్టి దైర్యసంతోషములనీతావుకు బంపినట్లు సంతసించితిని. నిన్ని చ్చటికి రప్పించిన రక్తాక్షి యప్పట్ల యజ్ఞశాలజొచ్చి మీమారణోపాయమాలోచించున్నది. కాని తమరూపించినట్లదృశ్యముకాలేదు. స్వామి యంతకైన నావిన్నపమాలకించి. యాదుష్టరాక్షసుండి మీరుతప్పించుకో యత్నింతురో లేక ధైర్యమున నామెదురంతము బాపినన్న నీడిబుచ్చ సహధ్యుల కరణ్యమెరింగి నిశ్చయించి నన్ను కృతార్థురాలనొనర్పండని దీనముగా బట్టుటయు నశ్వనీ కుమారుండా మలామణిగాంచి యిట్లనియె. ఒహో ఎంతభయమున వాపోయెదవీ యబలాత్సమిట్లనే నీరక్కసికి జుంకిపోదు ననుకొంటివో సుందరాంగీ యిటునిను ప్రకృతిసిద్ధమును నీచిత్రాకర్షణముననేగాక పారుషీయమన్న నిట్టిపాపముభంజించుటయేకదా? కావున సాహసికోత్తములపట్ల నీరక్కసియేకాదు వేయితలలను దుష్టాత్మతనైన దారొక్కిన వంచించెదనని శపథమొనర్చుచున్నాను—చుదీయప్రియజనకుండగు నిందుఁజొసంగిన శత్రుమారణ విద్యాప్రభావమీరాత్రిచరికి మారక హేతువగుగాక! మదీయగుర్యరులొసంగు నెరుకయే జమదిగ్నిప్రొక్తమై యిహపరసాధనమగు సీమష్టరాక్షస సంహారకారమారణమంత్రమై పరోపకారమున బోవుతిమనియై గ్రాకారుండై యుభుపించి కత్తి నెత్తి బోవుటయు సువర్ణముఖరివుననచ్చి ప్రాణనాథా తమరంటిధైర్యనాయకులే యగుటసిశ్చయము అయిన వేటిరిపాటపివేక మేయగును. అని వారించునంతలో రక్తాక్షి యాప్రాంతమునకువచ్చిరా

జనుమారుండుంచి యిట్లునీయె ఓమూ పుణ్యపురుషా నీయాగతంబున
నాగేహము పవిత్రీమయినది. మీయట్టి మహాత్ములు నాయలనే
గుకాళికాదేవిదర్శించి పోవుటచూచారమయినది. కావున నీకాంతా
సహితముగా దేవాలయమునకుపోయి నాపూజావిధానము నించుకగాం
చి నన్ను కృతార్థురాలంజేతురుగాక అని భయభక్తులుబ్బిపడ బలుకుట
యు అతివినయం ఘోరతక్షణం కదా యని గ్రహించి యెత్తివచ్చిన
కోపముగిక్కిలేసి అన్యధాశరణంనాస్తిత్యమేనశరణం మహాఅను మ
హామృతమువచ్చెనే నేడుకానిమ్మని నెమ్మనము దృఢమొనర్చి యాశ్వ
నీకుమారుండామె యిష్టానుసారము కాళికాలముసొంత బోయెను.

అది యొకచిత్రీమయిన గుహామధ్యప్రదేశము. ఎండకన్నెరుం
గని నిబిడాంధకారబంధురము. అందొక హోమండుము ప్రయాగ్నియ
ల్లు రాతిగిందినమలు రాజుచుండెను. ఎట్లయెరుట కాళీవిగ్రహముగాం
చనపూర్వముగానున్నది. ఆధూంధీపార్శ్వనము మహానివేదనార్థము
జూడ గర్భనిర్భేదముగానున్నది. పూజాద్రవ్యములన్నియు కొండెత్తు
లై సువర్ణపాత్రముల వేర్వేరవమర్చియుండెను. అంతరక్తాక్షి రాజునూ
రునిగాంచి మహాత్మా ఈయమః గళములతో దేవదన్యన మొనర్చుట
భావ్యముకాదు. ఆచెంత కోనేటిలో శుచిన్నాతులై రండు అనినూ
జ్ఞాపించుటయు నాతడువలెయని పోయినచెప్పును. అచ్చటనే చిత్రీ
ముగాంచవచ్చిన సువర్ణముఖి గుండెదద్దరింప అయ్యో వాకర్మముకా
ల నాయణాగ్యముపెంపుగా నీదివ్యాత్ముడు నాయుపదేశమియ్యాగ్న
టముదుధ్య మరచియుండడుకదా ఆదుష్టాత్మురాలి యాజ్ఞ శిరసావ
హించి నమ్మినఫలముగా తనగోయి తాద్రవ్యకొనునేమోఅని నినా
రింపదొడంగెను. పిమ్మటరక్తాక్షి అర్చనావిధానమున సక్రమముగనిర్వ
ర్తించియద్యాససంకల్పకాలమున నారాజకుమారునిగాంచి సవినయ
ముగా దేవా ఏదోమూఢభక్తి యుట్లుసొంగమయినది. కావున నిష్టా

తృతగల్గి దంప్రణామభిధనల్ని దేవనలంకరించుటకర్తవ్యము. అట్లా
 నర్చినపిమ్మట కాళీప్రసాదమారగించిన భాగ్యముకల్గును. అనిహెచ్చరిం
 చుటయు రక్తాక్షి మంత్రమునకు గుయ్యక్తికి సంపించినట్లు పైనటించి
 ఓయన్నా! పూర్వకర్మపరివర్తమునంగాని యిట్టి విశేషభక్తి పరాయ
 ణత గలుగనేరదు. చేనల్పజ్ఞుండను. విద్యాసంపన్నుండనే గాని యను
 భవ భక్తిపరాయణుండగాను. కావున నోతల్లీ! జగన్మాతయగు కాళి
 కాదేవి కెట్లు ప్రమాణమాచరించుటయ్యుమో జేసి జూపుము. తెలి
 యక యాడలబరమనకు భోయి దేవికి వృథాచారముఁ జేయనొల్ల
 నని రక్తాక్షికి హృదయానందముగానట్లు నమ్మ బల్కుటయు నెట్లయిన
 నితడు ' నంటయింటి కుండేటిచందమే ' కదా వెరవేలనని నిశ్చయిం
 చి రక్తాక్షిదేవయెదుట సాగిలిపడి యుండను. ఇంతటితో నామె పాప
 ము బద్ధిలై నది రాజకుమారుడు చటాలున తనయొడిలో గోప్యపర
 చిన కరవాలము దీసి యొక్కయేట నారాక్షసిని తుత్తునియలుగా
 నడుకుటయు నామె దిక్కులేక గతిపొందెయై కైవల్యపదవి నలంకరిం
 చెను. ఈకృత్యమునంగాంచు కాళికాదేవి రాజకుమారుని నాహస
 సాత్వికారాధన కిచ్చమెచ్చి ప్రసన్నయై యిట్లనియె. ఓయీ! విజ్ఞాన
 వశమునంగాని దేవీప్రసన్నత గాంచుట దుష్టభము. ఈరాక్షసార్చన
 మింతతో తుదముట్టినది. నీకేదేని వరమిచ్చెద నర్థింపుమని వాకొనుట
 యు రాజకుమారుండామె పాదారవిందముల కెరఁగి ఓజగన్మాతా!
 తమ యవ్యాజ కటాక్షమే నాజన్మ తారనయిన ఇంకేమికావలయు
 నైన మాతృచిచ్ఛము చిన్ననాటి విద్యయే కాన నీరాక్షసి ప్రిలు
 మాలి లిలిహారమిచ్చిన సాధుజనములఁ గమ్మరింపుమని సాష్టాంగపడి
 వేడుటయు కాళీతల్లి రాజకుమారా! నీవరోపకారబుద్ధికి మెచ్చి వరమి
 చ్చితి మరియు నానుప్రసన్నత వృదాపోజాలదు. కావున 'కాళీయిష్ట'
 కోపదేశ ముపసంహరియై క్తముగా గైకొమ్ము. దీని పునశ్చరణ మొన

ర్పి తర్పణ విధానమునఁ గృతార్థుండవైతివా! ప్రాణభయమే కలుగ
ను. విగత జీవులీమంత్రజపమున సజీవుకొదురు చూడమణి నిజహస్త
ముల జలముఁభిషించిన నాహోమక్కుడము చల్లారి మాతృగర్భముగు
టయు నందుగడి కిరీటమాంధాతలగు తొంబదితొమ్మండు రాజులు
బయలువెడలి దేవీదర్శనభాగ్యంబున జన్మతరించెరాయని హర్షిమా
నాలోకజననింగూర్చి వివిధస్తనములొనర్చి తల్లిచుట్టు పిల్లలట్లు దేవీ
మధ్యమున భజనలు సల్పుటయు గాళిదేవి విశేష సంతోషమున వారి
నెల్లరి యథావిధిగా నాశీర్వదించి యంతర్ధానమయ్యెను.

అట్లు సజీవులయిన రాజులలో నొక్కఁడు సునర్ణముఖిని జేరి
బిగియార గొగలించి ముంగురులు దుగ్గివ్వ ముద్దాడి! అయ్యో! నా
కర్మముకాల! నిన్నుగాంచు భాగ్యమెన్నటికిఁ గల్గెనో తల్లీ! పంచవర్ష
పాయమున మమ్మల వీడియిప్పటికిగదా గ్రీష్మగ్రాంచనచ్చితివి. అని
యానందబాష్పముల విడుచుటయు సచ్చటివారెల్ల రన్భుతానందచే
తస్కులయిరి. అంత నావృద్ధరాజువ్త్తా! నేను కృతార్థుండయితినిగదా
మన ప్రాణదాతయైన యమృతామృత నుచితరీతి సత్కరించుటెట్లులో య
గమ్యముగా నున్నదగుటయుఁ దక్కుంగల నృపాలశేఖరులెల్లరు తోడు
గా నిట్లని యెల్లెత్తి నక్కాణించిరి. కాశికేశ్వరా! ఈదివ్యాంగన మన
ముక్తదాత్రి. ఇతఁడు గన్నతండ్రి. వీరువురింగూర్చిల మహా విశేషోక్తి
మగు దైవతాకార్యమగును. అందులకీనంగీకరించి మా చనవు పాలిం
పు మనుటయు నాపెద్దలకెల్ల వినయిండ్ల యశ్వినీకుమారుఁడిట్లనియె.
అహ! నృపాలులారా! వీసికింత కింత సేయంతగునా! మే మనోనాను
రాగల్బుచేతస్కుమై యుండుటయు మీరాక మాకు ప్రత్యక్ష దైవ
ప్రసన్నుతాదేశముగా బహుమానపురిస్సరిముగా నున్నది. మీదర్శన
భాగ్యంబున మాయుభయులజన్మ తరించినదనుటయు మిగులు రాజ
స్య లార్యా! రాజోత్తమా! మేమీసరకకూషమునబడియు లోకా

నుభవమెరిగిన సర్వార్థపరిత్యాగులను మాకుత్తరజన్మసాఫల్య మిచ్చిన పరధాతవీమహిపాలనభారముతమునీవిజ్ఞానాత్మపరముగా ధారవోసియున్నాము. జననాకస్యంతుకర్త వ్యష్టసిద్ధిదిమిర గీకరింపకతప్పదని తొంబదితొమ్మిండు భూపాలురుమరు రాజ్యసన్యాసమిచ్చి తపోనిష్ఠతో జీవితాశేషము సత్కాలక్షేపమొనర్చుటకు శుభబద్ధులై అశ్వసేకుమారుడట్లు దేవేంద్రవైభోగముతో సువర్ణముఖయు తండ్రియు నిష్టబంధువర్ణములు సానుంతస్పృహలురు బలసికొల్పి సర్వణమార్గమున బోవును నచ్చటదండితో సమానుండను. గురువునకు జమదగ్నిగౌశ్రమము బ్రవేశించియమ్మహాత్మునకు వినయవినమిహోత్తమాంగుడై వందిరుటయు నాముసిపుంగవుడా నూత్న వధూవధుల మన స్ఫూర్తిగా నాశీర్వదించిబోచి యిట్లనియెను నత్స దైవపితృవాక్యములెల్లరిత్తయగును. ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తులతీర్మాదులట్ల శోభాయమానుండనగు పరివన్ద్యస్వభావుండవుగన్న తండ్రికింట వేయిమడుగుల రాజ్యప్రతిష్ఠయునగార్థబలంబులనేర్చి శాశ్వతకీర్తినిలయుండ నగుదుననుభావితచారిత్రమంతయు నాదివ్యజ్ఞానమున నింతమున్నేగి హించియంటిని నీశుభంబుపెంపున నాజన్మసహితమేక నాభాగలంబ ద్వయమని యుభయతాతరించియున్నది. అని యాశీర్వదించిభావజ్ఞుడై వీడిబుచ్చుటయు శశ్వసేకుమారుండు తొలుదొల్త కాశీపురముజేరి నాడొక శోభనముహూర్తమున సువర్ణముఖ దేవీనిపరియణమగుటయు దైవతాలోకమునుండి దేవదుంనుభులు భూనభోవిశ్రుతిముగా మంగళభ్యాసములు నలుపుచుండ దివ్యాంగుల సుశ్రుతిముగా గాంధర్వమేళముల దాండవించి దివ్యసిగంధ పుష్పవర్షముల నారాజదంపతులపై విరజల్లుటయు నొక్కపెట్టున దేవబ్రాహ్మణాశీర్వాదముధ్వనున శశ్వసేకుమారి సువర్ణముఖులకు గళ్యాణోత్సవము నకీడుగా బట్టభిషేకోత్సవము నిర్వర్తంపబడుటయు సాధుపేదలాబాలగోపాల మాశుభము

హూర్మునబ్రహ్మనందనపురితచేతనులై ముట్టిపార మేష్టితరాజ్యము. నేక శతవత్సములునిరాంతరాయమునముగా వర్ధిల్లుగాకయని దేవునిప్రార్థించుచు సజనిలయములకేగిరి. అట్టిసహసిద్ధులనంది యశ్వినీకుమార చక్రివర్తి యిష్టభాగ్యాసమేతుండై యామహీనండలను దివ్యశతవత్సరములు జనానందముగా నిధ్యుక్తధర్మమార్గానల బియ్యె యేలి షరమున శాశ్వతానంద సంధాయకమైన మోక్షపదవీ ఛట్టభద్రుండయ్యెను. పార్థివా దైవాదేశమున్నమానవత్త్వమిహపర తారకసాధనమానుగదా అట్టి పరమానందమేల భక్తితాత్పర్యముత్తివై సంగ్రహింపరాదని హెచ్చరించునంతలో పెద్దప్రొద్దయినందున నరనారాయణులిరువురు సన్మోక్షస్వహస్తసంకలితులై బ్రహ్మనందముతో శయ్యాగారము జేరిరి.

క మ లా ప్ర మ హా రా జు క థ

అట్లు పండ్లొండు సాయగనమయమగుటయు బొంబడనమధ్యము డు నారాయణునికి సాష్టాంగపడి దేవదేవా! గురుతుల్యుండవు వేడుక నెచ్చలివి కడుగూర్చుండుగుండవిట్లు త్రైమూర్త్యాత్మకుండగు మహానుభావుని ప్రాసకమునగదా యిట్టిదివ్యవైరాగ్యోపదేశ మంత్రమిహపర సాధనమును జన్మపాననమునేర్చియుంటిని. ఇంక శేషించిన వైరాగ్యలక్షణంబున నచలపూర్ణోపదేశమొనర్తునని నిన్ను వాగ్దత్తమిచ్చియున్నాడుకదా అన్వర్తసోపానమంత్రముసహితముగదా విధానముగా జమత్కరించి నామూఢవిజ్ఞానమునకు గాఢముగా వాత్సన్యుడేసి నాయల్పశిష్య

వాత్సల్యము నమూల్యజ్ఞానోష్ఠేజమై శాశ్వతబ్రహ్మకల్పముగా వికాశ మొందురీతి ననుగ్రహింపవేయని వాత్సల్యపూర్వకముగా నర్పించిన మేనమరంది భక్తి జ్ఞానముల కలది నారాయణుడిట్లు వాక్రిచ్చె. ఓయీ ఎరింగియుమాయలో నడవవేల నీవై గాగ్యతత్త్వమాత్మావాత్మచిక్షణ దక్షమై యింకను పరిపక్వముగానట్లున్నది. ఈపున్నమరేయికొక సతి ప్తాచారసంపన్నమై యద్యైతసిద్ధిదాయకంబైన గాధావృత్తాంతముపరిచయమొనర్చుచున్నాను సావధానమతీనైయున్న నిందలిదివ్యాధ్యము ననై హికాముష్మికసుఖములేగాక సురాసురల కలభ్యమైన యమృత కాయసిద్ధిసొందగలవు దై నమానవాతీతమైన యాప్రకరణమును సాంతియుగా మనోమద్రజేసికొన్న నీవై గాగోష్ఠి యుత్తియు గరతిలా సులకమగును. ఈనదాబ్రహ్మరహస్యమునని యాచరించికృతార్థుండవగుము. అని సుబోధకముగా బట్టుటయు నీక్రిందివృత్తాంతముచినియింపదొడంగెను.

పూర్వము విద్యావలయమునివేరొందినయజ్ఞయిననగరరాజముండెను. రాజసింహుండా నామ్రాజ్యాధిపతియై జనహితార్థముగా ధర్మ పరిపాలన మొనర్చుచుండను, ఆయనకు సౌదామినియను తేజోవతిప్రియ భార్యయైయున్నది. భార్యాభర్తలన్యోన్యప్రేమానురక్తి యుక్తముగా బహుకాలసంసారసుఖములనుభవించుటయు గొంతకాలమును బుత్ర సంతానమును గాంచిరి. కాని సౌదామిని ప్రసవమయినతోడనే యిహలోకమునువీడు నభాగ్యముగల్గుటచే నృపాలుండు మిగులవిచారించి యామాతృసేనమైన శిశువునే తల్లిమారుగా ప్రేమించి యాతనికి కమలాకరుండను నామధేయముంచెను. విచారించియులభిలేదనిసరిబుచ్చుకొని యాబాలుని కడురక్తితో బ్రాణహిదముగా గాంచిపెంచుచుండుటయు గమలాకరుండు శుక్లపక్షచంద్రునివలె దినదిన ప్రవర్ధమానమై తండ్రియాజ్ఞానుసారము విద్యావేత్తలయనురాగమునకుఁ బాతుండై నా

రిభోధాసాధనముగానత్వల్ల కాలములోచే వేదవేదాంగముల ధనుర్విద్యా విశేషంబుల నుత్తీర్ణుడై సకలవిద్యాకోవిదుండన్న నోయనునంతటి కళా వైదుష్యమునేర్చి ప్రాప్తటి హివ్యుండై యుండెను.

రాజనకెల్లవిధముల సంతోషదాయకమే యయ్యున్నదాస్యము పసింట శోడిదిక్కులేమి ద్వితియవివాహమున కుద్యుక్తుండై నిజకామ సాంధాభిముక్తికై యొక లేజన్యని సుందరాంగిని యిందుముఖుని వివాహమయ్యెను. ఆమెయు విద్యాచిసయాది సంపన్నయై యాశతివృద్ధుతో కొంతకాలము సుంహరి మొర్రెను. కాని కాకముక్కునకు దొడపండ నికాటికి కాలుబాపియున్న యుగసానవశో బెండ్లియగుట నామత్తకా శిషి కామోభోగంబు వీడెను సాధనముగాక లోలోనదిగులుపెచ్చ జూచ్చెను. ఇంతలో వృద్ధపుత్రులును గాంధీతరమున బరదేశవాసిగా నలవచ్చి రాజ్యభారమంతయు పనయిశీలుండను సచివాగ్రణికి స్వాధీన మొసర్చి ప్రేమభాగ్య యంతిపురికేగి సుందరీ నేను గ్రమ్మరి నచ్చునందాక జాగరూపరాలవై గుండుము. సచివాగ్రణినియిష్టాదలసి వర్తిం చునట్లుత్తరువుజేసియుంటినని యొప్పజెప్పి కార్యాతుగుండై తాజసింహుడేగెను.

ఇందుముఖ జీర్ణవ్యాధి నాడు బహిర్గతమైనది. ఆస్వేచ్ఛానిహా రాలోచనమున నెన్నెలరేయి దలంపులఘోనామె కామత్వమురేకెత్తి నది. అహో పానకర్మమా ఈరాజ్యవిశేషమునకాశించిగదా నాతెలిదం డ్రోలి గుదిబండ దగిలిచియున్నారు. ఇది విగ్రహపుష్టి నైవేద్యనష్టి యని చూపుమొరపుగాని సుఖసంసారమునకగ్గిపుంతయైనది. నాయకా వ్యవవిలాసములకీడనట్లానరేయియైన సిష్టాలాపములా, కామభోగము లా, శృంగారమయపుసంగములా! అన్నియునుడిగియావృద్ధుడెట్లునన్ను రమింపనేర్చునా? సామాన్యస్త్రీజన్మమునెత్తి యిట్లు విరహాగ్ని పాలపు చుంటినే!

ఈతఁడు నామమాత్రమున కలంకారవిద్యార్థియన్నట్లు నన్నేదో నిర్జన ప్రతిగా రాజచిహ్నము గై గండగా వలచినట్లున్నది. ఇట్టినిరర్థక సంసారమునకంటె నానీక నరకమెద్ది? అఖండ బ్రహ్మచారిణి నై యున్న మన్ని యందు నే! దీనికంతయు ధనాశాపీడితులగు జననీ జనకులే కారకులు. వారి యపరాధమే నన్నిట్లు కామగ్ని నెవమున లేచుచున్నది. 'నాస్త్రీస్వాతంత్ర్య మర్హసీ' అను నిర్ణయమునకుఁబోయిన పురాణ వేద్యమగు సావిత్రీ, సీతాదమయంతులు మున్నగు నారీరిత్నములేల పురుషాతీతమగు గౌరవములనందినాపత్రినతాళిరోముఁబుని విఘ్నము గాంచియున్నారు. అవును వారిస్వేచ్ఛానుమతుల స్వయంవర విధానమున ననుకూలదాంపత్యసుఖముల నందియుండుటచే వారికామాతురత యుడిగి పేరెన్నిక వచ్చినది. లేకున్న నాయట్టి యధ్వోన్నికాపురమే అయిన నీమారుని కూర్చొని భంజించిగాని నేను వేరలోచన నొనర్చును. ప్రకృతిసిద్ధమగు సర్వసామాన్యమగు విషయవాంఛ నరిగట్ట త్రిమూర్తులకేని వారి యర్థాంగులకేని మునిపుంగవులకేని యార్థ్యలోకవాసులకేని సాధ్యమైనదా! నాప్రార్థమునకై విచారించుట కంటె ప్రాప్తజ్ఞానమున నాధించినదే విజ్ఞానము. అని నిశ్చయించి యానదురేయి నిద్రనొల్లమనొక చేటికరప్పించి రహస్యముగా 'నోసీ' నీవన్యథా తలంపక వెంటనే కనులకరుని మందిరముఁజూచి మితల్లి పీడకలంగాంచి భయమందుచున్నది. త్వరగావచ్చి యామె బాధ నూన్పునుని కోరుమా అని యాజ్ఞాపించుటయు నా దాసిరాజమందిరముఁ బ్రాప్తించి సుఖనిద్రాసక్తుండైన రాజకుమారుని మేల్కొల్పి యీ సందేశ మెఱింగించుటయు నాతఁడు హడలిపోయి వెంటనే యిందుముఖ సముఖమ్ము జేగంజనుటయు నీన్యనధానమున దురంచితావేశ పరవశయై యున్న యిందుముఖ మృదుతల్పముపరచి, దివ్యసుగంధములగుది అమూల్యభూషణాలంకృతయై, శుచిస్నానమొనర్చి రింభోర్వశుల

ధిక్కరించు కామవేషమున నెదురై వచ్చి యాబాలకు నొక దివ్యాస నానీనుజేయుటయు నాతండు తల్లింగాంచి వర్తమానార్థములు యథా గ్రహములన్ని చిహ్నమున నామెతో పట్టనియెను. అమ్మా! అశీషపురీ జనంబులీ దివ్యరాజ్యంబున నిచారహీనమై నిర్భయముగా గుండెలపైఁ జేయివై చుకొని నిద్రించుచుండగా మాయమ్మగారికే యిట్టిమనస్సప్న వీడి రావలెనా? ఈస్వల్పమాత్రముకై మీరేల జడి చువలయును. కావున విచారముడిఁగి యుండుడు. అగత్యమైన భూతవైద్యునిఁ బిలువనంపెద నని యుపశాంతినాక్కుల బలుకుచుండుటయు నామె దురుద్దేశముదేర్చి కించిన కతమునఁ జేటికకు సైగజేసెంతలో నామె పోయి సువారము లన్నియు బంధించుటయు రాచకుమారుండు శుద్ధాంతమున బందీకృతుడయ్యెను. ఇంక నిజేచ్ఛానుసారముగా కామనాదోపచర్యలఁ బరిత్యక్తయ్యా విశ్వయమున నిందుముఖి లజ్జమాని కమలాకరునితో ఓ! జగ దేకసుందరా! పీడకలయా! ఈస్వర్ణపీడెన్నాళ్ళుగట్టెక్కునాయని బాధ పడుచున్నదానను. నాయెలజవ్వనముప్రాపుగా నీకామసౌఖ్యములిచ్చి నన్నేలుకొందువని నమ్మి మరుఱాకకోర్వలేక కోరి వర్తమానించి యున్నాను. నాయిష్టభాగ్యము నేడు దక్కెనుగదా యను సంకోషించుచున్నదానను. పీడాపిశాచమని భూతవైద్యునిబి. వనంపెదవో! ఎన్నె కాడా! నీకామసుంత్రోపసన్నతాదృష్టి నాయపురూపతారుణ్యముపై ప్రయోగించి వినియోగించి నా కామపీడాపరిహారమొనర్తువుగాకని దిగ్గున లేచి యాతనిని బిగియార గొగలింపయత్నించె. అంత రాజకుమారుడు విహరించుచూ తల్లీ! ఇట్టి దుర్జయ మెదే గనివిని యున్నామా! ఇది చిత్రాంగివృత్తాంతమని స్వప్నించుచుంటినో నన్ను పరీక్షింపనో, రాగతనమో ధీమనమో తెలియనేరకున్నాను. నాప్రియ జనకునకు ధర్మపత్నివై, సకలరాజ్యభోగములు నేర్పిన యంతటికన్న వరుసనున్న నన్ను వృథాప్రయత్నమున మాయజేయజూచుట దేటి

న్యాయము. విభ్యాసంపన్నులు, సాంసారికులు, భర్తృసేవానిరత లెన్నఁ
డైన నిట్టి తుచ్ఛముగు నల్పముగు మారుతోనలు గొక్కియండిగే
తిల్లీ! అన్న నాచనపు మన్నించి నను వీడిపుచ్చిన పుణ్యమునంబొమ్ము.
అని దిగాలునలేని వెడలిపో ప్రయత్నించెను అకటా! ద్వారములన్ని
యు బందీకృతమయ్యెను. ఒంటరిగాఁ జేజిక్కిన సుందరాంగు నాయన
స్థలో గూడకున్న పాణినిదారమని యెంచుచుందు ముఖ యుద్రేకము
న నాతని కరముగ్రహించి శయ్యకుదారబోయి! ఆహా! ఏమిసీతి
పరీబోధ. ఇంత విద్యాపారంగతబుద్ధిగల్గిన తడ్డివివాహసమయమున
నేలజెప్పవయితివి. అందిన జుట్టు లేకున్న కాళ్ళుగదా! ఈమగబింకము
లన్నియు స్త్రీ తనంతట వలచుటయే తెచ్చిపెట్టిన ముప్పు. నీతండ్రి
వలదన్న నీతిపరుడేయైన నా మనసు ను మాని సన్నేల చేపట్టి యుం
డను. మరియు వలచియున్న న భాస్యమున నీకెంతపాపమో యెరుంగ
కున్నావు. వలదని వారింప నీసాధ్యమగునే! ఈద్వారకవాటములు
జాతినవే సాహసమున నాపలికి పోజాలుదువు కష్టసుఖము లాలోచించి
నామన్న న నాలకించిన సరి. లేకున్న నామానప్రీతిములట్ల నన్ను
కంఠుహింసకు గురిసేయు నీనీతినిక్షేలకొట్టకు. ఈరహస్యము బ్రహ్మ
భేద్యములని దరిజేరి యొట్టుపెట్టంబోవుటయుఁ జింతాకులచిత్తుండై
రాజకుమారుండామె చేయి విడలించి నమస్కరించి యొకమోల
సవిషయముగా నిలచి! మాతా! ఈదురంతము నాప్రాణాంతమైననరే!
ఆపుణ్యపాపములెటులో పరిహరించుగాక! ఈతుచ్ఛరహస్యములు నీవు
నేను మాతండ్రియు జనలోక మెరుంగకున్న సర్వసాక్షి యగు నారమే
శ్వరునియందు తుదిపరీక్షాకాలమున గండన పరతు లేండ జేయ సరికి
సాధ్యము. కాన జననీ! ఆత్మవగచనము, గౌరభంగము, నీతిభగ్నము
నగు తుచ్ఛసుఖమునకై యిట్టి దురంతము సాధింపకుము. ధనము
పోయిన వచ్చునుగాని మానహాని గ్రమ్మరింప సాధ్యమా! నన్ననుగ్ర

హించి నీయిష్టమువహించున వర్తింపుము. దై నముపై భారముంచి యన్నిటనే సహించుకొందునుగాక కొరమాలిన దురంత కామచింత నొల్లనని ధైర్యముగా వాక్కునుటయు నింక నభయంబుల దనఁబూసితియు నెరవేరు నెరపుదోపక యిందుముఖ తోకత్రొక్కిన మనకపు పాముగతికో పోదీర్తిక్తుననన్కయై దిగ్గునలేచి గగ్గోలుపెట్టుచూ! అమ్మో! అయ్యో! ఎంతమోసము! ఈకామాంధుడుఁ నన్నొంటరిపాటుగా నింత రంతుజేయనుండెనో! ఎవరువారూ! రండు! రక్షింపుడు పట్టి శిక్షింపుడు. అని రాజభవనమదురునట్లు దీర్ఘవిలాసము లొసర్చుటయు నాయక్కినురేయి నార్తాలాసములు భయకరిపితాస్తులై రాజభటులొక్కొక్క ముడి నాధ్వని వినియున్నచోటునకు వచ్చుటయు నచ్చట దిగ్భ్రమజెంది కాలు చేతులాడక రాజకుమారుడు నిలిచియుండెను. అతయిందును యాతని రాజభటులకుజూపి! ఓరీ! మీరు దైవములు విచ్చేసి నన్ను గాపాడినారు. లేకున్న నీకండకానగుడుఁ(నామానప్రా)ణములు దక్కించియుండునా! ఆహా! మహారాజా! ఈకచ్చలలోని పాము నిట్లు నాప్రాణమునకుఁ బగపట్టిపోయితివా? వీనిని తగురీతి శిక్షించి బుద్ధిచేర్చుకున్న 'తల్లిచెవులు తెంపినవానికి పినతల్లి చెవులొందమా! రాజమాతయన్న కన్నెరుంగనివాడు లోకమువాండ్రొ నెగ్గనిచ్చునా! నీనిముఖముంగొంచిన సర్వపాపములబ్బును గొనిపొండు. బందీకృతునిగావించి వచ్చెదరా ' ప్రాణములేతోనుండును లేదని యశ్రద్ధచేయుదురా రేపు నామరణవృత్తాంతమే మీయిష్టరాజ్యప్రాప్తియగునని గొలుగోలున నేడ్చుఁ బట్టపుదేవినూరడింది రాజభటులు నిర్దోషియనక రాజకుమారునిబట్టి వెంటనే బందీకృతునిం గావించిరి. అప్పుడు దుష్టనుత్త కాశిని తన మానము దక్కెంగదాయని హర్షించునట్లు రాజభటులను సత్కరించెను. రాజసింహు డింటికివచ్చుసంతోహ నీదుర్వార్త చెవినిబడుటయు నందలియధార్థము నరయుటకై సత్వర

యంతఃపురమునకుంబోయి గాంచెనుగదాయెంతయు చింతాకాంతమై యుండెను. దాసదాసీజనములు దేవేరిచుట్టుమూగి యోదార్పుచుంటుంటయు నామె వికలచిత్తయై నట్లు దురంతచింతవెడలబోయుచు మలిన నస్త్రములగట్టి నృపాలనికట్టెదుట గడుశోచనీయముగా నాపోయెను. ఆవృద్ధుడు గర్తవ్యమెరుంగక నిజచేలాంచలమున నామెదుఃఖము జల్లు నాపి నెమ్మదిగా నంకతలమునజేర్చి యుపలాించుటయు నాయువిదవెక్కి వెక్కియేడ్చుచుండెను. దాసీజనములూ విన్నవృత్తాంతమంతయు బూసగుచ్చినట్లు రాజునకు దెల్పినపిదప నిందుముఖవ్యసనము సటిండుచు లోలోననాతని హృదయముకీగాధ గాఢముదితమయ్యెగదాయని నిశ్చయించుటయు నిట్లు సమర్థింప మొదలిడెను. ఆర్యా సమస్తభూమిచక్కమునేలు భూమిశులజెట్టబట్టియు బతివ్రతాత్వమునకన్వీతయని ఖ్యాతిగన్న కుహోద్భవసన్న పేరు పెంపునగర్వించు నామానప్రాణములు కన్నకుమారుని హస్తగతమయినది మహారాజా కాకిపిల్లకాకికేముద్దుగదా మనదేశదాయని యింటిదీపము మద్దగొన్న కలకండనా! రాజసేవకల నడురేయి యజాగ్రతగానున్న నాపాట్లు భగవంతున కెరుక శుద్ధాంతకారణజనంబులతో అహో కలికాలమహిమ నోరాడకున్న — తల్లికంటె తల్లితో నాతమహాస్వయా! రాజా!సిపుత్రునిజాగ్రత్తపెట్టినబాగు. నేమరంతనై పంపురినోళ్ళతోపడి యవమానమున బ్రతుకుటకంటె నీచర్య మీముఖస్తమొనర్చునందాక ప్రాణము లుగ్గబట్టియంటిని — కాదన్న నీకాఃజన్మకీ లేనివిచారమేల? అనిప్రాణత్యాగమొనర్చుకో సంసిద్ధమైనట్లు ప్రకటించుటయు రాజుగార్చి అన్నుల మిన్నా సేవకులమందబుద్ధి నిదే నీమోలకుదెత్తురు. కండకావరముదీరనట్లు శిక్షింతుజూడుమని రాజకుమారునిరప్పించుటయు నాతడువిచారగ్రస్తుడై యుండుటయు జనకుడు తీవ్రముగామందలించి ఓయీ! మా తృదోహబుద్ధి విదురంతసంజాతుడవు గావుననే తల్లింజంపిపుట్టితివి.

దైనంచనకు జాలక సజీవయగు నీయిల్లాలిని నామోతసిట్టి కానూం
 ధతకు బోయిన చుష్కుతమున కెంతయైన పరలోకనరకముండనేయు
 న్నది. రాజపుత్రిండవగుటయు గన్నకడుపగుటయు నిన్ను వధించుట
 యిక్కంత కఠినమని లోకాశేషము నాదుర్బుద్ధినిగూర్చి పరిపరివిధ
 ముల దలపోయుటయు జీవహింసజేయుట మహాపాదీశ్వరునినన్ని నీన్న
 తుదముట్టింప నైతినిఁ అయిన నీవీ గాఢ్యమువీడి దవ్వలనెందేని తలదా
 చికొని సిగ్గునడువున సగముచచ్చి బ్రదుకుముఅనుటయు నారాజకు
 మారుడు నెమ్మనఁచులో నాహా! ఈచెడిపెయెంతదురంతమైన పన్నా
 గమెత్తినది. నిజమునిలకడ్డపై తేలును. దీనిగర్వప్రాయశ్చిత్తమునకా
 పరమేష్ఠి దలంపకమానడు. నేనేమిమాలోడ్డిని గ్రహింపనేర్తును. ఈ
 తడువృద్ధుడుగాన నాయెలనాగ మాటాడకన్న మన సీయము. పాప
 ము. అయిననీసర్వపాపపుణ్యముల కీశ్వరుండీ యుత్తరవాదియని తలం
 చి తండ్రిని తల్లింగాంచి దిగాలుబోయిసెలవుగొని మన్నింపవేడి
 వెంటనేయా గాఢ్యమునుడలి షీలోరారణ్యలంగూర్చి పోవుచుండెను.
 కాననసీసాల గ్రుమ్మరి విసిగి యొకపర్ణశాలంజేరుకొనఁగా నచ్చట నొక
 మహాముని సమాధిబోనుండెను. కమలాదుండ్రాముని వేగునంత హృత
 మచ్చటనే ఫలపుష్పముల నిర్మలోదకముల గ్రహించి వేచియుండెను.
 ఇంతలో తనస్సు పూర్తియగుటయు నాదివ్యాప్తుండు గలవిచ్చి
 చూచెంగదా యెట్టయెనుట ఫలహారములతో గడు దీనముదోచు
 దివ్యసుందర పురుష విగ్రహము ఉప్పొంగివరమయ్యెను. అంత చళి
 ప్ప మహాముని రాగయోగియకాట నాబాలకుని భావించిహ్నుములు తన
 దివ్యగృప్తివల్ల గ్రహించి ప్రకాశముగాన్పించెను. గాఢప్రతాప! లో
 కాపవాదమున కింత వేదంపనేల? ఇంటిదొంగ నీశ్వరుడైన బట్టలేడు
 గదా తల్లి విషముఁ బెట్టిన తండ్రి గర్హించిననునుట ముత్తరమేయగును.
 దైవాధీనంజగత్సర్వంకదా! అఖిలభూమి లల మనుభవంప నొక్క

నృపాలుండే యర్హుడైన భూమి చాపచుట్టగా నెత్తి పెట్టెట్టుకో ని
ము యాచకులకా బండమాత్రస్థలమునఁ గృతార్థుండమే! కావున
భాగ్యభోగ్యుని నైతి చింతి మానుకొందువా సర్వరాజ్యభోగముల నేల
పాలుజేసి యీశ్వరతత్వమే శరణ్యముగానేలు వాపాలజేకొని నాప్రియ
శిష్యుండవుగమ్ము. అని సెలవిచ్చుటయు నానుహించునీ నమస్కరించి
కమలాకరుండు దేవా! నాస్మత్తాతమెల్ల భవదీయులకు వికడమే! కా
వున సంసారక్షేపములు భూసి సరమార్థమబ్బుతెర వుపదేశించ నన్ను
తమిఁజేయడని పార్థించుటయు నమృతముని బాలకా! మంచి దారి
లోనకే నచ్చితిని. నీకోరినట్లచంపూర్ణ తనుగూర్చి విశదీకరింతును. నావ
ధాన్యుండవయితివా లోకగోష్ఠియెల్ల నీహృదయనీమ నలంకరించియుం
డును. ఈవస్తుమయ ప్రపంచమంతయు నాశాపూరితమైనదన చింతా
పర్యవసానము తాగుతమ విభేదములెల్ల క్షేపనాయక్ మైనవి. లింగభేద
ము లొక్కమాయ. రాజ్యోపభోగంబులు పాణిమరనాములొక్క
నటన నిత్యసిద్ధమగు నీశ్వరుని చిదిగిలాసమే యీ శ్రీకృతికి విద్యుచ్ఛ
క్తి సచ్చి యందలి జీవరాసుల నెక్కించి దిగించు తెరబొమ్మనలె నున్న
దీ జగన్నాటకము. మనమెల్లరునటించు పాత్రీలముగదా! కాని మన
తత్వమా యీశ్వరునాగ్రహముగు బిందురూపమని గుర్తింపవలయు.
అమరమాణువు స్థూలకాసుమునజేరి యిచ్చవచ్చిన మాయావాగురుల
బడి తెగవెడఁగక మహోపద్రవము లందుచుండుటయే చావుపుట్టుక
లై న్నది. జ్ఞానాత్మస్థావరమగు నీశ్వరత్వమచ్చిట్టిమని నిశ్చయించి దా
సని భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యముల నాయోగమూసల పరితప్తమొనరించి
తుదకు నీశ్వరానుగ్రహముగు తొల్లి పగ్రహమునే పొంది మోక్షముని
పించుకొనుచున్నది. ఈశ్వరమానవాత్మైక సమాధియే యచలపూర్ణ
మైనది. దీనిని గ్రహించిన నీవు పకలనిగమాంతవేది వైతిది. అనుట
యు గమలాకరుండు వశిష్టమహాముని ప్రబోధకు హర్షించి మిగుల

బ్రస్తుతించెను. అంత నమ్మహాముని వత్సా! పైనుదాహృతమైనది. పరమార్థసిద్ధి. ఇప్పుడొక ప్రమాణవిద్య ననుగ్రహించుచున్నాను. ఇది సిద్ధాత్ములకుగానియోచింపదు. నీవచంపూర్ణుడవైతివా. అందుకు తార్కారణ నీవిద్య గాణించితీరును! దీనినే 'మృతసంజీవిని' అందురు. పుత్రా! నీదైవతాత్పర్యమున నీది మృతులనహితము సజీవులజేయు మహా ప్రభావమున్నది. ఇది పరోపకారార్థమైన పరమహంస క్రియ దీని సీయప్రముఖపున సద్వినియోగమొనర్చి నాపేరు నన్నకు దెత్తువుగాక నియా శీర్ష దిం చి పంపి వేసెను కమలా! రుండవోలు కదలి పాదచారియైబహుదూరమేగు నప్పటికొక పురబాహ్యప్రదేశమున గ్రామస్థులెల్లరు స్మశానవాటిలోజేరి యొకకాంతమిన్నిపైబడి బహుశోకం గుచుండిరి. అతడచ్చటివారిని దర్శింపుచేసి విచారింపగా వారిట్లగిరి. ఆర్యా ఈమెగాజకన్యక దైవశతమున హఠాత్తుగామరణించియున్నది. అశాలమరణమునకుందాళజాలక నిలపించుచున్నాము. జాతిస్యమగణం ధ్రువమొకెంతని విచారించి లాభమేమని యదేనుహాగ్నిహోత్రమంజేసినారము. ఆహా మాస్మృతాలునితోపాటు మృకునహితమెట్టి దుర్విచారమానన్నమైనది. దైవభూమనియగు దర్శింకొప్పెట్లున గూడి పెద్దయెలుంగున విచారించుచున్నారు. కమలా కగుండంతి నంత్యస్థి నొందక నయోవృద్ధుగానుండి నేలకువ్రాలి పొర్లు రాజపుంగవునింగాంచి అయ్యా ఏలవిచారించుగూ ఇందలివృత్తాంతము నాంతముగా వినియింపుడని వేడనేహ్నువారలెగాక ప్రత్యుత్తిరమియరే ఏడ్చిబ్రదికించుటెచ్చటై ననున్న కానిండు. నేనపహాస్యకాడనని మిన్నకుందురు నాదారినిపోదురు. అసనిశ్చయార్థమున రొక్కయింటి పల్లుటయు నమ్మహారాజునియెను. ఆర్యామీరెవ్వరో మహానుభావులగుటనివోవాదాంశము. దైవదేశమున మానోగులుగాపి మమ్ముద్దరింపనిచ్చట బ్రత్యక్షమైనమహానుభావసంపూర్ణులుగావున నీవృత్తాంతమాల

కింతురుగాక నేనీమాయావంతికాపట్నమునేలు మయూగద్యజుడను ఈ మృతయైనది నాయేకపుత్రిక పుష్పలత నేను సంతానహీనుడనై బహుకాలతపమున యిలవేల్పు నారాధించుటయు నెట్టకేలకు కామేశ్వరి ప్రత్యక్షమై మహారాజా నీకొకపుత్రిక వరమిచ్చుచున్నాను. కాని యామె పెండ్లిప్రాయమునచ్చువరికు జీవించును అంతకుమున్నీ మెను వరింపనెను నాత్మడిష్టపడి యున్నప్రవేశమొనర్చిన యీమెబోదుకును. అనివ్రాసి యంతర్ధానమయ్యెను. ఈపుష్పలతకుగండకాలము నచ్చిమరణించెను. రాజకుమారా పరోపకారమునకై యంతస్వార్థత్యాగమొనర్చు దాతలెందేని గలరా ఆయత్నము వృధకదాయని నిరాశచే నిట్లు కడుపుబట్టజాలక విలపించుచున్నాము. కర్తవ్యమేమయిన సెలవిచ్చి మమ్ముకృతార్థులంజేతువుగాకని కన్నీరుమున్నీరుగా విలపించునావృద్ధనృపాలునిగాంచి మదిగదరికమలాకరుండీట్లనియె. మహారాజా ఈశ్వరార్థము వృధకాదు. కామేశ్వరీవరప్రసాదము వంతుననే నీ గుండము బొచ్చి యీముద్దులాడిందికించెదంగాక అనుటయు సందరు పరిపరివిధముల వద్దవద్దని మందలించిరిఁ కొందరీవెడగుమాటలేల అని యపహాస్యముకూడాచేచిరి, అంతకమలాకరుండో యల్పచతులాగా! ఈతుచ్చప్రాణములింత బెల్లమనుకొందురా! ఉత్తరక్షణమెట్లో తెలియకఉట్టి కెగురలేనమృతస్థిమనకెగురునట్టింతప్రాణములు బిగిబట్టియున్నారు నేనిరరర్దకుండను. నాప్రాణములు తృణప్రాయములుగదా మీరు మాత్రిముట్టికట్టకొని వ్రేలాడుదురు. కేవల్పమతినిగావున నీయబలారత్నమువలె చచ్చగా చచ్చిపడియుండును. మీరుజీవితాశగల్గి నాకై మాత్రము విచారింపవద్దుజుండీ అనిచూపరులమందలించి నిజతత్వార్థముగ్రాహిగా నాచితికి మృతకలేబరమునకు ముమ్మారుప్రసక్తీణమొనర్చి యగ్నిప్రవేశమొనర్పబోవునట్లు వశిష్టప్రోక్తమగు మృతసంజీవినీ మహామంత్రముపశ్చరణచేయుచున్నంతలోనగ్ని చప్పుచు ల్లగినది.

రాచకుమారునికి ప్రివేళమునం జెక్కుచెదర లేదు. మాపరుసభి
తాశ్చర్యలగునట్లు పుష్పలత దీర్ఘనిద్రనుండి యిల్లు దిగాలన కన్ను
లు నులుపుకొంచు లేచి యావిచారగ్రస్తమగు జననస్మృత్తము, వీరుగు
ల పెంటయగు శ్మశానవాటి, హేతువస్తునగులము, నృతార్త నాన
ములు ఒక్కపెట్టున ఘోరనరకానుభవమ్లు గాంచి భయసంభ్రమా
కాంత వికలచిత్తయై నిట్టూర్పువిడిచి నిర్ఘాంతముగా దిలకించుచుండె
ను. కామేశ్వరీదేవి యంత ప్రత్యక్షమై వారెల్ల రానందించునట్లు
వక్కాణించెను. ఓయీ! రాజకుమారా! కమలాకరా! నీవు విశుద్ధా
త్ముండవు. సీమాత్యదోషాపనింద యాయగ్నిప్రవేశమున మొదలంట
దగ్ధమొందెను. ఇంక లేచి యీనావర ప్రసాదినిని. వినాహమాః
పుణ్యమునంబొమ్ము' అని యశరీరవాణితో బల్కి యదృశ్యమయ్యెను.
దేవీయాజ్ఞానుసారముగా కమలాకరుండు పరిజనశ్వశుర సహితముగా
పుష్పవల్లితోఁగూడి యుజ్జయినీరాజ్యమును గూర్చి సత్వరించి పోవు
చుండెను.

ఉభయతారకమగు నీకళాపిఠానమో పార్థా విన్న వాగ్నిసిన
వారి కిహపరసౌఖ్యములు గలుగునునుమ్మా! అని వక్కాణించునంత
లో నడురేయి యగుటయు నరనారాయణులు నిద్రాముద్రితనేతులై
మృదుతల్పమున సుఖమునఁజేరి హాయిగా మైమరచి పన్నుండిరి.

ఖాండవవనవివాశము

మ॥ ఘనధూమధ్వజ దహ్యమానలవతీ కర్పూర పుష్పాగ్రచం
దన కాలాగురు సల్లకీశరుల యద్ధ్యధూమ ధూపానువా
సనలొప్పెనుర భీకృతంబులగుచుం సరికీడ మాచుమృతా
శనవిద్యాధర సద్విమానని తతుల్ సావిత్రి వర్తించున్॥

అట్లు పదుమూడు దివ్యదినంబులు వైరాగ్యోద్బోధనలతో న.
నారాయణుల పూర్వగాథా వినోద మందుటయు నంత శ్రీకృష్ణ పర
మాత్మ పార్థునితో! నోయీ! ధనంజయ ఇప్తాగోష్ఠులతో యుగంబు
లు క్షణంబులుగా జెల్లెను. వృద్ధులగు మదీయ జననీజనకులు గో
గోపాలురు శుద్ధాంతకాంతాజనము నాయశ్రద్ధ నస్యధా భాషించురు
ఇచ్చట నింక జాగుజేయులయు భావ్యముగాదు. ఈసమీపముననే
యింద్రుని యుద్యానవాటీ ప్రదేశమున్నది. అందు హాయిగా విహరిం
చి నత్తము రమ్ము. అని పోతనసించి విలాసార్థము పోవుచున్నంతలో
వారిరువురకు నొక నృధానిష్ఠాణుండెదురై కుశలప్రశ్నలనడిగి విశేష
ములు వక్కాణించి రాక్షసీర్షడించి యిట్లనియె. ఓక్షాత్రపుంగవులా
రా! ఆర్కణ. పరాయణులారా! ఈమధ్య యజ్ఞయాగాదులకు
హోమివై మితిమీరిన ఘృతముగ్రోలి యజ్ఞి వ్యాధిగ్రస్తాడనై యు
న్నాడు. లోకసామాన్యములగు నెల్ల మనుషులు వాడి నివేదియుంటివి.
ఈసమీపారణ్య మొక యోషధీనిలయమని విని నారోగ నివృత్తి
యగునని నిశ్చయించి వచ్చియున్నాను. కావున నోపు బలవంతు లె
ట్లయిన నిండలి యోషధీ నికరము సంగ్రహించి నావైధ్యమున గీర్తి
కాములయి నాప్రీణరక్షణ మొనర్చిన పుణ్యమునఁజూపరే!

అని బహువిధముల నర్థింపనారంభించుటయు దివ్యజ్ఞానియు బరాత్పరుండునగు శ్రీకృష్ణుండాతండు నహ్నిదగ్గండుగాగ్రహించి ఓహూ మా కడనొషధమున్న ననుపాసము నీయదేశదా కావున జంకేల అభయహస్తమిచ్చుచున్నాము. ఈవనమున నీయిచ్చవచ్చిన వనమూలికలనమూలముగ్రహించి నీయజ్జీరరోగము బాపుకొమ్మని యనుజ్ఞనిచ్చునంతలో దైవమా యావిధానమున వహ్నిరాజి ఖాండవననమెల్ల నల్పకాలములోనే దగ్ధమగుచుండెను. అచేకమగు దివ్యమైన యోషధీని కరమ్ముల సుగంధవాసలు భూసభోవ్యాస్తమై యాకాశమండలమున గొప్పపొగ మేఘముగ్రమి పట్టపగలు చిమ్మచీకటులమధ్య పట్టపగలు చుక్కలు గానబడజొచ్చెను. నవపాలురా యగ్నిప్రాబల్యమునకోర్వలేక యిందునితో మొరపెట్టుటయు నతండు పుష్కలావర్త మేఘముల నాదనా నలముపై విడిచెను. అంతనగ్ని హోతుండలిగి షశ్వరూపముందాల్పితన్నుగాపాడుచున్న నర్జునునకు శ్వేతాశ్వములను శ్రీకృష్ణునకు శంఖచక్రములను బహుకరించి ముందుకంటెరెట్టించిన బలంబున ఖాండవ వనమంతయు బగ్గముచాలొనర్చుచుండెనేగాని జలబిందువొక్కటైనా సమీపింపదయ్యెను. శ్రీకృష్ణార్జునులిద్దరు బాసటయైయుంటయునగ్ని దేవుడు ప్రబలాబ్జహాసముకాండవముదహించినేలమట్టము జేయుటయు పుష్కతావర్త మేఘములువర్షించియార్పలేకుండుటయునప జలంధరంబులునాయగ్ని ఛాకకోర్వజాలకబ్రదుకుజీవుడాయనిప్రాణముదక్కించుకొని పలాయనమగుటయు నింద్రుడేశ్వరసంకల్పితముగానెంచి స్వయముగావిమానానూడుకై వచ్చి చూచుటయు శ్రీకృష్ణార్జునులు నగ్ని దేవుండునుత్రిమూర్తులట్లు దృష్టిగోచరమయిరి. ఇంద్రుండుసహితమా మువ్వరి పక్షివిశేషంబులకెచ్చిమెచ్చి నమస్కరించి పుత్రుండగు నర్జునునాశీర్వదించి కోరినవరంబిచ్చి పరమదైవతముల యాజ్ఞానుసారముగానింద్రుడు తిరిగి దైవతాలోకమునకుపోయెను. నరనారాయణులు యపూర్వా

ద్వితీయ సాహాయ్యమున కగ్ని హోత్రుడు బహుమానపురస్కరముగా బహువందనములాచరించి సూర్యభగవానునితో సంతర్హితుండయ్యెను. నరనారాయణులిరువు జూచిరమ్మన్న కాల్చినచ్చినట్లు' అయినదని యొకరొకరి హాస్యములాడుచు నిందాపిస్తపురముజేరి యీవృత్తాంతము ధర్మరాజుకులకింకికడ నివేదించివారినున్నలకుపాత్రులైరి. కృష్ణభగవానుండాశీయు వారితోగూడి యిష్టాగోష్ఠి సల్పి సంకుష్టుడై సాపగతి నియిష్టభోజన పరితృప్తుడై యాతిధ్యసత్కారములకు సంపీతుండైన పిమ్మట పంపపాండవులయు జెల్లెండ్రు ద్రౌపదీ సుభద్రలయుయోగజ్ఞేమానంతరము భయకుశలోపరిసెలవుగొని ద్వారకాపురిజేసి వారిజ్ఞేమసమాచారములెల్ల పూసగుచ్చినట్లు దేవకీవసుదేవులకు నన్నబలరామునకు నష్టభార్యలకు విన్నవించుటయు బుత్ర మిత్రభాతృమాతృభార్యాబంధుగణమెల్ల శ్రీమన్నారాయణుని యపూర్వదయా సంబంధమునకెల్ల బహుధాన్లాఘించిరి. అవ్వధముగా సకలబంధుమానస సమానాదరణీయుండై శ్రీమన్నారాయణుండు శ్రీమక్మీణీ సత్యభామలతోడను, రాధారమణితోడను, గోగోపవర్గములతోడనుగూడి సుఖలీలలం దేలుచు నెల్లరచే నగ్రపూజా సత్కారములందు చుండెను.

సంపూర్ణము.

తమ్మారావు అండ్ సన్సువారి కొన్ని ప్రచురణములు.

బసవపురాణం	2 0 0	ప్రభులింగలీల	1 0 0
చెన్న బసవపురాణం	1 0 0	సానందోపాఖ్యానం	1 0 0
బ్రహ్మోత్తరఖండం	1 0 0	స్కందపురాణం	2 0 0

—: క థ లు :—

భట్టివిక్రమార్కునికథలు	1 0 0	శుకసప్తతికథలు	0 4 0
డిటా చిన్నది	0 8 0	గుల్బర్గావలికథలు	0 8 0
మహాభక్తవిజయం	0 8 0	పన్నెండురాజులకథలు	0 8 0
మహాపతివ్రతకథలు	0 8 0	అరేబియానైట్సుకథలు	0 8 0

—: నాటకములు :—

సంగీతసావిత్రి	0 12 0	జయంతజయపాల	0 12 0
సంగీతకృష్ణలీల	0 12 0	లంకాదహనం	0 8 0
సంగీతహరిశ్చంద్ర	0 12 0	కాంతామతి	0 12 0
శ్రీకృష్ణతులాభారం	0 12 0	పద్మవ్యూహం	0 12 0

—: చరిత్రలు :—

మహాకవి కాళిదాస్	1 4 0	శ్రీనాథచరిత్ర	0 12 0
భోజకాళిదాస్	1 0 0	తెనాలిరామలింగచరిత్ర	0 12 0
శ్రీరామపనవాసం	0 12 0	వేములవాడ భీమకవి	0 12 0
పాండవాజ్ఞానవాసం	0 12 0	బమ్మెరపోతరాజుచరిత్ర	0 12 0

వలయువాడు: **కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్సు,**
 సంస్కృతాంధ్ర బుక్కుడిపో, రాజమండ్రి.

14293